

**Gida didaktikoa
Zinemaren eta Giza Eskubideen Gelak**

THE MEATRIX – ATENCIÓN AL CLIENTE

**Koordinazioa: Montehermoso Kulturuneko Ikusizko Arteen Arloa
Gasteizko Udala**

Giden egileak: Elisenda Polinya Zinhezbarako

Aurkibidea

1. Zinema eta giza eskubideak	1. orria
1.1 Hitzaurrea	
1.2 Giza eskubideak	

2. Zinema eta giza eskubideei buruzko eskolar	7. orria
2.1. Sarrera	
2.2 Hezkuntza-xedea	
2.3 Adinak	
2.4 Zeharkako hizkuntza	
2.5 Gidaren egitura	

3. Kontsumo kritikoa	10. orria
3.1 Sarrera	
3.2 Gosearen beldurra	
3.3 Gure kontsumo ereduaren ondorioak	
3.4 Animalien hazkuntza intentsiboa eta estentsiboa	
3.5 Animalien bizitza eta giza osasuna	
3.6 Non erosten dugu jaten duguna?	
3.7 Eta orain zer: fantasia edo errealitatea?	

4. Irudietan murgiltzea: Filmaren gaineko balorazioa	30. orria
4.1 Marrazki bizidunak	
4.2 Fitxa teknikoa eta sinopsia	
4.3 Filma aztertzea	
4.4 Zinema hiztegia	

5. Zinema, Giza eskubideak eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak	39. orria
5.1 Zergatik hezkuntza eta giza eskubideak?	
5.2 Metodologia	
5.3 Unitate didaktikoa:	
• Animaliak piztiak al dira?	
• Azalera handiak	
• Suntsipen handiko guriak	
• Ez zaitez plastikozkoa izan!	
• Zer pilula aukeratuko duzu?	
5.4 Jarduerak	

6. Egizu zerbait	55. orria
7. Gehiago jakiteko	57. orria
8. Peters-en mapa	76. orria

Harremanetan jartzeko: Zinhezba

Programa Zuzendariak:

Helena González

Nieves Prieto

Tel.: 945 278 676

zinhezba@yahoo.es

1. Zinema eta Giza Eskubideak

1.1 Hitzaurrea

Zinemari eta giza eskubideei buruzko gela hauetan parte hartuko duten haur eta gazte gehienek azkenaldian zinera joateko aukera izango zuten edo, gutxienez, beren film gogokoenen DVDren bat etxean ikusteko aukera izango zuten. Zineen karteldegiek proposamenen aukera eskaintzen digute generoei eta tematikei dagokienez, arrazoi komertzialengatik gehienak iparramerikarrek ekoitzirikoak badira ere, "entertainment industry" deituriko arloan nagusi baitira, hots, "entretanimenduaren industrian".

Irabazi-asmorik gabeko elkarteak dugu Zinhezba; neska-mutilen artean ezaguna eta ohikoa da, eta ikus-entzunezko euskarri bihurtzeko ideiarekin sortu zen, zine-areto gehienek ahaztuta duten genero batera hurbiltzeko gune izateko: Giza Eskubideen Zinema, entretentzeko errealitatez gain gogoeta egiteko errealitateak ere eskaintzen dizkiguna. Uste dugu ondo dagoela tarteka zinera dibertitzera eta ebaditzera joatea, baina beharrezkoa da, halaber, istorio eta problematikei aurrez aurre begiratzea, urrunekoak izanagatik ere gero eta gehiago hartzen baikaituzte eraginpean mundu globalizatu honetan. Ahalegin txiki bat eskaintzen dugu aldatzen ari den eta bertako kide garen mundu hori ulertu eta hobeto ezagutzeko.

Zinema arma boteretsua da horretarako: mugimenduan dagoen argia gure erretinatik sartzen da gure garunera, emozioa eraginez eta gure imajinarioan beste errealitate bat finkatuz. Ikus-entzunezko bitartekoek, ezaugarritzat dituzten hizkuntza motak tarteko, gaitasunak estimulatzeko, globalizatzeko, sintetizatzeko, harremanak ezartzeko eta informazioak prozesatzeko, eta ikasteko beste bide baten garapena dakar horrek. Ikasleak, gero eta neurri handiagoan gainera, sozializatu egiten dira ikus-entzunezkoen eta informatikaren arloko bitarteko eta teknologien bidez, sarritan indarkeriazko edukiak biltzen dituztenak. Kontzientzia kritikoa sortzea beharrezko erreminta gertatzen zaie jasan behar dituzten irudi negatiboen bonbardaketa etengabetik babesteko.

Hori horrela, giza eskubideetan oinarrituriko hezkuntza (GEH) bultzatzen dugu, hots, prozesu bat, horren bidez pertsonak beren eskubideei buruz eta besteen eskubideei buruz ikas dezaten, ikaskuntza interaktibo eta parte-hartzaile baten esparruan. Giza Eskubideetan oinarrituriko Hezkuntzak jarreraren eta jokabideen aldaketa du aztergai, baita jakintzen eta informazioaren trukearen sustapena ere, eta hori guztia bakearen aldeko kultura batera bideratuta.

Komunikabideei esker iristen zaizkigun informazioek mundu osoan eskubide horiek izaten dituzten etengabeko urraketei buruz ohartarazten digute, mundu horrek blokeatu egiten baikaitu sarritan. Informazio zatikatu eta berehalako horren aurrean, giza eskubideetan oinarrituriko prestakuntza sakona proposatzen dugu, prestakuntza horren garrantziaz kontzientziatu eta ekintzarako motibatuzko, gizarte-sektore guztiak inplikatzeko hori aldarrikatzeko: hezitzaileak, gurasoak, gazteak, juristak, artistak, gizarte-hezitzaileak, sindikalistak: Giza eskubideak guztientzat dira eta guztien artean defendatzekoak dira.

1.2 Giza eskubideak

Justiziazko gutxieneko eskakizun moralak

Giza eskubideak edozein gizakik gizaki izateagatik galda ditzakeen oinarritzko eskakizunak dira, eta eskakizun horiek ezinbestean bete beharrekoak dira, gizaki moduan garatzeko oinarri-oinarritzko premiak edo beharrianak direlako. Funtsezko eskubide horiek gabe nekez egin daiteke bizimodu duin bat. Gizakiarentzat hain beharrezkoak direnez, honela izendatzen ditugu:

- **Unibertsalak:** gizaki guztiei aitortu behar zaizkie, inor baztertu gabe. Gizaki guztiei gizaki direla aitortuz bermatu behar zaizkien gutxieneko eskakizunak dira.
- **Lehentasunezkoak:** beste eskubide batzuekin gatazka sortuz gero lehentasunez babestu behar direlako.
- **Negoziatu ezinezkoak:** inongo gizarteak ezin dizkie bere kideei eskubide horiek ukatu. Adibidez, gizarte batek une jakin batean herritar guztien "eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak" betetzeko beharrezko baliabideak ez baditu, ezin du egoera hori besterik gabe onartu, gauzak aldatzea ezinezkoa dela argudiatuta; aitzitik, ahalegin guztiak egin behar ditu beharrezko baliabide guztiak lortzeko eta banatzeko, guztiek beren eskubideak erabiltzeko modua izan dezaten.

Gainera, gizarte guztiek lagundu behar lukete mundu osoan gizaki guztien eskubideak errespetatu daitezen, beren gizarte edo herrialdea edozein dela ere.

Hitz gutxitan esanda, giza eskubideak JUSTIZIAZKO GUTXIENEO ESKAKIZUN MORALAK dira, eta eskakizun horiek bete egin behar dira, horiek gabe ezin baita bidezko gizarte bat eta bake eta armoniazko mundu bat eraiki.

Giza eskubideen belaunaldiak

Giza eskubideak pixkana-pixkana aitortu eta onartu dira historia zehar, oraindik amaitu ez den ikaskuntza moraleko prozesu baten bitartez. Prozesu horretan bereiz ditzakegun hiru aldi edo aro nagusiei giza eskubideen "hiru belaunaldiak" esaten diegu.

- **Lehen belaunaldia: Askatasunerako eskubideak**

"Lehenengo belaunaldia" eskubide zibil eta politikoena da. XVI. mendearen hasieratik burgesia Antzinako Erregimenari aurre egin eta honako eskubideak aldarrikatzen hasi zen: bizirako eta segurtasun fisikorako eskubidea, pentsatzeko eta iritzia askatasunez adierazteko eskubidea, norberaren herriko gobernuan parte hartzeko eskubidea, legezko arrazoirik gabe atxilotua ez izateko eskubidea, inpartzialtasun-bermeekin epaitua izateko eskubidea, jabetza izateko merkataritzan askatasunez jarduteko eskubidea eta abar. Oro har, esan dezakegu eskubide horiek oinarritzko balio moral bat dutela gidari: askatasuna.

- **Bigarren belaunaldia: berdintasunerako eskubideak**

“Bigarren belaunaldia” eskubide ekonomiko, sozial eta kulturali dagokie; adibidez, lanerako eta bidezko soldata izateko eskubidea eta etxebizitza, osasuna, hezkuntza, kultura, erretiro-saria eta abar izateko eskubidea.

Eskubide horiek batez ere langileen mugimenduak aldarrikatu ditu azken mende hauetan. Horien bidez benetako laguntza edo babesa eman nahi zaie lehenengo belaunaldikoei; izan ere, eskubide zibilak eta politikak nekez erabil daitezke, gutxieneko sarrera ekonomiko batzuk, gaixotasunei aurre egiteko laguntza edo gutxieneko kultura-maila izan ezean. Era horretako eskakizunak onartu ahala pentsamolde berri bat zabaltzen hasi zen; horren arabera, estatuaren eginkizuna ez zen besterik gabe ordena publikoa eta kontratuak betetzea, baizik eta modu positiboan jardutea, lehenengo belaunaldiko eskubideak bakar batzuen mesederako bakarrik izan beharrean denon esku egon zitezen. Horregatik, esaten dugu bigarren belaunaldi horretako eskubideak berdintasunerako eskakizunen multzoan sartzen direla.

- **Hirugarren belaunaldia: Elkartasunerako eskubideak**

“Hirugarren belaunaldiko” eskubideen arabera gizaki guztiek dute eskubidea ingurune osasuntsu batean jaio eta bizitzeko. Kutsadura eta zaratarik gabeko ingurune batean eta bakean dagoen gizarte batean jaio eta bizitzeko eskubidea ere badute. Eskubide horiek ez dira oraindik nazioarteko adierazpen batean jaso, baina aurrekoak bezain funtsezkoa dira: izan ere, kutsatutako ingurune batean edo gerra dagoen leku batean bizi denak nekez erabil ditzake lehenengo eta bigarren belaunaldietako eskubideak.

Nazioarteko elkartasuna funtsezkoa da hirugarren belaunaldiko eskubideak erabili ahal izateko. Nola lor liteke ingurumeneko kutsadura kentzea, herrialde batzuek ez kutsatzeko konpromisoa hartu arren, beste batzuek hartzen ez badute? Nola lor liteke gerrak betiko amaitzea, herrialde guztiek arma-trafikoa kontrolatzeko konpromiso tinkoa hartzen ez badute?

ESKUBIDEAK MUNDUAN ETA TOKI BAKOITZEAN ERRESPETATZEA

Eskubide zibil eta politikoak

Arlo horretan erdietsi den lorpenik handiena esklabotasuna ezeztatzea izan da, mundu osoan jarduera hori egiteko debekua betetzen den neurrian behintzat. Aipaturiko debekua 1956ko irailaren 7ko nazioarteko hitzarmen baten bidez ezarri zen. Hala ere, gaur egun herrialde askotan oinarritzko eskubideen urraketa sistematikoa eta masiboa da: torturak, desagertzeak, legez kanpoko atxiloketak, presoiei tratu txarrak ematea, emakumeen bazterketa eta abar.

ONUren ahaleginak

Berez, nazioarteko komunitateak hartu behar luke bere gain bortxaketa horiek salatzeke eta beharrezko neurri eraginkorrak hartzeke ardura, ONUren bitartez (horren helburu nagusia giza eskubideen babesa eta sustapena baita), oinarritzko askatasunak errespetatzen ez dituzten gobernuek beren jokabidea zuzen dezaten. Baina, jakina, erakunde horrek ezingo du ezertxo ere lortu, baldin eta askatasun horiek errespetatzen dituztela dioten herrialdeek laguntza material eta morala ematen ez badiote. Esperientziak erakusten digunez, nazioarteko erakundeek giza eskubideak errespetatzen ez dituzten gobernuak presioa egitea oso neurri eraginkorra izan daiteke herrialde horiek giza eskubideen arloan beharrezko berrikuntzak egin ditzaten.

Herriarren ekimenak

Oinarritzko askatasunak sendotzeko beren borondatez zerbait egin nahi duten herriarrek gobernu kanpoko erakundeak (GKE) aukeratu ohi dituzte horretarako; adibidez Nazioarteko Amnistia, Nazioarteko Gurutze Gorria edo beste hainbat, erakunde horiek munduko herrialde askotan ari baitira lanean, eskubide horien bortxaketak salatzen eta biktimei laguntzen.

Gosea

Bigarren belaunaldiko eskubideei dagokienez, honako xehetasunak nabarmendu behar dira. Hirugarren Mundua esaten diogun horretan milioika lagun daude bizirik irauteko gauzarik beharrekoenak ere ez dituztenak. Janari falta, sendatzeko moduko gaixotasunak ezin sendatzea eta analfabetismoa dira munduko arazo nagusietako batzuk. Miseria da munduan gertatzen diren heriotzen arrazoi nagusia, nahiz eta, teknikoki, denon gutxieneko premiak betetzeko aukerak egon. Baina arazoa morala da, ez teknikoa. Azken batean, gizakien arteko elkartasun-ezagatik gertatzen da hori.

Lan-baldintza ezin txarragoak

Gaur egun herrialde askotan badira pertsona asko eta asko, tartean ume ugari, lan-baldintza guztiz osasungaitzetan lan egin behar izaten dutenak, egunean hamabi ordu edo gehiago sartuz, gizarte-segurantzarik edo langabeziarako laguntzarik gabe, eta ia-ia batere eskubide sindikalik gabe. Herrialde aberatsek ez dute hori gertatzeko eragozpenik jartzen, haien enpresak berak baitira herrialde horietan eskulan merkea eta erraza aurkitzen dutenak. Herrialde aberatsetako sindikatuek bai, protesta egiten dute, besteak beste era horretako lanak hartzeak Lehen Munduan lanpostu askoren galera sortzen duelako. Ginebran (Suedia) egoitza duen Lanaren Nazioarteko Erakundea (LANE) ONUren gidaritzapean ari da lanean era horretako arazoei irtenbidea bilatzeko. Hala ere, erakunde horretako herrialdeak arazo horiek konpontzeko beharraz erabat jabetzen ez badira, erakunde horrek bakarrik ezer gutxi egin ahal izango du.

Bakea eta oreka ekologikoa: premia-premiazkoa da elkartasunezko irtenbide bat bilatzea hirugarren belaunaldiko eskubideei dagokienez; salatu beharra dago herrialde aberatsenetako gobernuek ez dutela erabateko konpromisoa hartu kutsadura eta arma-trafikoa kontrolatzeko. Hori dela-eta, enpresa handiek kutsadura sortzen jarraitzen dute eta herrialde pobreetako gerra-gatazketan ari direnek erraz asko aurki ditzakete gerran jarraitzeko behar dituzten armak. Hala eta guztiz ere, ONUren agentzia batzuk eta GKE ugari sekulako ahalegina egiten ari dira natur ingurunea babesteko (ADENA, Greenpeace eta abar) eta beste erakunde batzuk gerra dagoen lekuetatik ihesi doazen errefuxiatuez arduratzen dira (ACNUR, Mugarik gabeko Medikuek, Munduko Medikuek eta abar)

Giza eskubideen aldeko ekintza

- Geure ingurunean

Batzuetan gu geu gara inguruan ditugun pertsonen eskubideak urratzen ditugunak, edo isildu egiten gara beste batzuek hori gure aurrean egiten dutenean. Badira etxeokoa beste batzuk beren familiako gainerako kideen mespretxua eta ia-ia esklabotasuna jasan behar dutenak. Ume batzuek beren ikaskideen bazterketa eta tratu txarrak jasan behar izaten dituzte. Batzuetan pertsona batzuei utzi egiten diegu eskolako materiala edo beste norbaitenak diren gauzak hondatzen, bidegabekeria bat egiten ari garela pentsatu gabe. Beste batzuetan, berriz, ingurumena zaborrez, zarataz edo kez kutsatzen dugu eta ez gara ohartzen denon eskubideen aurkako zerbaitegiten ari garela. Hitz gutxitan, giza eskubideak defendatzeko lehenengo guk geuk errespetatu behar ditugu, gure ingurunean bertan, eta geure buruari galdetu ze bidegabekeria egiten edo onartzen ditugun eta zer egin behar dugun egoera hori nolabait hobetzeko.

Giza eskubideen aldeko ekintzarako jardunbide orokorrak

Giza eskubideak gure ingurunean bete daitezzen erne egoteaz gainera, horiek estatuan eta nazioartean sustatzeko egin litezkeen lanetako batzuk adierazi nahi dizkizuegu jarraian:

1. Horien berri ematea: pertsona guztiei ezagutaraztea, beraiek aldarrika ditzaten, eta eskubideak babesten laguntzea.
2. Agintariei eta partikularrei horiek betetzeko exijitzea, horretarako dauden legezko bide guztiak erabiliz: protesta-gutunak, sinadura-bilketa, manifestazioak eta abar.
3. Elkarteak sortu eta horien alde lanean ari diren boluntarioen erakundeetan parte hartzea (ikusi aurkibideko 6. puntua).

2. Zinema eta giza eskubideei buruzko eskolak

2.1 Sarrera

ZINHEZBA irabazteko asmorik gabeko elkarte da eta zinema, hezkuntza eta bakea bultzatzen ditu.

ZINE, HEZKUNTZA eta BAKEA

Aurreko bi urteetan bezalaxe aurten ere Zinema eta Giza Eskubideei buruzko Eskolak egingo ditugu Euskadiko hainbat eskoletan; orain arte 1.600 ikaslek baino gehiagok parte hartu dute.

2.2. Hezkuntza-xedea

Zinema-eskolen helburua pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea da, balioetan heziz, eta horri begira ikus-entzunezko baliabidea hori erabiltzen dugu desberdintasun-egoerei buruzko jarrera kritikoa sustatzeko.

Alde horretatik, gure helburua da beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdintasun guztiak errespetatzeko: sexua, arraza, iritzia, erlijioa eta premiak; giza eskubideen urraketak identifikatzen ikastea eta sufritzen dutenenganako elkartasuna sustatzea; ingurune hurbilean eta hortik kanpo irtenbideak bilatzeko lanean sakontzea eta gizarte aldatzeko jarrera aktiboa sustatzea.

Honako hau ere egin nahi dugu....

1. Pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea, balioetan oinarritutako hezkuntzaren bidez.
2. Ikus-entzunezko baliabideei buruzko jarrera kritikoa garatzea, irudia ezagupenen unibertsoan txertatu ahal izateko.
3. Zinema-hizkuntza hobeto ezagutzea, sentsibilizazioa eta kontzientziazioa lortu ahal izateko bere adierazpen-baliabideak erakutsiz.

4. Beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdin denari errespetua izateko.
5. Giza eskubideen bortxaketak identifikatzea dagokien eremu guztietan eta sufritzen dutenenganako elkartasuna bultzatzea.
6. Eskubideak eta eskubide-urratzeak bereiztea, eta horretarako munduko eta estatuetako dokumentu eta adierazpen unibertsalak erabiltzea.
7. Giza eskubideen aldeko jarrera positiboak erakusten dituzten albisteak eta informazioak aurkitzea.
8. Leku bakoitzean eta munduan aukera litezkeen irtenbideak hobeto ezagutzea eta ekintza bultzatzea, ikasleen partaidetzaren bitartez.
9. Informazioa emateko hizkuntza eta adierazpideak aztertzea: prentsa, komikiak, zinema, erreportajeak... pertsonen eskubideak urratzea aztergai hartuta.
10. Pertsonen errespetu handiagoa izatea, beren adina, sexua, arraza, iritzia, premia eta kultura edozein dela ere.

2.3 Adinak

Zinema-eskolak 8 eta 18 urte bitarteko ikasleentzat eginak dira. Urteko programazioa adin-talde bakoitzarentzat egokitzen dugu, honako multzoak osatuz:

- 8 eta 12 urte artekoak
- 12 eta 16 urte artekoak
- 14 eta 18 urte artekoak
- 16 eta 18 urte artekoak

2.4 Zeharkako hezkuntza

Eskola hauetarako giza eskubideekin zerikusia duten hainbat gai proposatzen ditugu; era horretan, irakasleek, hezitzaileek eta ikastetxeetako kideek edukiak gelan landu eta zentroaren proiektuan zeharka sartu ahal izango dituzte irakasgai desberdinen bitartez.

Filma ikusi ondoren (euskaraz eta gaztelaniaz) gizarte-hezkuntzazko tailer bat egingo dugu gogoeta pertsonal eta kolektiboa egiteko; horren osagarri gida didaktikoa prestatu dugu, irakasleek edukiak ikasgelan lantzen jarraitzeko modua izan dezazuen.

2.5 Gidaren egitura

Proposamenaren irizpide orokorra filmari buruzko galdera egokiak egiten jakitea da, ematen digun informazio-mota behar bezala balioesteko eta aztertutako arazoei dagokienez duen ikuspegia zehazteko.

Gida didaktikoa filma du abiapuntu eta elkarren osagarri diren 5 atal ditu, era honetan antolatuak:

- Lehenengo atalean zinema, hezkuntza eta giza eskubideak lotzen ditu ZINHEZBAren proposamenaren bidez.
- Bigarren atalean azterketa sozial, politiko, kultural edo ekonomikoa egiten da, landu beharreko gaiaren arabera, eta hori hezkuntzarako erreferentzia-material gisa erabiliko da.
- Hirugarren atalean, hezkuntzaren eta giza eskubideen arteko lotarri den filmaren beraren azterketa egiten da, eta ikus-entzunezko baliabidea hezkuntza-tresna gisa erabiltzen da. Giza eskubideen inguruko gai batzuk lantzeko aukera emango dizueten funtsezko ideiak ateratzen dira. Atal horretan ikus-entzunezko baliabide horri buruzko oinarritzko glosategi bat aurkituko duzue.
- Laugarren atalean jardueretarako proposamen bat egiten dizuegu; helburu zehatzak, aztertu beharreko kontzeptuak, erabili beharreko jardunbideak eta haur eta gazteengan sustatu beharreko jarrerak azaltzen dizkizuegu; aldeztu aurretik garbi utzi behar dugu horiek ez direla baliabide berriak, ikasgelan zuen pedagogia-lanerako lagungarri izan daitezkeen jardura eta iturriak baizik, eta aurrerantzean ere jarraipena izan beharko dutela. Oso garrantzitsua da eskolako hezkuntza-komunitate guztiak bere konpromiso pedagogikoaren bidez Giza Eskubideak defendatzea.
- Gidaren azken atalean bertako gaiak aztertze oso baliagarriak iruditzen zaizkigun baliabide batzuk azaltzen dizkizuegu, taldearen jarduerak bere premien arabera egokitu ditzazuen.

3. KONTSUMO KRITIKOA

3.1 Sarrera

3.2 Gosearen beldurra

3.3 Gure kontsumo ereduaren ondorioak

3.4 Animalien hazkuntza intentsiboa eta estentsiboa

3.5 Animalien bizitza eta giza osasuna

3.6 Non erosten dugu jaten duguna?

3.7 Eta orain zer: fantasia edo errealitate?

3.1 Sarrera

1944an, Bigarren Mundu Gerrako potentzia garaileek Bretton Woods hirian (EEBB) bilera egin eta erakunde ekonomiko berriak sortu zituzten, 30eko hamarkadako Depresio Handiaz geroztik krisian zegoen munduko sistema ekonomikoa berrantolatzeko; gerrak, gainera, krisia are gehiago larriagotu zuen. Bilera hartatik Munduko Bankua (MB) eta Nazioarteko Diru Funtza (NDF) sortu ziren.

Nazioarteko Diru Funtza eratu zen, munduko arazo ekonomikoak konpontzeko, eta kezka nagusi bat izan zuen: munduko merkatuaren eta merkatu horren finantzaketa-sistemen osasuna.

Munduko Bankua sortu zen, gerra ondoko berreraikuntza ekonomikoa finantzatzeko eta, egia esan, mailegu-emate nagusia izan zen garapen bidean zeuden herrialdeentzat.

MB eta NDF erakundeek eredu berbera proposatzen dute, helburuak lortzeko: eredu horrek hiru oinarri ditu: merkataritza librea, murrizketarik gabeko inbertsioak eta, azkenik, enpresa pribatua sektore publikoaren gainetik egotea.

MB - www.bancomundial.org / www.worldbank.org

Munduko Bankuaren Taldea garapena finantzatzeko erakunde multilateralik handiena da, bai eta eragin handiena duena ere. Haren jarduera nagusia da "garapen bidean" dauden herrialdeei maileguak ematea.

Munduko Bankuaren Taldeak, gainera, garapen arloko ikerketa eta dokumentazio zentrorik hoberena du mundu osoan. Aldian behin argitaratzen dituen txostenek zehatz-mehatz aztertzen dituzte munduko egoera eta garapen arloko adierazleen eta teorien bilakaera. Txosten horietan oinarritzen dira garapenari buruzko egiten diren azterlanik gehienak.

Munduko Bankuaren Taldeak eragin handi-handia du garapen bidean dauden herrialdeen etorkizunean, hala eman dien finantzazioari begira nola inposatzen duen garapen moldeari eta eredu ekonomikoari begira. Finantzazioa, esaterako, maiz egoten da doikuntza-politiken mende, eta ia beti, itzuli beharreko maileguak izaten dira.

Munduko Bankuaren Taldean bost erakunde daude, eta bakoitzak bere zuzendaritza, gobernu-organoak eta autonomia mailak ditu: Berreraikuntza eta Garapenerako Nazioarteko Bankua (BIRF), Garapenerako Nazioarteko Elkartea (AIF), Nazioarteko Finantzaketa Korporazioa (CFI), Inbertsio Bermeen Erakunde Multilateralra (OMGI) eta, azkenik, Inbertsioei dagozkien diferentzia erlatiboan Hitzarmenaren Nazioarteko Zentroa (CIADI). Munduko Bankua terminoa BIRF eta AIF erakundeen erreferentzia da; jende berberak kudeatu eta zuzentzen ditu, eta Taldeak dituen programa nagusiak dira maileguak ematerakoan.

MME - www.wto.org

Munduko Merkataritza Erakundea (MME) nazioarteko merkataritzaren arauak ezartzeaz arduratzen den erakunde multilateralra da. 1995ean sortu zen, munduko merkataritza librea ziurtatzeko asmoz. Halaxe dago idatzia, behintzat: "merkataritza-isuriak ahalik eta erraztasun eta askatasun handienarekin batetik bestera ibiltzea", MME).

MMEaren jarduna herrialde kideen arteko negoziazioan eta akordio-multzo batean oinarritua dago. Hona hemen akordio nagusiak: **Merkataritzari eta Aduanako Tarifei buruzko Akordio Nagusia** (GATT), salgaiak askatasunez salerosteari buruz; **Zerbitzuen merkataritzari buruzko akordio nagusia** (GATS), zerbitzuen liberalizazioari buruz; eta **merkataritzarekin lotutako jabetza intelektualaren eskubideei buruzko alderdiak** (TRIPS), jabetza intelektualarekiko merkataritzaz eta inbertsioez. Bestelako akordio gehigarriak ere badaude; beharbada, nagusiak bezain garrantzitsuak edota garrantzitsuagoak: esaterako, Nekazaritzari buruzko hitzarmena (AoA) eta Nekazaritzakoak ez diren merkatuetan sartzeko hitzarmena (NAMA).

Erakunde multilateral guztien artean, MMEk soilik du kideak zigortzeko ahalmena, arauak hausteagatik. Esparru honetan, analista ekonomikoek, garapen bidean dauden gobernuak eta gizarte mugimenduek MMEn maiz leporatu izan diote zigorrak era desberdinean jarri izana; hau da, garapen bidean dauden herrialdeak zorroztasunez tratatzen dituela; aldiz, eskuak garbitzen dituela potentzia garatuen aurrean. Hori ikusita eta munduko merkataritzaren araudia kudeatzen duela kontuan hartuta, MME funtsezko lanabesa da globalizazio neoliberalaren prozesuan. 149 kide ditu eta, horrez gain, 32 herrialde ere behatzaileak dira: hau da, erakundeetan sartzea eska dezakete. Era berean, nazioarteko 7 erakunde behatzaileak dira (NNBB, UNCTAD, NDF, MB, FAO, OMPI eta ELGE)

NDF - www.imf.org

Nazioarteko Diru Funtza (NDF) nazioarteko diru sistemaren erakunde nagusia da; 1945ean sortua, nazioarteko diru lankidetzaz arduratzen da, bai eta truke egonkortasunaz ere, ordainketen sistema multilateralaren funtzionamendu ona sustatzeko.

Erakunde honen boterea, ordea, ordainketa sistema kontsolatze hutsaz haratago doa; askoz ere haratago, egia esateko. Izan ere, aspalditik hona, erakundeak halako eredu ekonomiko jakin bat inposatzen jardun du mundu osoan; Washingtingo Adostasuna deritzon akordio hartatik datorrena. Eta hainbat bide erabili ditu, eredu hori inposatzeko: herrialdeei emandako kredituen baldintzen bidez (herrialde hartzaileak halako politika ekonomiko jakin batzuk egin behar ditu kredituak jasoko baditu), eta erakundeak herrialde jakin batean aplikatzen diren politika ekonomikoei buruz egindako adierazpenen eta txostenen bidez .

Erakundearen barruan, boto-eskubidearen boterea banatua dago herrialde bakoitzak emandako kuoten portzentajearen arabera; eta kuotak esleitzen dira, herrialde kide bakoitzak munduko ekonomian duen pisu erlatiboaren arabera. Horren ondorioz, G7 taldeko herrialdeek botoen % 47 dute, eta EEBBek berez % 17 dute. Horrek, gainera, beto-eskubidea ematen dio kuotak aldatzerakoan (beraz, herrialde batek Funttsaren barruan erabaki-ahalmen handiagoa edo ez izan dezakeen erabakitzeko ahalmena du) eta NDFren Eratze Hitzarmenean ere, botoen % 85 behar delako. Gainerako erabakiak gehiengo soilaz hartzen dira, eta gehiengo soilak sistema ekonomikoaren erdigunean dauden herrialdeen esku dago erabat.

183 herrialde dira NDFko kide.

3.2 Gosearen beldurra

Europar, gerra ondoren, "gosearen beldurrak" eraginda elikagai gehiago ekoiztu beharra ikusi zen. Horrela, kontzeptu berri bat sortzen hasi zen: ekoizpen intentsiboa. Horrek, jakina, aldaketa bat ekarri zuen ekoizpen tradizionalaren aldean. Ekoizpen tradizionalak hainbat oinarri zituen: era askotako laboreak, familia-ekoizpena eta auto-iraunkorra izatea.

Ekoizpen intentsiboa, ordea, industriaren ereduan oinarritu zen; hau da, aberastasuna sortu beharrak betiko nekazaritza-eredua goitik behera aldatu zuen.

Nekazaritzako industriak, horrenbestez, ahaleginak egin zituen, nekazaritzako eta abeltzaintzako baliabideak errentagarri bihurtzeko. Nekazaritza-sektorean laboreen espezializazioa edo monolaborantzak bultzatu ziren, ekoizpena handitzeko eta, horren ondorioz, ekoizpena merkatzeko. Mekanizazioa zabaldu, erregai-kontsumoa handitu eta bestelako elementuak erabili ziren; ongariak eta pestizidak, esaterako. Aldaketa teknologiko sorta horri eta nekazaritza-landareen hobekuntza genetikoari "iraultza berdea" esan zitzaien.

Abeltzaintzan, ordea, abereak haztegieta metatu zituzten: animalia bakoitzak toki gutxiago zuen eta artzaintza alde batera utzi zen. Pentsuen fabrikazioak aukera eman zuen animaliei bazka kontzentratua eramateko.

Hasieran, "iraultza berdea" Iparreko herrialdeetarako pentsatu zen; baina, ondoren, herrialde tropikaletara pakete teknologiko baten modura eraman zen, eta horrek are ondorio larriagoak eragin zituen bai ingurumenean bai jendearen osasunean. Izan ere, tenperatura, euri eta hezetasun handiagoen ondorioz, nekazaritzako produktu toxiko gehiago erabili behar izaten ziren, laboreei kalte egiten zieten gaitzak eta intsektuak kontrolatzeko.

Gehienetan, teknologia hori funtsean esportaziorako produktuetan erabiltzen zen eta, gero, barne kontsumoko produktuetan. Urte batzuk iraganik, azterlan zorrotzagoak egin ziren, aplikazioak ere zorrotzagoak izan zitezen; hala ere, kutsadura mailen eta ekosistema tropikaletako hauskortasunaren ondorioz, kalteak are handiagoak izan ziren, hala herrialde horietako ingurumenaren eraginean nola jendearen osasun publikoan.

3.3 Gure kontsumo ereduaren ondorioak

Egunero kontsumoaz mintzatzen entzuten dugu eta, are gehiago, hainbat erakunde ere arduratzen dira pertsonon joerak aztertzeaz, kontsumitzen ditugun produktuak gure beharretara egokitzeko, bai eta behar berriak sortzeko ere.

a. Ondorio ekonomikoak

- **Deslokalizazioak**

Hegoko eskualdeetara eta herrialdeetara eredu intentsiboa esportatzeari deslokalizazioa esaten zaio. Iparreko eredu orain ez da errentagarria nekazaritza-enpresa handientzako: lurra hondatuegia dago, ura agortzen ari da, energia gero eta garestiagoa da, etab. Beraz, bestelako eremuak neurrigabe ustiatu behar dira, irabaziak lortzen jarraitzeko. Deslokalizazioek modu intentsiboan ekoizten dute, dena esportaziora bideratzeko; horrek ondorio larriak eragiten ditu deslokalizazioak egiten diren herrialdeetako gizartean eta ekonomian.

- **Langileen egoera**

Ekoizpen-koste apalak ziurtatzeko, erabat lan-baldintza kaxkarretan ari diren langileak arduratzen dira berotegiez. Langile gehienak Magreb aldekoak eta Saharaz azpiko Afrikakoak dira. Langileen % 80ren etxebizitzek ez dute inolako baldintzarik. Hiriguneetatik urrun bizi dira eta lan egiten dute; ez dute harremanik inguru hartako biztanleekin. Hitz batez, berotegien artean bizi dira, nekazaritza-makinak balira bezala. Ezer gutxi irabazten dute, oso soldata kaxkarrak dituzte eta oso gutxi dute lan-kontratua.

- **Kalitate-prezio erlazioa jaitsi da**

Azken hamarkada hauetan, handitu egin da nekazaritza-ekoizpena. Baina hori lortzeko, pestizidak, ongari kimikoak eta halakoak neurrigabe erabili behar izan dira, izurrien kontra borrokatzeko, lurra prestatzeko, etab. Neurri gabeko erabilera horrek kalte izugarria egin dio giza osasunari.

LANE-Lanaren Nazioarteko Erakundeak egindako kalkuluen arabera, 40.000 nekazari eta nekazaritza-langile hiltzen dira urtero, produktu kimiko toxikoak erabiltzearen ondorioz.

b. Osasunarentzako ondorioak

- **Elikagaiak estandarizatzea eta biodibertsitatea galtzea**

Ekoizpen intentsiboaren ereduaren oinarria hazien aldaera estandarizatuak erabiltzea da; izan ere, hazi horien enpresa-jabe handiek kontsumoa unifikatu nahi dute, zertarako eta dirua irabazteko, jakina.

Zergatik jan behar du jende guztiak gauza berbera?

Halako hazi jakin batzuk soilik badaude, halako pestizida zehatz batzuei lotuta egongo dira; eta pestizidak ere enpresa handi horiek fabrikatuko dituzte. Negozioa, beraz, bikoitza da. Gainera, laboreak mekanizaziora moldatzen dituzte; nekazariei esaten

diete kosteak jaitsiko direla, eta konbentzitzen dituzte; era berean, laboreak supermerkatuetako apalategietako eskarietara moldatzen dituzte. Horrela, elikagaiak banatzeaz arduratzen diren kate handien artean, aliatu onak lortzen dituzte, produktuak saldu eta bultzatzerakoan. Elikagai erakargarriak lotzea da helburua, nutrizioaren dibertsitatea bazter utzita.

c. Gizartean dauden ondorioak

- **Iparra/Hegoa nekazaritza elikagaien gaineko jardunbideak eta merkatuen inbasioa**

Gaur egun elikagaiak ekoizteko indarrean dagoen eredia ekoizpen intentsiboa da, esportaziora bideratzeko ekoizpenean oinarritua. Iparreko nekazari txikiak desagertzen ari dira, azken hamarkada hauetan nekazaritzan gertatu diren aldaketan ondorioz; izan ere, nekazaritza ez da jadanik naturaren zikloek araututako jarduera, tokiko eskalaren arabera egindako jarduera; nekazaritzak, orain, nazioarteko eskala baitu eta produktibismoak arautua dago.

Europar Batasunean egiten diren politiken xedea da elikagai kopuru handia ekoizten duten ekoizle handiei eta nekazaritza-enpresei laguntza ematea eta, aldi berean, nekazari txikiak baztertzeko; horren ondorioz, nekazari txikiak gero eta kolokago daude. Hegoko nekazari txikiak ere desagertzen ari dira, ekoizpen intentsiboaren ereduaren ondorioz. Dumping esaten zaion fenomeno da nekazari txikiei gehien kaltetu diena. Dumping merkataritza-jardunbide bat da eta, horren arabera, produktuak egiazko balioaren azpitik saltzen dira; horrela, halako merkatu jakin batean sartzen dira eta konkurrentzia zokoratzen da. Horrenbestez, Iparrak esportaziora bideratu dituen nekazaritza-politikek eraginda, Iparrak diruz lagundutako produktuak Hegoko merkatuaz jabetu dira, Iparreko produktu horiek tokian-tokian ekoiztutako produktuak baino askoz ere merkeagoak direlako. Horrek, jakina, miseriara eramaten ditu nekazariak; bide geldoa da, baina itzulezina.

d. Ingurumen ondorioak

*"Halako toki jakin batean eta halako une jakin batean dauden bizi-formen multzoa eta barietatea da **Biodibertsitatea**, betiere organismo horien bilakaeraren eta organismoak bizi diren eremuetako elementu abiotikoekiko elkarreraginen emaitza"*
(Soulé, 1986)

Dibertsitate biologikoaz edo biodibertsitateaz mintzo garenean, Lur planetan bizi diren izaki bizidunen dibertsitateaz hitz egin nahi dugu. Gure ingurura begiratuz gero, denetariko izakiak aurkituko ditugu: handiak, txikiak, azkarrak, geldoak, mugitzen direnak, geldi-geldi daudenak, koloretsuak, kolorebakarrak, etab. Era askotako bizi-formak dira, noski; eta era askotako bizi-formak dira, funtsezko arazo bat gairatuta beharra dagoelako: izaki bizidun bakoitzak behar beste desberdin behar du auzokidearengandik, harekin baliabide berberarengatik ez lehiazteko eta, era berean, espazioaren zoko gehienak ahalik eta gehien okupatzeko. Naturaren fenomeno hori biodibertsitatearen oinarria da.

Hona hemen biodibertsitatea galarazten duten zuzeneko mehatxuak:

1. Basa baliabideak ustiatzea
2. Nekazaritza, arrantza eta basogintza hedatzea
3. Habitatako galdu eta zatikatzea
4. Aire, lurzorua eta ura kutsatzea
5. Klima-aldaketa

Iturria: No et mengis el món (www.noetmengiselmon.org) ekimeneko material batzuk **Centre de biodiversitat** – (www.iea.ad/cbd/biodiversitat/amenaces.htm) zentroaren ekarpen batzuekin.

3.4 Animalien hazkuntza intentsiboa eta estentsiboa

GRACE izeneko erakundeak (eta beste batzuek) lanean dihardute, animalien hazkuntza intentsiboari bukaera emateko; hazkuntza molde hori suntsitzailea eta arriskutsua baita. Aldi berean, nekazaritza iraunkorraren aldeko lanean ari dira. Hainbat gauza hobetu beharko lirateke nekazaritzako industria berritzailekoan: esaterako, osasuna, elikadura-segurtasuna, justizia ekonomikoa, langileen eskubideak (aro globalean gauden honetan), ingurumen osotasuna eta animalien eskubideak. Animalia nolakoa, haragiak halako ezaugarriak izango ditu; eta animalia hazkuntza nolakoa, haragia halakoa.

3.4.1 Abeltzaintza intentsiboa

Eredurik zabalduena da, argi eta garbi; abeltzaintza, izan ere, nekazaritza hainbeste industrializatu baita, betiere ekonomian, gizartean eta kulturen gertatu den bilakaera orokorrekin bat.

Hazkuntza intentsiboaren alderdirik nabarmenenak hauek dira:

Elikadura

Animalien dieta (bazkak, siloratzea, pentsua...) diseinatu dago elikagaia ahalik eta lasterren gihar bihurtzeko. Horretarako, era askotako pentsu industrialak daude, eta pentsuek era askotako edukiak dituzte: esaterako, bitaminak, koipeak, etab., bai eta gehigarriak ere: estimulatuak, adibidez. Pentsuen osagai nagusietako bat soja da; izan ere, proteina ugari du eta, horren ondorioz, haragia lasterrago garatzen da. Oro har, elikagaiak nekazaritza intentsiboan landu dira, eta asko transgenikoak dira.

Animaliak horren azkar gizenak aukera ematen du azienda lehenago hiltzeko; hazkuntza estentsiboan baino lehenago, alegia. Adibidez, oilasko intentsiboa 43-45 egun dituenean hil daiteke; estentsiboa, ordea, 80 dituenean.

Dakigunez, noizbehinka, azienda elikatzailekoan izandako jardunbide ezegokiek elikagai-krisiak eragiten dituzte.

Genetika

Usadioz, animalia sailkapen genetikoak egin izan da eskualde bakoitzak nahi edo behar izan dituen ezaugarriak kontuan hartuta: horrek arraza autoktonoak sorrarazi ditu.

Abeltzaintza intentsiboak, oroz gain, gauza bakar bat lortu nahi du: elikagaia azkar baino azkarrago gihar bihurtzea, gero eta arraza gutxiago hazteko. Sailkapena, beraz, enpresa handien esku dago; hau da, enpresek abeltzainei hazia ematen diete, eta ugalketa intseminazio artifizialaz egiten da.

Uniformetasun genetikoak arriskua ekarriko du epe ertain eta luzera: etorkizunean, arazorik sortzen bada (klima-aldaketa bat, gaitza berria...), arazoak azienda guztiarengan izango du eragina: beraz, gaitza errazago zabalduko da eta, horren ondorioz, zailagoa edota ezinezkoa izango da konponbide bat aurkitzea. FAOren arabera, etxeko abere-arrazen % 30, gutxienez, desagertzeko arrisku larrian daude eta hiru arraza desagertzen dira bi astetik behin.

Instalazioak.

Haztegi industrialek serie-fabrikazioan diharduen lantegi baten antza dute. Animaliak egun osoa ukuilu barruan daude, kanpora atera gabe, eta baldintza horiek ez dira inola ere duinak. Azkar baino azkarrago gizentzeko, ahalik eta janari gehiena janarazten zaie (adibidez, hegaztiei argi-orduak luzatzen zaizkie), eta ahalik eta gutxien mugitu behar dute, energiari gasta ez dezaten. Ukuiluan, abere asko sartzen dira toki txikian, eta garbiketa eta elikadura automatikoak izan daitezke; horrek, beraz, aukera ematen du ekoizpen handia sortzeko, toki txikian eta langile gutxiarekin.

Horrela, dirua aurrezten da, baina hasierako inbertsioa sekulakoa da (nabeak, makinak, mindak biltzeko baltsak...) eta diru asko ere gastatu behar da pentsuan, al baitarian eta farmakoetan.

Osasuna

Ukuiluan animaliek ezin dute inola ere portaera naturala izan; ezin dira berezko dituzten baldintzetan bizi: ezin ibili, gutxi mugitzen dira, ez dute aire freskorik arnasten, ez dira haien artean harremanetan sartzen, ez dute haien berezko janaria jaten... Horren ondorioz, osasunez makal dabilta, estresatuak, ugalkortasuna galtzen dute, sistema immunitarioa ahultzen zaie...

Beste faktore batzuek ere kalte egiten diote aziendaren osasunari. Hauek dira: janarian dauden pestizida-hondarrak, koipe-ehunetan metatzen baitira; elikagai-gehigarri batzuek elementu erradiaktiboak dituzte (dikaltzio-fosfatoa).

Osasun ahulari aurre egiteko, pentsuetan bestelako gehigarriak ere badaude: esaterako, lasaigarriak. Albaitariak, gainera, ez ditu soilik animaliak tratatzen "gaixo daudenean", eta uneoro, animalien ustezko osasun ahula kudeatzeaz arduratzen da: horretarako, pentsuan gehigarriak gehitzen dituzte, produktubitateak behera egin ez dezan. Oso zabaldua dago animaliei "suspertze-kita" ematea; funtsean, infekzioak geldiarazteko antibiotikoak dira. Europan, animaliek antibiotiko erdiak erabiltzen dituzte eta, antibiotiko horietatik ia heren bat era prebentiboan pentsuetan ematen dira. 2000tik 2004ra, animalien "osasunerako" farmakoen salmentak % 24 egin zuen gora.

Abeltzaintza intentsiboak bi **ondorio kaltegarri ditu tokiko ingurunean:**

- Landa-mundua azken hatsetan dago: haztegi intentsiboa errentagarria izango bada, handi samarra izan behar du; horregatik familia-ustiapenak ez dira bideragarriak. Horrek behartuta, eta gizarte eta kultur faktoreekin batera, milaka abeltzainek lanbidea bazterrean uzten dute. Oilaskoari, untxiari eta txerriari dagokienean, ia ez dago familia-ustiapenik.

- Uraren eta lurzorua kutsadura:

2.000 txerriz osaturiko haztegiak (tamaina erdikoa da) 27 tona simaur eta 32 tona gernu sortzen ditu, astero. 2002an, Kataluniako 42 eskualdeetatik 26tan mindek kutsatutako urak zituzten, Katalunian zeuden 10 milioi txerriren ondorioz. Udalerri batzuek duten kutsadura OME-Osasunaren Munduko Erakundeak ezarritako muga baino sei aldiz handiagoa da.

Elikagaien kalitatea

Azken hamarkada hauetan, handitu egin da nekazaritza-ekoizpena. Baina hori lortzeko, pestizidak, ongari kimikoak eta halakoak neurrigabe erabili behar izan dira, izurrien kontra borrokatzeko, lurra prestatzeko, etab. Neurri gabeko erabilera horrek kalte izugarria egin dio eta egiten dio giza osasunari.

LANE-Lanaren Nazioarteko Erakundeak egindako kalkuluen arabera, 40.000 nekazari eta nekazaritza-langile hiltzen dira urtero, produktu kimiko toxikoak erabiltzearen ondorioz.

Pestizidak produktu kimikorik toxikoenak eta arriskutsuenak dira; izan ere, horrelako produktuak izateko pentsatuta daude. Pestiziden egungo formulak 10etik 100era aldiz toxikoagoak dira 1975ean baino. 2004an, Europako Batzordeak REACH deritzon programa proposatu zuen (Substantzia Kimikoen Erregistroa, Ebaluazioa eta Baimena); programak muga zorrotzak jarri behar zizkion ingurumenean erabiltzen diren substantzia kimikoen onespenerari.

Ekimena, ordea, ez zen aurrera atera, industria kimiko eta nekazaritzako industria kimiko handiek aurka egin ziotelako: enpresa horiek pestizidak egin eta saltzen dituzte eta ez dute inola ere nahi kontu horren gaineko arauak izaterik. Gainera, indar handia dute politikari europarren aurrean.

3.4.2 Abeltzaintza estentsiboa

Abeltzaintza estentsiboak zerikusi handia dauka betiko abeltzaintzarekin. Salbuespenak salbuespen, txahal, bildots eta ahuntzetarako antolatua dago, batez ere. Aziendak jaten duen gehiena bazkak dira (onena, nekazaritzarako egokia ez den lurretan).

Bazka-landareak eta pentsua (zerealak, lekaleak) nekazariak bere alorretan edota hurbilekoetan lantzen ditu. Aziendaren gorozkiak lurak ongartzeko erabiltzen dira; beraz, abeltzaintza eta nekazaritza elkarren osagarri dira eta horrek eskualde askotan nekazaritza-sistemen iraunkortasuna ahalbidetzen du.

Ez da nekazaritza intentsiboa bezalakoa; aldeak badaude. Hona hemen:

- . Animaliak pentsu industrial gutxi jaten du.
- . Arraza autoktonoak erabiltzen dira, tokian tokiko baldintzetara moldatuak eta hazkuntza estentsibora egokituak.
- . Animaliak berez estaltzen dira; beraz, ez da beharrezkoa izaten hazi industrialaren erostea.
- . Animaliek bizi-baldintza naturalak dituzte; horregatik, osasuntsuak eta ugalkorrak izaten dira.
- . Medikamentu eta alaitari-arreta gutxi behar izaten dira.
- . Familia-ustiapenen neurriko eredua da; egia da animalia bakoitzeko produktibitatea apalagoa dela, baina ez dago koste nabarmen-nabarmenik, eta ez dago zertan ekoizpena handitu.

- . Abelburu kopuruak proportzionala izan behar du eskura dauden lurrekiko, bazkalekuak eskura izan behar direlako eta bazka-landareak ekoiztu behar direlako.
- . Hori dela eta, lurrek mindak ongi zurgatzen dituzte.
- . Elikadura motari esker, oro har haragiaren koipe-proportzioa (insaturtuak/saturatuak) osasungarriagoa da hazkuntza intentsiboan baino.

NOLA JAKIN HARAGIA “HARAGI ESTENTSIBOA” DELA?

Ikusitako guztia gogoan, abeltzaintza estentsiboa aukera hobea da kontsumitzaille arduratsuentzat, eta abeltzaintza mota hori defenditzen du orekaren, iraunkortasunaren eta justiziaren bila ari den jende askok. Gaur egun, gutxi dira behi-aziendan ari diren ustiapen estentsiboak; batez ere, mendi eremuetan egoten dira. Ardi-aziendan eta ahuntz-aziendan gehiago dira, baina gero eta gutxiago, eredu intentsiboa zabaltzen ari delako. Txerrietan eta haztegiko hegaztietan, oso gutxi daude. Dena den, gure eskura hainbat aukera egon badaude:

. Ekoizpen ekologikoa: Zalantzarik gabe, oso aukera interesgarria da kontsumitzaille arduratsuentzat. Hazkuntza estentsiboa bultzatzen duen araudi baten arabera ziurtatua dago (leku zabalak, aire librean, bazkalekuak, mindak botatzeko lurrak, antibiotikoak neurritz erabiltzea...). Gainera, aziendari ematen zaion janariak ere ziurtagiri ekologikoa eraman behar du (hau da, transgenikorik eta nekazaritzako produktu kimikorik gabe). Haragi ekologikoa kontsumo ekologikoan espezializatuta dauden dendetan aurkituko dugu, bereziki; bai eta kontsumo ekologikoko kooperatibetan ere.

3.5 Animalien bizitza eta giza osasuna

3.5.1 Animalien bizitza eta giza osasuna

Hazkuntza intentsiboko sistemak diseinatuak izan dira animaliengandik ahalik eta errendimendurik handiena lortzeko, ahalik eta espaziorik txikienaren bidez, eta ahalik eta diru kosterik txikienaren bidez. Azken finean, animaliak "makina ekoizleak" dira, eta elikatutako daude haien gorputzei ahalik eta etekinik handiena ateratzeko; hau da, ahalik eta haragirik, arrautzarik eta produktu deribaturik gehien ateratzeko. Hori dela-eta, animaliak nabe industrialetan pilatzen dituzte. Espezie batzuk, gainera, nabean bertan jaio, hazi eta hiltzen dira; bizitza osoan ez dute behar bezalako espaziorik izan, berez dagozkien baldintzetan bizitzeko eta jokatzeko. Ikuspegi industrial da erabat, mekanizista hutsa, eta animalientzako oso kaltegarria da. Hara hemen: ez dago kanpoko edo berezko aireztapenik eta argirik, ezta mugitzeko askatasunik ere; ezta era naturalean estaltzeko, kumeak egiteko eta hazteko modurik ere.

Bizimodu latza da, inondik ere; horrekin batera, azienda leku batetik beste batera garraiatzeak dakarkien sufrimendua dago. Ibilbide luzeak, kamioietan eta itsasontzietan, denak pilatuak eta baldintza kaskarretan, harik eta hiltegira iristen diren arte. Azienda hiltzea are krudelagoa eta mingarriagoa izaten da, Europako araudia betetzen ez bada; araudiaren arabera, hil baino lehen, abelburua zurtu behar da.

3.5.2 Ondorioak pertsona kontsumitzailearen osasunean

Hazkuntza industrialaren ondorioak animaliek sufritzen dituzte, baina kontsumitzaileok ere bai. Hazkuntza molde horrek, beraz, zuzeneko ondorioak eta eraginak ditu kontsumitzaileen osasunean, agerikoa den bezala.

Manipulazio genetikoa, pilaketa, bizi-baldintza kaskar-kaskarrak, elikadura artifiziala, bizigarririk gabea... Horrek guztiak kalte nabarmena egiten die animalien osasunari eta sistema immunitarioari; horren ondorioz, oso ahulak daude eta infekzioek eta gaitzek errazago jotzen dituzte.

Farmakoak, antibiotikoak, hormona-produktuak eta substantzia toxikoak animaliei ematen zaizkien kutsagarri konposatuen eta kontzentratuen dietako osagaiak dira. Hori guztia ematen zaie, infekzioei eta izurriteei aurre egiteko, estresa arindu eta lasaitzeko, eta azkarrago gizentzeko. Produktu gehienak animalien gorputzean gelditzen dira, eta produktuen hondakin toxikoak eta kaltegarriak, haragiaren bidez, haragi hori kontsumitzen dutenen gorputzean sartzen dira.

*** Gizakiengan:** alergia, antibiotikoen kontrako erresistentziak, diabetesa, osteoporosia, sortzetiko malformazioak eta garapeneko arazoak... horra hor zer-nolako ondorioak ekar ditzakeen haragi kutsatua hein handiagoan edo txikiagoan jateak.

***Ingurumenean:** Ingurumenari ere kalte egiten dio eta horrek gero eta kezka handiagoa sortzen du. Ustiategi industrialetako animalia pilatuen gehiegizko ekoizpena gero eta iraungaitzagoa da ingurumenaren ikuspegitik, ustiategi horiek hondakin kopuru izugarriak eragiten dituztelako.

Haztegi industrialetako minda soberakinek ibaiak, lurpeko urak, itsasoa, iturriak, landareta eta animaliak hondatu eta kutsatzen dituzte.

Isurpenek (karbono dioxidoak, metanoak, oxido nitroso amoniakoak eta sulfatoek) ondorio kaltegarriak sortzen dituzte berotze globalerako, eta ozonoaren murrizketa eragin, euri azidoa areagotu eta kutsadura handitzen dute. Monolaborantza sail zabal-zabalak erabiltzen ari dira azienda elikatzeko; horren ondorioz, biodibertsitatearen oreka arriskuan dago.

Munduko nekazaritza lurren laurden bat eta Europako lurraldearen hiru laurdenak erabiltzen dira giza kontsumorako bideratzen diren abereak elikatzeko.

* **Garapen bidean dauden herrialdeetan:** Abeltzaintza intentsiboak pobreziaren murrizketari kalte egiten dio eta, era berean, mehatxua da milioika nekazari txikien ekonomiarako. Landa eremuan, nabe industrial handiak ezartzen direnean, sistema estentsiboak eta tradizionalak erabiltzen dituzten abeltzain txikiek ezin dute sistema intentsiboekin lehiarik egin: hori guztia, animalien eta landako ekonomia ereduak nahiz bizimoldeen kaltetan.

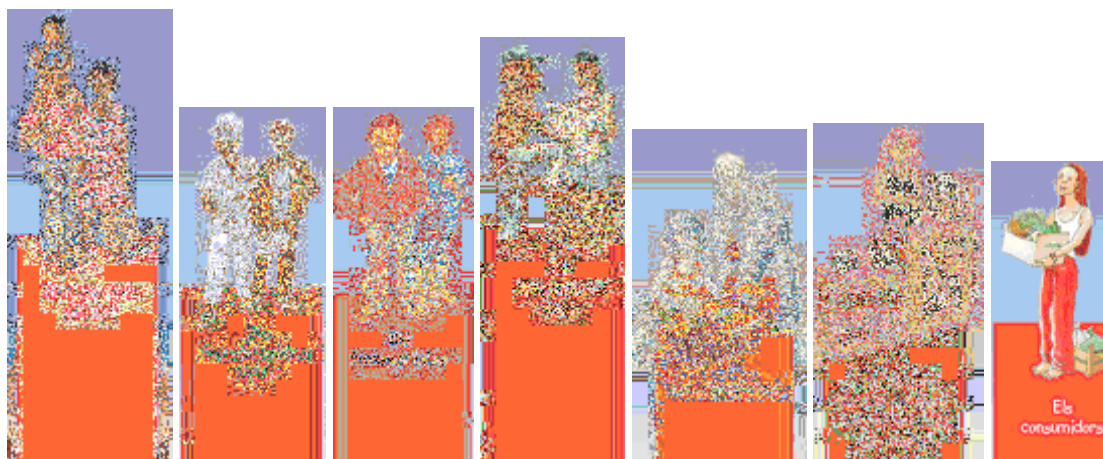
ADDA elkarteak European Coalition for Farm Animal ECFA taldeko kidea denez, buru-belarri ari da parte hartzen kanpaina askotan; besteak beste, aipatutako horretan. Egoera salatzeaz gain, MMEren arauak aldatzeko ere eskatzen du. Zentzugabekeria hutsa da gobernuak merkataritza librea hitzartzea, ingurumenaren eta animalien babesa kontuan hartu gabe, eta era sozialeko beste kontu batzuk aintzat hartu gabe.

Iturria: Atal hau Opciones aldizkariko 19. aletik atera dugu. Argibideak: www.opcions.org. Halaber, eskura duzue Asociación de Defensa Derecho Animal elkartearen web gunea: www.addaong.org/cat

INFORMA ZAITEZ, KONTZIENTZIA HARTU ETA SALATU

3.6 Non erosten dugu jaten duguna?

Arestian azaldu dugun bezala, landa eremua sakon eraldatu zen eta, horren ondorioz, ekoizpen-eredua erotik aldatu zen. Hirietan ere gauza berbera gertatu zen, "produktuak banatzeko establezimendu" berriak agertzerakoan. Establezimendu horiek (supermerkatuek, hipermerkatuek...) eskaini zuten eredua guztiz bat zetorren hiriko bizitza-ereduaren premiekin.

Iturria: www.xarxadeconsumsolidari.org

Emakumea lan munduan sartzearen ondorioz, erosketa egiteko eta janaria prestatzeko astirik ezaren ondorioz.... oso arrakastatsua gertatu zen era askotako produktuak establezimendu bakar batean saltzea: horrela, ez dugu hainbat dendatara edo merkatutara joan behar, eta denbora irabazten dugu.

Hasiera batean, superrak eta hiperrak agertu ziren, merkataritza-bitartekarien prezioak merkatzeko; baina, berehalako batean, produktuak azkar-azkar eskura-eskura izatea eta produktuen enbalajeak garbiak eta estetikoak izatea izan zen ondorioa. Produktuen estetikaren gaineko kezkaren ondorioz, hobekuntza genetikorako teknikak, manipulazio genetikoak eta transgenikoak sortzeak esperimentazioari ateak ireki zizkieten, jendearen begietarako produktu erakargarriak diseinatzeko. Beraz, elikagaien nutrizio-kalitatea eta berezko ezaugarriak alde batera utzi zituzten; produktuaren jatorrizko zaporea, esate baterako. Transgenikoen bidez, tokian tokiko aldaerak murriztu eta desagertu dira, kutsaduraren ondorioz.

Merkatuak. Baratzetatik zuzenean hartutako produktu berriak saltzeko erabili diren merkataritza guneak dira; nekazariak berek beren produktuak saltzen dituzte. Munduko ia hiri guztietan, merkaturak funtsezkoa izaten da elikagaiak merkaturatzeko. Merkaturako erosketa bultzatu beharra dago; saskiak eraman behar ditugu, gainera, plastikozko poltsarik ez erabiltzeko.

Denda ekologikoak. Produktu biologikoetan espezializatu dira, banaketa-kate handietan egiten den banaketa olde handiaren alternatiba gisa. Dendek beren bazkide banatzaileak aukeratzen dituzte produktuaren jatorria eta kalitatea errespetatzeko. Zigilu batek kalitate ekologikoa ziurtatzen du. Erosketa egiterakoan, merezi du denda ekologikoetan salgai dauden produktuak han bertan erostea, eta ez beste inon.

Azokak. Aldian behin egiten diren merkatuak dira; hiriko dendetan saldu ohi ez dituzten artisautza-produktuak saltzen dituzte. Erosketarako toki ezin hobeak dira, produktuak kalitatezkoak izaten direlako. Horrez gain, onak ere badira artisautza-tradizioei eusten dien jendearen okupaziorako.

Denda Tradizionalak. Elikagai-dendak eta janari freskoan espezializatutakoak dira (frutak, arrainak, haragiak, etab.), udal merkatuetako postuak barne. Establezimenduak txikiak izaten dira eta, gehienetan, erosleri arreta egiten dioten dendariak daude. Janari-dendetan janari elaboratuaren % 14 soilik saltzen da jadanik; haietako asko kalitatezko produktuetan espezializatu dira. Janari fresko gehiena (erdia baino gehiago) ordea, oraindik denda espezializatuetan saltzen da.

Supermerkatuak. Autozerbitzuko salmenta duten establezimenduak dira; hau da, erosleak behar duena zuzenean hartu eta irteerako kutxan ordaintzen du. Gehienez, 2.500m² dituzte. Janari elaboratuaren erdia baino gehiago saltzen dute; askok elikagai freskoen dendak ere badituzte eta erosleri arreta egiten dioten dendariak daude. Oro har, bestelako produktuak ere eskaintzen dituzte etxerako (garbiketa, kosmetika, etab.); beraz, etxerako behar dugun gehiena establezimendu bakar batean aurkitzen dugu.

Hipermerkatuak. Azalera handiak dira (gehienetan, 7.000m² eta 10.000m² artean); herrien kanpoaldean egoten dira eta doako aparkalekua izaten dute. Gaur egun, ez doa gora elikagaietarako duten merkatu-kuota (% 24, elaboratuetan, eta % 11, freskoetan), orain autoa ez delako hartzen soilik janaria erosteko. Izan ere, salgai dauden produktuen % 40 ez dira elikadura arlokoak, eta asko kokatuta daude beste produktu batzuen azalera handiak dauden eremuetan (brikolajea, lorezaintza, kirol gaiak, etab.). Garrantzitsua da dendak (hau da, berez establezimenduak direnak) eta haien jabe diren enpresak ez nahastea. Adibidez, Carrefour izeneko enpresak hainbat saltegi mota ditu: hiperrak (Carrefour izenarekin) eta supermerkatuak (Día eta Champion izenekin).

Janaria erosteko **beste bide** batzuk ere badira: esaterako, kooperatibak edo kontsumitzaile-elkarteak, 24 orduz zabalik dauden dendak, internet, zuzenean ekoizleei erostea, saltzeko makinetan, gasolindegietako dendak, etab.

. Abacus Cooperativa – Irakaskuntza, kultura eta aisia kooperatiba. Liburuak, jostailuak eta papertegia; lokalak Bartzelonan eta Katalunia osoan.

. Agua Clara-Camino Nuevo – Produktu ekologikoen kontsumitzaile-kooperatiba. Egoitza Alberic herrian dago (Ribera Alta). Salmenta tokiak: Ontinyent, Xella, Valentzia eta Oliva

. Alternativa 3 - Bidezko eta elkartasunezko merkataritzan ari den erakundea da; 1992az geroztik, Hegoko ehun-gaiak, elikagaiak eta hango ekoizleen artisautza-lanak inportatu, banatu eta merkaturatzen ditu.

. Cooperativa 70 – 1970ean, Caldes de Montbui herrian sortutako kontsumo-kooperatiba da. Gaur egun, kontsumo arduratsua sustatzen du eta, era berean, bazkideei kultur eta aisia zerbitzuak, gogoeta eta lankidetzak eskaintzen dizkie.

. Cooperativa Germinal – Produktu ekobiologikoen kontsumo-kooperatiba, Bartzelonakoa.

. Cooperativa mútua de pan y comestibles – Manlleu herriko ogi eta janari kooperatiba; edonolako produktuak dituzte ekologikoak barne.

. Kooperatibak eta elkarteak - Vida Sanak Espainiako Estatuko kontsumo kooperatiben eta elkarte batzuen helbideak ditu.

. Cydonia – Kontsumo ekologikoko kooperatiba eta Bartzelonako Poblenouko arduraduna.

. Ecoconsum – Kontsumitzaileen erakundeetako koordinakunde kataluniarra. Kataluniako kontsumo kooperatiba guztien zerrenda ageri da.

. El Capazo – Produktu ekologikoen eta bidezko merkataritzaren kooperatiba eta denda birtuala. Proiektuan ere mintzaldiak eta tailerrak aurreikusita daude.

. El despensa – Produktu biologikoen kontsumitzaile kooperatiba; Gironan dute denda.

. Juguete Seguro – Hainbat kontsumitzaile kooperatibak egindako ataria da; besteak beste, jostailu batzuek haurrentzako dituzten arriskuen inguruko aholkuak ematen dituzte.

. La Virtual – Kataluniako Unibertsitate Irekiko kontsumo kooperatiba: produktuak eta zerbitzuak eskaintzen ditu.

. Mundo Verde – Autogestioan ari den lan kooperatiba, produktu ekologikoak banatzeko. Hamar urtetik gorako esperientzia du. Hainbat talde ari dira: Xarxa Agroecològica, Boicot Preventivo, Transgénicos fuera! ...

. Rastrojo Verde – Bages eskualdeko elkarteak, irabazi asmorik gabekoa, autogestioan ari dena eta Espainiako eta Kataluniako produktu ekologikoen kooperatiben eta elkarteekin koordinakundeari atxikia.

. Tierra Sana – Valentziako nekazaritzako produktu ekologikoak ekoiztu, banatu eta merkaturatzeko kooperatiba. 2003an, Llombain jaioa zen, nekazari eta kontsumitzaile talde baten eskutik

. Red de Consumo Solidario – Hiritarren eta elkartasunezko erakundearen arteko harremanak sustatzeko. Kontsumo arduratsuan oinarritutako kultura bultzatzen du, planeta eta bertako biztanleak errespetatuko dituen.

Iturria: Atal honetako zatirik gehienak Opciones aldizkariaren 12. aletik atera ditugu. Argibideak: www.opcions.org y www.nosaltres.cat

3.7 Eta orain zer: fantasia edo errealitatea?

3.7.1 Zer egin dezakegu?

Hiritar eta kontsumitzaile jakitun garen aldetik, alternatibak bailatu behar ditugu joera hori aldatzen laguntzeko. Horregatik, lehenik eta behin, informazioa beharrezkoa zaigu gogoeta kritikoa egiteko eta bestelako pentsaerak eta ikusmoldeak eskura izateko. Horretan oinarrituta, ekin ahal izango diogu; gure ekintzarik gabe, ezin baita ezer ere egin edo ia ezer aldatu. Gehienetan, eguneroko errealitatea eraldatzen duten ekintza txikiak izaten dira.

Zenbat eta jende gehiagok ekin, gero eta aukera gehiago izango ditugu berdintasunean oinarrituagoa dagoen gizartean bizitzeko; aukera gehiago ere, ingurumena, osasuna, lan-harremanak eta abar gehiago errespetatzeko. Horrela jokatzen badugu, oinarritzako hiru arlotan eragin onuragarriak sorraztea lortuko dugu: gizartean, ingurumenean eta finantzetan. Hau da: bai haiek (ekoizleek, dendariak) bai guk ez dugu lurraren osasuna eta elikagaiaren kalitatea hondatuko euro pizar batzuk irabaztearen truke.

- Elikagai ekologikoak eta tokiko jatorria dutenak (barazkiak eta animalia-jatorriko produktuak) zuzenean tokiko nekazariei eta abeltzainei erosi behar zaizkie; edo bestela, merkatu eta denda txikietan. Tokian tokiko nekazaritza-ekoizpen ekologikoa edota, trantsizio fasean, nekazaritzako produktu kimiko gutxi erabiltzen duen nekazaritza sustatzen badugu, bitartekarien eskuetara eta garraiora diru gutxiago badoa, eta erregai fosil gutxiago erabiltzen badugu, janaria haztegitik mahaira eramateko, ingurumenari on egingo diogu, baita tokiko ekonomiari ere.

- Askotan, produktu ekologikoak ez dira horren itxurosoak; baina kalitatezko produktuak dira, zaporetsuagoak eta nutritiboagoak. Beraz, gure gorputzerako eta osasunerako osasungarriagoak izango dira.

- Plastikoen eta aluminiozko paperaren ordeztasun bestelako ontziak erabiltzea. Ahal den guztietan, ontzia edo bilgarria berrerabiltzen saiatuko gara.

- Garaian garaiko fruta kontsumitu behar da; etxetik hurbil ekoiztutakoa.

- Gosarian eta askarian ez dugu gozogintza industrialik kontsumituko; hobe da fruta eta ogitartekoak jatea.

- Ahal bada, aukeran fruta-freskagarri naturalak, tokian egindakoak, kontsumitu behar dira.

- Bidezko merkataritzako produktuak kontsumitzea.

- Haragi gutxiago kontsumitzea. Gehiegizko kontsumoak zuzeneko lotura du Hegoko gosearekin (zerealak pentsuetara bideratzen baitira, eta ez, pertsonengana). Haragi asko kontsumitzen badugu, jakin dezagun behintzat pribilegiatuak garela.

- Nahi izanez gero, kontsumo ekologikoko kooperatiba bateko bazkide egin zaitezke; zure auzotik hurbil.

- Horrelako gaiak eta kontuak etxekoan, ahaideen eta lagunen artean zabaltzea.

3.7.2 Talde ekintzak

Jende askoren artean egindako ekintzak dira: esaterako, zure ikastetxean, zure lantokian, zure herrian. Adibidez:

Eman dezagun metroko edota ikastetxeko pasabideetan edariak saltzeko makina horietako bat dagoela (edari gasdunak, azukredunak eta edulkoratzaileak saltzeko); aluminiozko latetan ontziratutak daude, gainera; oso zailak dira birziklatzeko, eta gehienetan gizon-emakumeak esplotatu eta ingurumena kaltetzen duten multinazionalen eskuetan daude. Halakoetan:

- Iturri bat aldarrikatuko dugu, ur freskoa eta araztua izateko.
- Makinaren inguruan, oharrak jarriko ditugu, makina ez erabiltzeko eta ahalik eta ikaskide gehienak konbentzitzeko.
- Bestelako edariak bilatuko ditugu (tokian egindakoak), multinazionalenak ez edateko: esaterako, ur minerala eta fruta-zukuak.

2) Eman dezagun, gosea kentzeko produktuak saltzen dituen makina bat ere baduzuela. Makina horiek gure osasunari kalte egiten diote, bai eta ingurumenari ere. Telebistan iragartzen diren produktuz beteta dago; sabela bete egiten digute, baina ez gaituzte ongi elikatzen.

- Beraz, halakoetan, gure ikastetxeko edo lantokiko makinan eta tabernan, bidezko merkataritzako produktuak jartzeko eskatuko dugu; horretarako, orriak egin eta bestelako produktuak daudela eta abantailak dituztela azalduko dugu.

- Bai arau etikoak, bai gizarteak, langileak eta ingurumena zaintzeko arauak argi eta garbi hausten dituzten enpresetako produktuei boikota egitea.

3.7.3 Gutxiago kontsumitzea

Abantailak

- . Diru gutxiago behar dugu; beraz, gutxiago lan egin dezakegu edo lanen artean gehiago aukeratu. Guretzako denbora irabazten dugu.
- . Planetaren iraunkortasunaren alde jokatu dugu eta atsekabe etengabetik libratuko gara. Kontsumitzeko manera desberdinak aztertuta, munduaren funtzionamenduari buruzko gauza berriak ikasiko ditugu.
- . Guk gauzak egiteak aukera ematen digu trebetasunak ikasteko, eta gai garela eta balio dugula sentitzeko.
- . Gauzak hein handiagoan aintzat hartzen baditugu, gehiago gozatuko ditugu.

Zailtasunak

- . Azturez aldatzea.
- . Gizartearen begietarako "arraroak" iduri dezaketen jarrerak hartzea; inola ere zalantzan jar omen ez daitezkeen gauzak zalantzan jartzea. Gizartearen mimetismoaren eta publizitateak dakartzan emari oldarkorren kontra jokatzeko. Ezagutzen ez ditugun gaiei eta trebetasunei buruzko informazioa jaso behar dugu; gai eta trebetasun horietan ikasi behar dugu. Automatikoki egiten genituen gauzei denbora gehiago eskaintzea (esaterako; gauza bat erostea, gauza bat zaborretara botatzea). Lehenetsunak ezarri eta diru gastua birbanatu behar dugu.

Nola egin

Kontsumitu nahi dugun hori benetan behar ote dugun galdetu behar diogu gure buruari; gauza hori kontsumitzeak zoriontsuago egiten ote gaituen; eta gure ongizatea handitzen ote duen. Kalitate handiagoa duten gauzak erostea; gehiago irauten dutenak. Gauza konpongarrak eta osagaiekin erostea. Energia-kontsumoa

kontrolatzea (autoa asko erabiltzen ote dugun, etxeko tenperatura; egunero, 15 minutuko dutxak ur berotan?, kontsumitzen ditugun gauzak nondik ote datozen; hegazkin-bidaia).

. Ahal den guztietan, gauzak konpontzea. Guk geuk gauzak egitea eskura ditugun baliabideak erabilita

3.7.4 Zer egin jaten ditugun animalien bizi-kalitatearen alde, ingurumenaren alde eta osasunaren beraren alde?

. Haragi gutxiago kontsumitzea: Zenbat eta haragi gehiago jan, hainbat eta handiagoa da haragi-ekoizpena. Hazkuntza estentsibotik datozen haragia, arrautzak eta deribatuak aukeratzea, sistema horiek animaliak hobe tratatzen dituztelako.

. Gure lagunei eta etxekoei gaiaren berri ematen saiatzea. Animalien duintasunaren aldeko kanpainetan parte hartzea.

Iturria: Opciones aldizkaria, 9. alea.

3.7.5 Esteka interesgarriak

Iturria: <http://www.amnistiacatalunya.org/edu/humor/dinero/index.html>

www.deudaecologica.org Web hau Iparreko lurraldeek Hegoko lurraldeekiko dugun zor ekologikoaren kontzeptuaz mintzo zaigu: web guneak esaten du egiazko hartzekodunak Hegoko lurraldeak direla, eta gu benetako zordunak, ekologiarren, gizartearen eta ekonomiaren ikuspegitik. Kanpo-zorra aztertzen du, bai eta beste afera batzuk ere: biopirateria, megaproiektuei buruzko argibidea, klima-aldaketa, etab.

<http://www.transgenicos.ecoportal.net> Gai nagusia transgenikoen kontrako salaketa da eta transgenikoek ingurumenean, osasunean, nekazaritzan eta laborantza tradizionaletan duten eragina. Glosategi bat, kanpainei buruzko argibidea eta entitateen inguruko direktorio bat ageri dira.

http://viacampesina.org/main_en/index.php Via Campesina nekazarien mugimendua da eta elikadura-subiranotasunerako duten eskubidea aldarrikatzen dute: hau da, beren bide berbera joratu nahi dute, haziak eta pestizidak ekoizten dituzten eta nekazaritza industrialeko eredu esportatzailea inposatu duten mugaz gaindiko enpresa erraldoietatik bazter jokatzeko. Erreferentziatzko web gunea da mundu osoan.

<http://www.edualter.org/material/sobirania/> Unitate didaktiko bat prestatua du, elikadura-subiranotasuna zer den azaltzeko, eta ikasleentzako jarduerak proposatzen ditu, bai eta baliabide osagarriak ere. Proposatutako jarduera askok eztabaida bat, gogoeta bat eragin nahi dute ikuspegi kolektibotik; era berean, ideiak eta argudioak erkatu nahi dituzte, gizartea eraldatzeko.

<http://www.greenpeace.org/espana/> Greenpeace erakundeko web ofiziala da; Espainiako estatuak eta Planetak ingurumenean dituen arazo nagusiez mintzo da. Era berean, transgenikoen eta elikaduraren gaia ere aztertzen du.

<http://www.etcgroup.org/es> Web honek salatu eta kritikatzeko du multinazionalen ingeniariak genetikoaz egiten dute aplikazioa. Nazioarteko patenteen sistemari egiten dio kritika; bereziki, Genetikoki Aldatutako Organismoen inguruko patenteen sistemari; hau da, transgenikoei.

www.edpac.org Gizarte eragileei zuzendutako materiala da, egungo gizartearen aurreko jarrera kritikoa lantzeko eta kontsumo etikoan oinarritutako alternatiba bideragarriak bilatzeko. Denetarik dago: material didaktikoak, artikulak, jarduerak, diskografia, bideoteka, etab.

www.consumehastamorir.com Ekologistak martxan erakundearen gogoeta da gure kontsumo gizarteari buruz, lanabes nagusietako bat erabiltza: publizitatea. Kontra-publizitatea lantzeko baliabideak, adibideak, artikulak eta materialak ageri dira.

www.xarxaconsum.net Funtsean, bidezko merkataritzari buruzko web gunea da. Era berean, harekin lotura duten gaiak jorratzen ditu: elikadura-subiranotasuna eta elkartasunezko bidaiak. Estekak ere baditu: kontsumoaren inguruko kanpainak eta kooperatibak.

www.consumosolidario.org Elkartasunezko kontsumoaren gunea, Sodepaz elkarteak sortutakoa, produktuen eta haien jatorriaren inguruko argibideak emateko. Era berean, prezioak ageri dira, internet bidezko erosketak errazteko.

www.notecomaselmundo.org Elikadura-subiranotasuna eta herrialde aberatsen zor ekologikoa aitortzea eskatzen duen kanpaina baten web gunea da. Produktu nagusien eta haien arazoaren inguruko zerrenda bat ere badu, bai eta beste kanpaina batzuetako estekak ere.

www.yonocompro.info Enpresa nazional eta multinazional batzuetako produktu batzuei egindako boikotaren nondik norakoak azaltzen dira: era berean, boikotari buruzko argibide zehatzak, datuak eta artikulak ageri dira.

www.opcions.org CRIC aldizkariaren ataria da (Centro de Búsqueda e Información en Consumo); kontsumo jakitun eta eraldatzaileari buruzko argibidea jasotzen du, gaztelaniaz eta katalanez. Azken aleetan, aldizkarian argitaratutako artikuluen zerrenda ageri da. Egin zaitezte harpidedun, eta aleak zuen ikastetxean jasoko dituzue.

www.consumopolis.es Kontsumo arduratsuaren hiria Kontsumorako Institutu Nazionalak egin du, eta Estatuko hizkuntza guztietan dago eskura joko elkarreragilearen forman; bereziki gazteei zuzendua.

www.consumoresponsable.org Oso web erabilgarria da. Arlo askotako kontsumo arduratsuari buruzko agiri eta gomendio asko dakartza: elikadura, energia, ura, etab. Kanpainei buruzko agiriak, aholkuak eta argibidea aurkituko dituzue.

www.sellocomericiojusto.org Nazioartean bidezko merkataritzako produktuak ziurtatzen dituen elkartearen web gunea da; gai horiei eta eraginei lotutako artikulua asko daude.

www.robaneta.org Nazioarteko marka nagusietako kirol-arropa eta jantzi lantegietako haur-lanaren aurkako kanpainaren inguruko web gunea da.

www.pazyjusticia.com Munduan Giza Eskubideen alde egiten diren kanpainen eta ziber-ekintzaren inguruko argibidea ematen du; era berean, Giza Eskubideei, ekologiar, gizarteari, erlijioei eta abarri lotuta dauden gaien zerrenda dakar.

www.defensanimal.org Web hau animalien defentsaz arduratzen da, zentzu zabalean, eta baganismoari buruzko argibide ugari dakartza (animalia-jatorriko elikagairik batere jaten ez duen ildo begetarianoa da; landare-jatorrikoak baizik ez).

www.amnistiaanimal.org Oilaskoen haragietan dagoen antibiotiko kopuru handia salatzen duen web gunea da. Era berean, Mc'Donalds etxeak hori guztia kontrolatzeko egin duen iragarpena azaltzen du. Gauza asko dago: artikulua, salaketa-kanpainak, gaiari buruzko legedia eta animalien tratua txarrei buruzko erakusketa bat.

4. Irudietan murgiltzea: Filmaren gaineko balorazioa

Atal honetan, gako batzuk garatuko ditugu "The Meatrix" eta "Atención al cliente", animazio-filmak ulertzeko eta aztertzeke; gako horiek hurrengo atalean garatuko diren jardueren osagarriak izango dira.

Errealitatea ikusizko hizkuntzaren bidez araka daitekeela jakitea eta lanabesak erabiltzen jakitea, ikus-entzunezko narrazioa kritikoki aztertzeke.

- Irudien eragina baliatzea, narrazio zinematografikoaren bitartez, Giza Eskubideen aldeko gogoeta eta ekintza eragiteko.

Balioetan hezteak; esaterako, tolerantzian, elkartasunean eta aniztasunean, hizkuntza filmikoen bidez, zeharkako gaietan eraginez: esate baterako, bakearen aldeko heziketan, kontsumo arduratsuan eta ingurumenean.

4.1 Marrazki bizidunak:

4.1.1 Historia pixka bat

Egile asko bat datoz esaterakoan Émile Reynaudek sortua dela marrazki bizidunen zinema. Egia da frantsesak baino lehen, beste aitzindari batzuek bestelako tramankuluak asmatu zituztela, mugitzen diren irudien ilusioa sortzeko (linterna magikoa, dioramak, panoramak, fenakistoskopioak, estroboskopioak, zootropoak...); baina jostailu optiko horiek lortutako emaitza halako mugimendu zikliko batera murrizten zen eta oso mugatua zen, gainera.

Reynauden lana funtsezkoa gertatu zen eta animazio-zinemarako oinarri teknologikoak eman zituen; gainera, mugimendua hartzeko eta erreproduzitzeko argazki-sistemarako oinarri teknologikoak ere ezarri zituen, eta jakina da, sistema horiek, azkenean, irudi errealaen zinema sorrarazi zutela. Izan ere, ordura arte erabili ez ziren (edo aldi berean behintzat erabili ez ziren) elementu batzuk baliatu zituen frantsesak; esaterako, halako tira luzea, euskarri gisa; bobinak; tiran egindako zulaketak eta material gardenak. Berrikuntza horiek batera erabiltzerakoan, mugitzen diren irudien proiektzioen kalitate maila handia lortu zen eta, era berean, mugimendu ez-ziklikoen irudikapena lortu zen.

Gustukoa dut pentsatzea Reynauden *Pantomimes Lumineuses* lanak, eskuz marraztuak eta proiektatuak, historiako lehenengo ikuskizun zinematografikoa izan zirela (jakina, baita animazio-zinemakoa ere). Badakigu hori kontraesanean dagoela aldi eta alde orotan zabaldua dagoen bertsioarekin; hau da, zinema ofizialki 1895eko abenduaren 28an jaio zela, Parisko Kaputxinoen Bulebarreko Kafe Nagusiko sotoan, Lumière anaiek emanaldi ospetsu hura eman zutenean. Eta hori ere kontraesanean dago animazio Zinemaren Historia 1908an hasi zela diotenekin, hau da, Émile izeneko beste frantses batek "Fantasmagorie" lana eman zuenean: Émile Cohl.

Esan behar da animazio zinemas era generikoan hitz egiteak nola halako nahasmendua ekar dezakeela. Beraz, garaiko animazio zinemarako bi kategoria handiak bereizi behar dira:

1) "2D animazioa" edo "Marrazki Bizidunak": Marrazkien bidez egiten den animazioa eta "biraderaren pausoa" izeneko teknika erabilia egiten diren lanak dira; hau da, irudi erreala kamera zinematografikoaren bitartez grabatzen da, baina fotograma bakoitza etenik gabe erregistratuta ("fotogramaz fotograma").

2) "Stop Motion Animazioa": Hainbat teknika daude izen horren azpian: Clay Animation (animazioa material moldagarriarekin), Cut-Out Animation (ebakin-animazioa), Sand Animation (harea bidezko animazioa), Puppet Animation (panpina-animazioa), pixilation (animazioa egiazko aktoreak erabilia)...

Esan daiteke marrazki bizidunen zinema, berez, ez dela egon modu erabakigarrian errealitatearen mende, narrazioak eraikitzerakoan. Izan ere, animazioko marrazkilarien asmoa ez da izan ingurua era errealista batez erakustea, ingurua puztea, karikaturizatzea baizik. Zinema, ordea, behartua dago, haren hastapenetan behintzat, ingurutik behar dituen irudiak erazterea, bere diskurtsoa eraikitzeko. Kontuan hartu behar da, hasieran behintzat, zinema errealitatea erregistratzeko, dokumentatzeko, modu bat dela; eta era berean, errealitatea aztertzeke lanabes zientifiko baten gisakoa dela, Muybridge argazkilariak argazki-sekuentziekin egin zuen bezalaxe. Egia da hastapen haietan ez zela aurreikusten lan zinematografikoak komertzialki ustiatzea, ez bazen jendea entretenitzeko eta feriako atrakzio gisa, hura gauza berria baitzen; hala ere, hasierako zinemagileak ohartu ziren zinema lanabes baliosa zela, errealitatea birsortuta istorioak kontatzeko.

Iturria: http://www.portalcomunicacion.com/cat/pdf/aab_lec/28.pdf

4.1.2 Marrazki bizidunen ezaugarriak:

1. Mugimendua:

Objektu bat edo subjektu bat mugimendu baten protagonista izan dadin, eta ekintza bat eragin dezan, gutxienez hiru marrazki izan behar ditugu, haren mugimenduak zer-nolako noranzkoa hartu duen jakin dezagun.

2. Abiadura:

Magnitude fisikoa da; distantzia bat eta horixe ibiltzeko behar den denboraren arteko erlazioa.

Marrazki bizidunen filmak egiterakoan, bi kontzepturi aurre egiten dieten egoerak agertzen zaizkigu uneoro: denbora eta lekualdatzea. Erlazio hori funtsezkoa da, pantailan mugimenduaren efektu erreala islatzea lortzeko zenbat denbora beharko den kalkulatzeko aldera eta erabakitzeko aldera (hau da, mugimendu bat zenbat irudi finkotan deskonposatu behar den kalkulatzeko), betiere mugimendua berreraiki eta proiektatzerakoan.

3. **Erritmoa:** Mugimendu bakoitzaren denborak aldian behingo tartetean errepikatzea da.

Iturria: <http://www.disenoutem.cl/ean/?p=27>

4.2 Fitxa teknikoa eta sinopsia

Izenburua: The meatrix I y II

Zuzendaria: Louis Fox/EEBB, 2003/ 8 Min.

Sinopsia:

Keanu Reeves ez da The Meatrix filmeko aktore nagusia, txerri gazte bat baizik, Leo, baserri atsegin batean bizi dena... edo hori uste du behintzat. Leok halako xira batez jantzitako behi bat topatuko du, Moopheus; behiak nekazaritzako elikagaien negozioaren egia itsusia erakutsiko dio txerriari...

Izenburua: Atención al cliente

Zuzendaria: Marcos Valin eta David Alonso/ Espainia, 2007/ 8 min.

Sinopsia:

Etorkizun hotz eta latzean, amonaxo bat behartua egongo da arauak haustera, bere txakur ahulak zerbait jango badu. Bai metalezko segurtasun-zaindariak, bai dena erosi nahi duten erosle zoroak, bai segurtasun-neurri handiak dira adineko emakumearen bortxazko balentria trabatuko duten oztopoak.

4.3. Filma aztertzea:

4.3.1 Zer da THE MEATRIX?

The Meatrix Free Range konpainiako Ekintzaren lehen bekaren emaitza da. Izan ere, 2003ko otsailean, Free Range Graphics abangoardiako diseinu konpainiak irabazi asmorik gabeko ehunka erakunde gonbidatu zituen Flash moldean egindako film baten doako ekoizpena eskatzera. Arreta handiz 50etik gora eskaera aztertu ondoren, beka GRACE zentroari eman zitzaion; hau da, Ingurumenerako Baliabide Globalen Ekintzarako Zentroari.

GRACEk lan egiten du animalien hazkuntza intentsiboaren jardunbide hondatzaileei eta arriskutsuei bukaera emateko. Landa-industria erreformatzeak onura nabarmenak ekarriko lituzke Free Range borrokan ari den arlo askotara: esaterako, osasunera, elikadura-segurtasunera, justizia ekonomikora, langileen eskubideetara, ingurumen-osotasunera eta animalien eskubideetara.

La Meatrix FlashT moldean egindako animazioa da, lau minutu irauten duena; The Matrix filmen imitazioa egin eta animalien hazkuntza intentsiboaren arazoak nabarmentzen ditu. Keanu Reeves ez da The Meatrix filmeko aktore nagusia, txerri gazte bat baizik, Leo, baserri atsegin batean bizi dena... edo hori uste du behintzat. Leok halako xira batez jantzitako behi bat topatuko du, Moopheus; behiak nekazaritzako elikagaien negozioaren egia itsusia erakutsiko dio txerriari...

Keanu Reeves aktorearen ordeztu, The Meatrix laneko protagonista txerri gazte bat da, Leo, baserri atsegin batean bizi dena... edo hori uste du behintzat. Leok halako xira batez jantzitako behi bat topatuko du, Moopheus; eta behiak nekazaritzako elikagaien negozioaren egia itsusia erakutsiko dio txerriari. Horretarako, The Matrix filmak hilezkortutako "mugimendurik gabeko" kamera-lana erabili da. Umorea, pop-kulturaren gaineko erreferentziak eta mezu garrantzitsu bat ageri dira; guztiak ezagunak sarea (internet) erabiltzen duen jendearentzat.

GRACEk emandako materialarekin, Free Range Graphics konpainiako Louis Fox-ek The Meatrix filma sortu zuen. The Matrix imitatzeke erabakiak oinarri hartu zituen film horren eta egungo nekazaritza sistema korporatiboaren artean dauden antzekotasunak.

Lana 2003ko azaroaren 3an aurkeztu eta, hiru hilabete igaro baino lehen, 4,2 milioitik gora lagunek ikusi zuten The Meatrix; Europako, Hegoamerikako, Kanadako, Mexikoko, Australiako, Zeelanda Berriko, Txinako, Koreako eta Japoniako ikusleak barne direla. Filma aurkeztu eta hamar hilabetera, hileroko 80 milatik 100 milara bitarte ikuslek jarraitzen dute filma interneten ikusten. Inoiz ez bezalako arrakasta da, Internet bidezko film baterako.

The Meatrix hain da biribila, non oraindik mezu elektronikoaren bidez kopiak eskatzen jarraitzen duten, eskoletan, mintzaldietan, jaialdietan eta ekitaldietan aurkezteko. Filmak sari asko irabazi ditu, besteak beste Internet bidezko film laburrentzako Annencyko Zinema Animatuaren Nazioarteko Jaialdiko "Netsurfers Award" saria. Mundu zabaleko zinema jaialdietan ere eman izan da The Meatrix.

4.3.2 ATENCIÓN AL CLIENTE filmeko pertsonaiak:

1. Amonatxoa

Animazio honetako pertsonaia nagusia amonatxo bat da, oso berezia. Filma haren etxean hasten da: txakurrari jaten emateko ordua da eta etxean ez dago janaririk. Adineko andrea diru-zorria hartu eta supermerkatuara doa; 20 € besterik ez darama. Ateratzerakoan, andrearen etxe txiki zaharkitua ikusten dugu, etxe-bloke handi-handien erdian. Xehetasun horrek ondoren datorren istorioari buruzko arrastoak ematen dizkigu. "Etorkizuneko" gizarte batean gaude; andrea ez da gizarte molde horretakoa, baina oraindik indarrez ongi dabil bere beharrak asetzearen alde borrokatzeko.

2. Jende-masa

Amonatxoa hipermerkatu ikaragarri handi batera iristen da eta jende-ilara luzeak daude, erositako ordaintzeko zain. Gure emakumeak gurdi "adimentsu" bat darama; gurdia gai da erosleak erositakoa kalkulatzeko. Bat-batean, megafoniako ahots batek bezeroei ohartarazten die prezioak berehalako batean igoko direla. Jendea, orduan, lasterka hasten da, tropelka, produktuak eskuratzeko borrokan prezioa igo baino lehen: gure amonatxoak ere borrokan aritu beharko du, txakurrarentzako janaria lortuko badu. Jendea kontsumitzaile-masa tentel baten antzera agertzen da, jende otzana, baldintzekin konformatzen dena: prezioak zentzugabeki igota ere, produktua lortzeko borrokatuko dira. Hau da, ez dira elkartuko bidegabekeria horren aurka borrokatzeko.

3. Kontrola

Hipermerkatuan sartu bezain laster, robot batzuek andre xaharra kontrolatu eta identifikatzen dute goiko solairuetatik. Metalezkoak dira eta haserre aurpegia dute. Haietako batek "sheriff" erako izar bat darama: agintea, beraz, makinaren eskuetan dago. Amonak huts egin du eta ez du bere txakurrarentzako janari-kaxarik lortu prezioak garestitu baino lehen: ez du behar adina diru txartelean... ustekabea, bere mototsetik bi orratz ateratzen ditu. Orratzez baliatzen da gurdiko kontagailua manipulatzeko, harik eta hasierako preziora iritsi arte. Ordaintzerakoan, kutxak iruzurra atzematen du, alarmek jo eta robotek andrea harrapatzera jotzen dute. Amonatxoa eta txakurra espetxeratzen dituzte. Bidegabekeriaren aurrean, amonatxoak berriro orratzak ateratzen ditu, ihesi joateko: Amona errebeldea da, hau da, teknikaren mendean dagoen gizarte materialista hartako kontrol zorrotzari aurre egiten dion bakarra.

4.4 Zinema-hiztegia

Film bat hainbat hartualdiz, eszenaz eta sekuentziaz osaturik dago. Hiru osagai horien bidez antolatzen dira historiaren eduki dramatikoa eta estetikoa; horietako bakoitzak oso zeregin zehatza du film baten eraketan eta, aldi berean, osagaiak era askotakoak izan daitezke.

Hartualdia

Hartualdia kameraren egintza bakarra da hasieratik amaieraraino; hau da, Zuzendariak "Hasi!" esaten duen unetik "Eten!" esan arteko denbora hartzen du, iraunaldia kontuan hartu gabe.

Hartualdiak funtsezko hiru elementu ditu:

1. Planoa, proportziozko neurri gisa hartuta (enkuadratzea)
2. Objektua erreferentziazat harturik kamerak duen kokalekua (angelumendua)
3. Kameraren mugimenduak.

Hiru elementu horiek konbinatuz historiari buruzko informazio-motaren bat emateko aukera dugu; horregatik, hartualdia oinarritzko adierazpen-unitate den planoarekin parekatu ohi da.

Plano-motak.

Enkuadraketaren arabera

- **Long Shot edo Plano Luzea:** Oso ikuspegi zabala hartzen du eta batez ere paisaiak, eraikinak, zerua, etxe osoak, mendiak eta horrelakoak erakusteko erabiltzen da. Horrez gainera, plano-mota horrek emozio-funtzioak ere bete ditzake. Bere helburu nagusia testuingurua eraikitzen laguntzea da, ekintza inguru fisiko batean kokatuz.
- **Full Shot edo Plano Orokorra:** Plano honen ezaugarri nagusia garaiera da, pertsonaia edo pertsonaiak oso-osorik ageri baitira, burutik hasi eta oinetaraino. Plano horren bidez aukera dugu gure pertsonaiaren ezaugarri batzuk ikusteko, adibidez: garaiera, gorpuzkera, erabiltzen duen arropa, eta aldi berean, bera mugitzen den espazioa ere erakusten digu.
- **American Shot edo Plano Amerikarra:** Burua baino pixka bat goragotik belanaren behealde edo goialderaino iristen da. Plano horrek aukera ematen digu pertsonaiari buruzko xehetasun gehiago izateko eta haren gorputz-adierazpenaz hobeto jabetzeko.
- **Medium Shot edo Plano Ertaina:** Pertsonari buruzko zehaztasun gehiago ematen dizkigu. Plano honetan ingurunea ez da hain nabaria, pertsonaiak leku gehiago eta presentzia handiagoa hartzen baitu pantailan. Burua baino pixka bat goragotik gerriaren pareraino iristen da gutxi gora behera.

- **Medium Close-up plano:** Buru gainetik bular alderainoko tartea hartzen du, eta zehatz-mehatz erakusten ditu pertsonaiaren ezaugarriak, ingurunea ia-ia ez ikusteko moduan utziz. Xehetasun-plano horrek aske samar lan egiteko aukera ematen digu, pertsonaiak zenbait mugimendu egin baititzake, koadrotik irteteko arriskurik izan gabe.
- **Close-up edo hurbiltzea:** Close-up hori erabiliz gero pertsonaiaren aurpegia baino ez dugu ikusiko, iletik sorbalde-tartainoko tartea hartzen baitu. Oso plano itxia da eta zehatz-mehatz erakusten dizkizu aurpegiak eta emozioak; ingurunea desagertu egiten da eta keinuen eta begiraden garrantzia areagotzen da; pertsonaiaren barne-mundura garamatza. Plano zaila eta arriskutsua da, pertsonaiak ezin baitu ia-ia mugimendurik egin, eta gainera irudia zehaztasun osoz fokatu behar da, bestela hartualdia lauso geratuko baitzaigu.
- **Big Close-up edo Hurbiltze Handia:** Planorik itxiena da Begiak, horietako baten zatia, eskua edo azkazala erakutsi ditzake. Plano horrek aurpegi edo gauza baten parte jakin bat erakusten digu, horren ingurukoak erabat ezkutuan geratuz.
- **Insert edo Xehetasun Planoa:** Plano hau, funtsean, aurrekoaren berdina da, baina bien arteko aldea nabarmentzekotan esango genuke insert horrek batez ere gauzak edo egintza txikiak erakusten dituela, eta ez horrenbeste pertsonaiaren aurpegia.

Kameraren kokaguneen arabera:

Eskuarki, pertsonaren begiradaren parean jarri ohi da kamera. Kamera pertsonaren gainetik altxa eta behera begira jartzen badugu, pikatu bat egingo dugu. Altuerarik handiena posizio zenitalean lortuko dugu; hala ere, kamera gora begira dugula gure ikuspegia subjektuaren azpira bideratzen badugu, pikatu hori kontrapikatu edo eskortzo bihurtuko da.

Kameraren mugimenduen arabera:

Film batean hainbat eratako mugimenduak ager daitezke:

Kameraren aurrean pertsonak edo gauzak mugitzen dira.

Jendea edo gauzak ez baina kamera bera mugitzen da.

Bi mugimendu horiek aldi berean gerta daitezke.

Hori kontuan izanik funtsezko bost mugimendu ditugu: Dolly-a, Travelling-a, Tilt-a, Panning-a eta Zooming-a. Lehenengo lau mugimenduak berez kameraren mugimenduak dira, eta azkenekoa, berriz, lenteen mugimendua.

. **Dolly-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean (euskarri eta guzti) atzeraka edo aurreraka objektuarengandik urrunduz edo hurbilduz egiten duen mugimenduari esaten zaio Dolly-a; aurreraka baldin bada Dolly-in esaten zaio eta, atzeraka bada, berriz, Dolly-back.

Eskuarki Dolly-a ikuslea ekintzan sarrarazteko erabili ohi da, gure arreta aukeratutako gauza edo pertsonaiarengana eramateko. Dolly-in mugimenduak pertsonaiarengana

hurbildu eta haren emozioak sentiarazten dizkigu, haren hitzak, ekintzak edo keinuak erakusten baitizkigu.

Dolly-back mugimenduak, aldiz, bestelako sentsazioak sorrarazten dizkigu. Kamera objektu edo pertsonaiarengandik urrutiratzean, hura ingurune zabalago batean txertatu eta haren bakardadea senti dezakegu.

Dolly-in batek sorrarazten duen emozioa eta Dolly-back batek sorrarazten duena desberdinak dira; izan ere, batek lehendik ikusia dugun plano batera hurbiltzen gaitu xehetasun handiagorekin, puntu jakin bat nabarmenduz; besteak, berriz, pixkanaka erakusten digu, bizkarrez atzeraka doanaren sentsazioa sorraraziz.

. **Travelling-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean alde batera nahiz bestera egindako mugimenduei esaten zaie Travelling-a. Kamera ezkerraldera mugitzen bada Travel left esaten zaio, eta eskuinaldera bada, berriz, Travel right. Travelling-aren eginkizun nagusietako bat irudiaren dinamismoa adieraztea da; pertsonaren ekintzan sarrarazten gaitu eta aldi berean testuinguruaren deskribapen laburra egiten digu.

. **Tilt-a:** Bai Tilt-a eta bai Pannin-a tripodearen lepoa jiraraziz eta kamera lekuz aldatu gabe egiten diren mugimenduak dira. Tilt-a gora edo behera egiten den mugimendua da, buruarekin bai edo ez esatean egiten dugun bezala. Mugimendua gora egiten denean Tilt-up deitzen da eta behera denean, berriz, Tilt-down. Bi mugimendu horiek oso deskriptiboak dira.

. **Panning-a:** Kameraren azken mugimendu hori buruarekin ezetz esatean egiten dugunaren antzekoa da eta bira-erdi bat da ia-ia. Ezkerraldera egiten denean Pan-left esaten zaio, eta eskuinaldera egiten denean, Pan-right.

. **Zoming-a:** Zooming-a lenteen mugimendua da soil-soilki. Objektura hurbildu edo urrutiratu egiten gara baina kamera lekuz aldatu gabe; hurbiltzeari zoom-in esaten zaio eta urruntzeari zoom-out.

Azkenean, enkoadraketak eta kameraren mugimenduak film-zuzendariaren egitasmoen arabera konbinatzen dira filma egiteko. Sarritan, zuzendariak, kamera-mugimenduez baliatuz, plano batetik bestera pasatzea erabakitzen du hartualdi berean, bere sormen-premiak betetzeko eta historiak berak dituen adierazpen-premiei erantzuteko.

Eszena

Eszena unitate abstraktua da eta klausula dramatiko bat erakusten digu. Elkarri lotutako hainbat hartualdiz osatua dago, eta horri esker pantailan unitate tematikoa sortzen da.

Eszena bakoitzak historiaren une jakin bat irudikatzen du eta bere esanahi berezia du; hala ere, eszenak ezin dira Sekuentziatik bereizi.

Sekuentzia

Sekuentzia, beraz, denbora- eta espazio-unitate bat da, elkarrekin lotuta dauden hainbat esenez osatua; eszena horiek, filmaren beraren barruan film txiki bat kontatzeko ahalmena dutenez, autonomo bihurtzen dira.

Egia esan, plano-sekuentzia delakoa ez da zorrotz-zorrotz hartuta zinema-hizkuntzaren osagai hutsa, zehaztasun teknikoaren eta antzezpenaren emaitza ikusgarria baizik, baina hala ere, bere eduki estetikoa eta funtzio komunikatiboa direla-eta, aipatu beharreko baliabidea da.

Jeneralean eszena oso bat (nekez sekuentzia bat) duen hartualdi bakarra delako esaten zaio horrela. Plano-sekuentziak hartualdi luzeak izaten ditu, eta horien ezaugarri nagusia da plano batetik bestera igarotzea hartualdia eten gabe; hau da, teknikoki hartualdi baten iraupena izaten du, baina narrazioaren aldetik ikusita eszenaren ekintza dramatikoa erakusten du.

Plano-sekuentziak filma ikusteko hainbat abantaila ematen ditu, eszena eteteak dakarren denbora-etena eragozten baitu, baina horrez gainera aukera ematen dio ikusleari denbora-unitate berean, une horretan bertan gertatzen ari den ekintzaren dinamismoa bizitzeko bere xehetasun guztiekin.

5. Zinema, Giza eskubideak eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak

Giza eskubideen hezkuntza prozesu bat da eta horri esker pertsonak beren eskubideei eta besteen eskubideei buruz ikasten dute, ikaskuntza elkarreragilea eta parte-hartzailea oinarri hartuta. Jarrerak eta jokabideak aldatzeko, trebetasun berriak eskuratzeko eta ezagupenen eta informazioaren trukea sustatzeko helburua duen hezkuntza-lanerako eredua ere bada.

Ikaskuntza neurri handi batean bizipenaren bidez lortzen da, eta ez horrenbeste ezagutza-pila bat erdietsiz, eta alde horretatik zinema oso tresna egokia da ikasteko, aukera ematen baitigu munduan dauden eta denongan eragina duten arazoei buruzko kontzientzia zabaltzeko eta ikus-entzunezko baliabide horren bidez errealitatera hurbiltzeko.

Kamera gure begiradaren tresna da eta alde horretatik hezkuntzak errealitateari eta horren zergatiei buruzko begirada sentibera eta kritiko bihurtu behar luke.

Hortxe dago gakoa.

Giza eskubideen adierazpen unibertsalari buruzko gogoetak

- 1- Zein dira oinarrizko eskubideak edonorentzat?
- 2- Zure ustez zein dira zure eskubideak?
- 3- Zein dira nekez aitortzen dizkizuten eskubideak?
- 4- Besteen zein eskubide kostatzen zaizu gehien aitortzea?
- 5- Zein dira gehienetan urratzen diren eskubideak?
- 6- Adierazpena herrialde askok izenpetu badute ere, praktikan zergatik ez dira onartzen aurrerapen baten bidez?
- 7- Zein eskubide falta dira Adierazpen horretan?

8- Zer nolako zereginak bete beharko lirateke Giza Eskubideak lortzeko?

Metodologia

Jarraian proposatzen dizkizuen jarduera hauek gidaliburuaren amaieran aipatutako liburu edo iturrietan aurkituko dituzue. Beraz, ez kezkatu, baliabide ugari ditugu-eta. Hala ere, gauzak argi eta garbi esanda, jarduera hauek "aitzakia ezin hobe" dira gogoeta eta azterketa pertsonalaren inguruko gaiak lantzeko eta kontzeptu batzuk aztertzeko, hala nola bizikidetza, begirunea, kultura parte-hartzailea eta abar.

Jarduera horiek egiteko ezinbestekoa da gelan giro egokia sortzea, taldeak bere kabuz autogestionatu eta mundu guztiak parte hartzeko modua izan dezan. Arreta handiz joka ezazue kontraesanetan ez erortzeko. Kultura parte-hartzaileaz ari garenean ikasleei parte hartzen uzten ez badiegu, aurpegiratu egingo digute arrazoi osoarekin. Zuek zenbat eta gutxiagotan parte hartu, hainbat eta hobe. Berez, egokiena zera litzateke: taldeak bere kabuz jardun dezala, zuek emango dizkiezuen jarraibideak kontuan hartuta noski.

Saiatu saio malguak egiten; eska iezaiezue kexak azaldu ordez proposamenak egin ditzatela, eztabaida batean elkar aditzen ez dutenean besteak esan duena beste era batera esan dezatela... entzuketara aktiborako tresna egokiak erakutsi ikasleei, jarduera beren eguneroko bizimoduko adibideekin osatu dezatela....

Gelan giro egokia sortu eta ulertarazi behar zaie bizikidetza eta gizalege-arauak eharrezkoak direla, baina ez norbaitek ezartzen dizkigulako, denon artean hitzartzen ditugulako baizik; beren iritzia kontuan hartzen dutela ikusiz gero beste modu batean konektatuko dute taldeko gainerakoarekin.

Unitate didaktikoa

Ariketa	Helburuak	Edukia	Prozedurak	Jarrerak
1. Animaliak piztiak al dira?	Gogoeta: ezagutzen ditugun animalien bizi baldintzak eta izaki bizidunen bizi-espazioa errespetatu beharra.	Bizi-espazioa	Dantza Role-playing Eztabaida	Norberaren eta besteen bizi-espazioa errespetatuz haztea.
2. Azalera handiak	Azalera handien banaketa bideak aztertu eta ulertzea	Azalera handiak	Testu iruzkina eta galdetegia	Gutariko bakoitzak kontsumo arduratsurako dugun erantzukizunaz jabetzea.

3. Suntsipen handiko guriak	Kontsumo produktuak banatzeko hiru eredu alderatzea	Saltokiak: Hiperrak, superrak eta bestelako kontsumo-bideak.	Ikerketa kualitatiboa eta bertatik bertarakoa Eztabaida	Ereduak erkatzea, askatasunez aukeratzeko
4. Ez zaitez plastikozkoa izan!	Egunero, behar ez ditugun bilgarri asko eta asko erabiltzen ditugu: horretaz jabetu behar dugu, halakorik ez kontsumitzeko.	Enbalajea, ontziratzea eta salgaien garraioa.	Galdetegia Eztabaida Etxean 10 egunez metatutako materialarekin egindako erakusketa	Hondakinen murrizketa eguneroko jardunean txertatzea.
5. Zer pilula aukeratu duzu?	Gogoeta egitea eta zure printzipioen arabeko kontsumo eredua aukeratzeko	Ekoizpen ereduak	Galdetegia (E/G) Bisita iruzkindua Eztabaida Erakusketa (aukerazkoa)	Egunero, ekintza kritiko eta arduratsua egiteko konpromisoa hartzea

1. Ariketa Animaliak piztiak al dira?	
Helburuak	Gogoeta: ezagutzen ditugun animalien bizi baldintzak eta izaki bizidunen bizi-espazioa errespetatu beharra.
Ariketa garatzea	Ariketaren helburua da animaliek haztegi intentsiboetan dituzten bizi-baldintzez jabetzea eta, era berean, askatasun ezak eta bizi-espaziorik ez izateak eragiten dituzten gaitzez ohartzea. 1. Taldeari konfiantza emateko eta behar bezalako giroa sortzeko, EN UN SALÓN DANSÉ izeneko dantza proposatzen hasiko zarete: "En un salon dansé la danza del minué, en un salon dansé la danza del minué" 2. Dantza bukatutakoan, sentitu dutenari buruz hitz egiteko eskatuko diezue. Une egokia da bizi-espazioa kontzeptua sartzeko. 3. Ikasgelako txoko batean (zinta itsasgarritz zedarritua), igogailu baten espazioa simulatu eta halako dinamika txiki bati helduko diezue (role-playing): hau da, bi pertsonak igogailu txiki batean elkar topatu, eta hizketan hasten dira. Saiatu nortasuna ematen elkar topatu duten pertsonaiei. Adibidez, emakume oso apaindua eta lodia, laster egitetik datorren mutil izerditsua, lanetik datorren arrain saltzailea... etab. 4. Igogailuan izan dituzten antzeko bizipenen gainean hitz egiteko eskatuko diegu. 5. Aulkiak antolatuko dituzte ikasgela autobusa balitz bezala. Gonbidatu

	ikasleak banan-banan autobusean sartzen, eta haiek berek aukeratuko dute non eseri nahi duten. Behin eserita daudela, jarleku hori zergatik aukeratu duten azaltzeko eskatuko diegu. 6. Dinamika bukatzerakoan, bakoitzak zer ondorio atera dituen azalduko du; izan ere, besteekin partekatzen dugun espazioa bizitzeko manierak erabateko lotura du gure gizartearen ereduarekin, eta gauza hauekin ere bai: nola begiratzen diogun elkarri, nola ukitzen dugun elkar, harremanetan nola sartzen garen.
	
	<i>Argazkia: Ingurumen, Landa eta Itsas Ministerioa.</i>
Materiala	Zinta itsasgarria, mahaiak eta aulkiak, jantziak-mozorroa.
	2 ordu
Oharrak	. Ziurtatu behar duzue dantza bukaeraraino egitea; horrela, dantza bukaeran, parte-hartzaileak elkar ukitzen egongo dira eta espaziorik ez izatearen larritura sentituko dute. Banatu ariketa bi egunetan eta gozatu lasai pertsonaiak eraikitzeke eta rolak aldatzeko prozesua. Garrantzitsua da jardueraren bukaeran ikasleen esperientziak haztegiatoko animalien bizi-baldintzekin lotzea. Hori irakasleak egin behar du. Esteka interesgarriak: Grace (http://www.gracelinks.org/) eta Eatwellguide (http://www.eatwellguide.org/i.php?id=Home)

2. Ariketa Saltegi handiak

Helburuak	Azalera handien banaketa bideak aztertu eta ulertzea
Ariketa garatzea	Kontsumitzaileok egiten dugun eskariaren arabera banatzen dituzte saltegi handiek produktuak. 1. zatia: . Galdetu talde osoari haien ustez zer den saltegi handi bat, supermerkatuetan zer produktu erosten dituzten, zer maiztasunarekin doazen eta zer-nolako informazioa duten kontsumitzen dituzten produktuei buruz. . Christian Jacquiqu-ri egindako elkarrizketaren inguruko eranskina emango diegu eta, era berean, galderei erantzuteko eskatuko diegu.

Materiala	Iturria: http://supermercatsnogracies.wordpress.com/recursos-i-documents/
	Ordu 1
Oharrak	Erakutsi elkarrizketa web gunetik bertatik, eta iruzkindu denen artean.

Eranskina 2. Ariketa Saltegi handiak

Christian Jacquiau-ri egindako elkarrizketa “Saltegi handiak bidegabekeriaren ikurrik handiena dira”

Christian Jacquiau frantses ekonomilariak luze eta zabal aztertu du zer-nolako eraginak dituen saltegi handiak noranahi zabaldu izanak ekoizle txikien gainean eta gizarte-ehunaren gainean. Banaketa eta kontsumo eredu horri supermerkadismoa esaten dio ekonomilariak. Eredu hori zabaldu egin da, jakina; baina, aldi berean, eredu horri aurre egiten dioten ekimenak ere badaude: bidezko merkataritza eta nekazaritza ekologikoa, esate baterako. Oroz gain, berreskuratu behar da ekoizlearen eta kontsumitzailearen artean zegoen harreman zuzena erosketa-zentro handien nagusitasunaren aurrean.

Zer-nolako eragina izaten du supermerkatu bat herri eta auzo batean ezartzeak?

Eragina ikaragarria da. Frantzian, banaketa handiaren ondorioz, hurbileko merkataritza gehiena desagertu da: 36.000 herri daude, eta 18.000k ez dute hurbileko denda bakar bat ere ez. Horrelako dendak desagertzerakoan, merkatariak, langileak eta artisauak ere desagertzen dira. Era berean, nekazaritzan eraginak izaten ditu.

Banatzailleek prezioak alderatu eta gizarte babes txikiena duten herrialdeetara jotzen dute. Produktuari dagokionez, batetik lehengaia ordaindu behar dugu, eta bestetik, giza lana (hau da, soldatak, gizarte babesa, etab.), eta, gaur egun, hori aldaera nabarmena da prezioak doitzeko. Herrialde batzuetan eskulana Europakoa baino askoz ere merkeagoa da. Horren atzean, kolokan jarria dago gure gizarteko aberastasuna birbanatzeko sistema; hau da, nekazari, merkataria, enpresa, enpresa txiki eta ertain... gutxiago badaude, horrek esan nahi du soldata gutxiago ordainduko direla, enpresek gutxiago kotizatuko dutela, soldata-kotizazio gutxiago ere izango direla, eta gutxiago ere izango direla errenta handien gainean bildutako zergak.

Zer esan nahi du “Marge Arrière” terminoak?

“Marge Arrière” terminoa frantses asmakizuna da; banatzailleek hornitzaileen gainean aplikatzen duten gehiegizko etekin-tartea da. Arrakasta handia izan zuen eta, horren eraginez, Frantziako talde handiek esportazioan aritzeko aukera izan zuten, mundua konkistatzeari ekiteko. Saltegi handiek eredu hori kopiazen dute Europako eta munduko toki guztietan. Adibidez, produktu bat 100 eurotan erosten badugu, erosketa-zentralak 90 eurotan ordaintzen du. Beraz, erosketa-prezioaren eta salmenta-prezioaren arteko aldea 10 euro da; horixe da merkataritza-tartea, gainerako merkataritzetan esaten diogun bezala. Merkataria produktu bat erosi, tarte bat aplikatu eta garestiago birsaltzen du; horrek alokairua, elektrizitatea, soldatak, etab. ordaintzeko aukera ematen dio. Banaketa handian gauza bera da, baina merkataritza-tarteaz mintzatu gabe; tartea “avant” da, (aurrera). Hau da, behin 90 euroak negoziatu ondoren, banatzailleek hornitzaileei kopuru gehiago eskatzen dizkiete arrazoi hauek erabilita: produktuak salmenta erakusleihoetako toki pribilegiatuetan ikusgai daudela, katalogoak sustatzen dituztela, etab.

Orain dela 15 urte, “arrière” izeneko tartea merkataritzaren % 10 ziren, eta ordurako esaten zen hura erokeria zela, ondorio kaltegarriak eragin zitzaizkeelako. Gaur egun, eredu frantsesa hartuta, sei erosketa-zentral soilik gelditzen dira eta saltegi handietan dauden kontsumorako produktuen % 90 kontrolatzen dituzte. Hareazko erlojuaren irudia hartzen badugu, goialdean 70.000 hornitzaile-enpresa eta 300.000 nekazaritza-ustategi leudeke, denak 62 milioi kontsumitzailearengana iritsi nahian. Erdian, sei erosketa-zentralak daude, dena kontrolatu, hitzartu eta ordaintzen dutenak. Ordaintzen ez badute, hornitzaileek ez dute aukerarik izango erosketa-zentralen apalategietan sartzeko; beraz, ez dute kontsumitzaileenganaino iristerik izango. Orduan, banaketa munduko enpresak fusionatzearen eta batzuek besteak zurgatzearen ondorioz, “arrière” izeneko tartearen tasa batera iritsiko gara; hau da, produktuaren prezioaren % 40 eta 50 artekoa. Baina 100 eurotan salgai dagoen produkturako, banatzailleek 40, 38 edo 32 euro ordaintzen dute eta, metaketa gero eta handiagoa denez, “arrière” tarte hori gero eta handiagoa da eta, azken kontsumitzaileak ordaintzen du.

Zer iritzi diozu supermerkatuetan bidezko merkataritza eta nekazaritza ekologikoa sartzeari?

Hasieran, bidezko merkataritza gizartea eraldatzeko lanabesa izan zen; kapitalismoaren kontra borrokatzeko bide bat. Hasiera batean, saltegi handiak ez ziren bidezko merkataritzaz interesatu. Frantzian, ekintzaile *altermundistek*, hasieran, eskariak egin zituzten, bidezko merkataritzako produktuak saltegi handian ere sal zitezen; baina saltegiak ez zuten nahi izan. Denboraren joanean, apalategiak horrelako produktuekin bete zituzten; baina ordainez, bidezko merkataritza kontzeptuari bere edukia politikoa kendu zioten.

60.000 erreferentziaren artean, supermerkatuek bidezko merkataritzako produktu batzuk saltzen dituzte; hori ez da ia ezer ere, eta hala ere, saltegiek beren irudia garbitzeko erabiltzen dute. Leclerc etxeak, esaterako, xede horrekin erabiltzen du, bidezko merkataritzako produktuen banaketan lehenbizikoa baita Frantzian.

Batzuek diote bidezko merkataritza dela produktu batengatik zerbait gehixeago ordaintzea ekoizle txikiari zerbait gehixeago emateko. Hori Max Havelaar jaunaren ikuspegia da, baina ez dut gustukoena. Beste batzuek diote bidezko merkataritzak aberastasunaren banaketaren gaia jartzen duela mahai gainean; hau da, produktuarengatik ordaintzea eta dirua nork jasotzen duen, ekoizleak, garraiolariak, saltzaileak... zenbat jasotzen duten jakitea. Bidezko merkataritzak merkataritza-kate osoan egin behar da; ekoizlearengandik kontsumitzailearenganaino. Ez litzateke bidezko merkataritzako produktua saldu beharko bidezko merkataritzaren arauekin bat egiten ez duen denda batean. Saltegi handiak bidegabeko merkataritzaren ikurra dira; nola jokatzaren duten dakizunean, hau da, merkataritza, nekazaritza, enpresen mundua eta langileak nola tratatzen dituzten jakiterakoan, ohartzen zara huraxe dela bidegabekeriarik handirenaren ikurra.

Bestaldetik, banaketa handia nekazaritza ekologikoaren kontzeptuaz ere jabetu da; izan ere, oso interesgarria zaio merkataritza-esparru hori, eta merkatu hori hartu eta produktu komertzial bilakatu nahi du; baina, prozesu hura, hasiera batean, politikoa izan zen. Orain, produktu ekologikoetan espezializatuta dauden saltegi handiak sortzen ari dira; esaterako, "Nature et Eau". Zehazki, Intermarché izeneko hipermerkatu kateak sortu zituen. 1.000 m²-ko azalerak dira; kontsumitzaileek nahi duten guztia eros dezakete; dena, jakina, oso ekologikoa. Baina hobe da produktu horien jatorriari buruzko galdera gehiegi ez egitea.

Lan arloan, kalitatezko lana sortzen al dute azalera handiek? Arduratzen al dira langileen lan baldintzez?

Ez dute kalitatezko lana sortzen; eta hori gutxi delakoan, lanpostu asko eta asko kentzen dituzte. Hasteko eta bat, azalera handiek oso lanpostu gutxi sortzen dituzte; gehienak lanaldi partzialean eta ia beti emakumekeontzat, soldata txarragoak ordaintzen dizkietelako.

Bakarrik bizi diren emakumeengana jotzen dute; bereziki, seme-alabekin bizi diren haiengana, jakin badakitelako ez dutela aldarrikapen handirik egingo. Supermerkatuetako kutxen lanpostuen % 80 emakumezkoen esku daude, lanaldi partzialean ari dira, eta ez dute aukeratzeko biderik. Gero eta gehiago, makinak jartzen ari dira kutxazainen orde. Pixkana-pixkana kutxazain lana ezabatu nahi dute; beraz, 400.000 lanpostu desagertuko dira. Azkenik, gero eta gehiago, supermerkatuetako apalategiak produktuez hornitzeko eskaria egiten die banaketa handiak hornitzaileei: horrela, hornitzaileak berak hartu behar du langileak kontratatzeko ardura. Banaketa kateek sortzen duten lanpostu bakoitzeko, bost desagertuko dira.

Azkenaldi honetan, langileak zaintzeko kasuak agertu dira; hau da, azalera handiek langileak zaintzen dituzte. Frantzian, esate baterako, supermerkatu batzuetan kamerak jarri dituzte komunetan; langileen atzetik joan dira kalean eta filmatu dituzte, nora eta norekin doazen eta maizenik nora joaten diren jakiteko. Zenbait tokitan, kutxazainek baimena eskatu behar dute komunera joateko, eta ez dute haien artean hitz egiteko eskubiderik, ezta bezeroarekin ere. Errezeta Sbam da; hau da, frantsesez irribarrea: *egun on, agur eta eskerrik asko*. Gainera, langileen arteko lehia sustatzen da. Makina erregistratzaileak, esaterako, eskanerretik zenbat gauza igarotzen diren zenbatzen du, eta gutxienez minutu bakoitzeko 22 objektu igaro behar dute; eta saiklapen bat dagoenez, lehia handia sortzen da.

Ba al ditu alternatibak banaketa handiak?

Alternatibak asko dira; esate baterako, bidezko merkataritza eta Japoniako Tekei ekimenak; Frantziako Amap ekimenak Japoniakoetan oinarritu dira. Zuzeneko salmenta egiten duten pertsonen ekimenak dira. Gaur egun, Japoniako etxeen % 25ek ekoizlearen eta kontsumitzailearen arteko harreman zuzeneko sistema horretako nekazaritza produktuak kontsumitzen dituzte; hau da, 50 milioi japoniar inguruk. Tekei-k nekazariaren aurpegia frutan eta barazkietan jartzea esan nahi du; hau da, sagarra ez dela anonimoa, atzean nekazaria baitago. Banaketa handiak zuzeneko harreman hori ezabatu du. Japonian jaio eta EEBetara eta Frantziara iritsi zen; Frantzian, arestian esan bezala, Amap esaten zaio; hots, Nekazarien Nekazaritzari eusteko Elkartea. Gaur egun, Frantzian 500 Amap inguru daude, eta gehiago ere sortzen ari dira, badira itxaron zerrendak, baina ez dago lurrik, ezta nekazari gazterik ere. Horixe da eraikitzen diren alternatiba sendoen arazoa. Azken finean, alternatibak izan behar du kendu diguten gauzez berriro jabetzea. Kontsumitzaileen eta ekoizleen arteko harremana moztu dute. Horrenbestez, kontsumo-produktuen atzean dagoen ingurumen eta giza edukia ezagutu nahi izateaz arduratu beharra dago. Kontsumitzaileak produktu bat erosketa-gurdian sartzerakoan, boto-txartela bezalakoa sartzen ari dela ohartzea da ideia. Botoa ematen dugu halako edo holako gizartea nahi dugulako; bada, gurdian kilo bat tomate sartzerakoan, botoa ematen dugu edo nekazaritza produktibista, kutsagarri eta bihotz gabearen alde, edo nekazaritza iraunkorraren alde; hau da, nekazariak soldata duina eta osasun eta erretiro zerbitzu duinak jasotzen dituzten nekazaritzaren alde.

Arropa erosterakoan ere, botoa ematen dugu edo Hegoko herrialdeetako lantegietako haur-lanaren alde, edo soldata duina irabazten duen jostunaren alde eta, aldi berean, osasunerako, erretirorako eta beste zerbitzu publikoetarako eskubidea duen pertsonaren alde. Egunero, milioika herritarrok holako edo halako gizarte ereduaren aldeko botoa ematen dugu. Beraz, bestelako gizarte eredurantz jotzeko aukera dugu gure kontsumoaren bidez. Bestelako mundua nahi badugu, huraxe eraiki beharra dago.

Nekazaritzako elikagaietan ari diren enpresa-talde handiek ekonomia-hazkunde eredu zehatz bat sustatzen dute, eta kontsumitzaileen % 1ek edo 2k "hemendik aurrera ez dut halakorik kontsumituko" esatearekin, hazkundeak behera egingo luke, eta hori ekonomikoki oso kaltegarria da banaketa handirako. Ez gara jendetza handiegia izan behar, talde horien maneretan eragiteko.

Iturria: <http://supermercatsnogracies.wordpress.com/recursos-y-documentos/>

Ariketa: Orain pentsatu eta erantzun galderei:

1. Zure ustez, zer eragin du supermerkatu bat herri edo auzo batean jartzeak?
2. Zer esan nahi du "Marge Arrière" terminoak?
3. Zure ustez, zergatik ez du lotzen bidezko merkataritza azalera handiekin?
4. Zer deritzezu supermerkatuetako langileen lan baldintzei?
5. Ba al dute azalera handiek alternatibarik? Ba al dakizu zein diren? Aipa itzazu.
6. Azaldu zer den Tekei bat (Japonia) eta AMAP bat (Frantzia).
7. Christian Jaquiau-ri egindako elkarrizketa irakurri ondoren, ezer aldatu al da zure iritzia azalera handiei buruz? Zer? Ez zenekielako al da? Zure ustez, zergatik ez zenekien?

3. Ariketa. Suntsipen handiko guriak	
Helburuak	Kontsumo produktuak banatzeko hiru eredu alderatzea
Ariketa garatzea Iturria: www.concienciacreativa.com	Kontsumitzen ditugun produktuak hainbat establezimendu motatan eros ditzakegu, gure beharren arabera. 1. Launakako taldetan banaturik, ikasleek hiru establezimendu mota bisitatuko dituzte: denda txiki bat, azalera handi bat (hipermerkatu bat) eta denda ekologikoa bat. 2. Hauxe da enkargua: eman dezagun 20 euro dituztela establezimendu horietako bakoitzean erosketa bat egiteko. Produktu hauek erosi behar dituzte, zehazki: Kg 1 patata; kg bat sagar; ogi barra bat; ontziak garbitzeko xaboi bat; oilasko bat; pakete bat arroz; hortzetako pasta; kilo bat tomate, pakete bat gailera, litro 1 esne eta laranja-zukua. 3. Sarrera hirukoitzeko taulan, produktuen prezioa eta erosketaren prezio osoa idatziko dituzte. 4. Aldi berean, elikagaien osagaiei erreparatuko diete, bai eta elikagaien formatuari ere; adibidez, hutsean ontziratutak dauden, edo latetan, erretilua ote duten, plastikoa, etab. 5. Ikerketa bukatzerakoan, termino hauen esanahia bilatzeko eskatuko diegu: Interpretatu taula hau eta azaldu kontzeptu hauen esanahia: 1. Ekoizpen intentsiboaren ereduak 2. Elikagaien estandarizazioa 3. Plagizidak 4. Gehigarriak 5. Kontserbatzaileak 6. Nutrizio-dibertsitatea 6. Egizue ikasleek izan dituzten esperientzien inguruko eztabaida (zer nolako tratua jaso duten, estetika, erabilitako denbora, etab.)
Materiala	Sarrera hirukoitzeko taula, prezioak idazteko; papera eta bolaluma (aukerazkoa)
	2 egun
Oharrak	Era berean, nahi izanez gero, kamera bat ekarriko dute, produktuei argazkiak egiteko eta itxuran duten desberdintasunari erreparatzeko.

4. Ariketa Ez zaitez plastikozkoa izan!	
Helburuak	Egunero, behar ez ditugun bilgarri asko eta asko erabiltzen ditugu: horretaz jabetu behar dugu, halakorik ez kontsumitzeko.
Ariketa garatzea	Erosketa supermerkatuan egiten dugun aldi bakoitzean handitu ere egiten ditugu (nahita edo nahigabe) elikagaiak eta kontsumitzen ditugun produktuak biltzeko fabrikatzen diren hondakinak. Hona hemen jarduera bat, horrelako bilgarriak ez erabiltzeko. 1. zatia: Ikasleak hiru edo launakako taldetan banatuko ditugu eta galdera hauei erantzungo diete: 1) Zer ontzi edo bilgarri daude supermerkatuan erosten ditugun produktuetan? Zerrenda itzazu eta esan zerez eginak dauden. 2) Erabiltzen al dira ontzi gehiago produktu horiek supermerkaturaino garraiatzerakoan? Zein? 3) Zer eragin sortzen dituzte ontzi horiek ingurumenean? 4) Zer egin dezakegu kontsumitzaileok, ontzi gehiegi ez erabiltzeko? Ikasleen arteko eztabaida antolatuko dugu, bakoitzak bere iritzia eman dezan. Hona hemen zenbait argudio lagungarri: - Gure zaborren % 20 bilgarriak (enbalajeak) dira - Kontsumo arduratsua egin beharra dago, kutsadurarik ez izateko. - Edukiontzia horian uzten ez dugun plastikoa zuzenean erraustegira joan eta erretzen da; errektuntzak toxinak sortzen ditu. Gero, jakina, guk ezer jakin gabe, toxinak arnastu eta osasun arazoak izaten ditugu. - Zaborren ibilbidetik kanpo galtzen den plastikoak 100etik 1.000 urtera bitarte behar izaten ditu desegiteko. - Petrolioeko ontzien lehengaiak ez da baliabide berriztagarria. <i>Zer egin dezakegu plastiko gutxiago kontsumitzeko?</i> - Aleka erostea. - Supermerkatuei behar ez diren ontziak eta bilgarriak murrizteko eskatzea. - Auzoko merkatu eta denda txikietan erostea, alekako erosketa eta bilgarririk gabea lehenesten dutelako. 2. zatia: . Behin gaia jorratuta, gorde daitezkeen bilgarri eta ontzi guztiak 10 egunez etxean gordetzeko eskatuko diogu taldeari. . Denek halako egun jakin batean ikasgelara eraman ditzatela eta ikasle bakoitzaren poltsaren lagin bat egingo dugu, izena jarrita. Denok batera, zer-nolako materialak diren ikusiko dugu Behar-beharrezkoak al dira? Behar-beharrezkoak al dira? . Material hori erabiliko dugu arte-jarduera bat egiteko; hau da, objektu horiek erakusketa-pieza bihurtuko ditugu, jendeari halako mezu zehatz bat helarazteko. Eztabaidatu harik eta ideia interesgarri bat edo hainbat adostu arte.
Materiala	Eranskina: mandala
	1. zatia: 45 minutu 2. zatia: 2 ordu
Oharrak	Hondakinak erabilia, erakunde batzuek egiten duten lana erakutsiko dugu: www.drapart.org, www.guixotde8.com
	

5. Ariketa Zer pilula aukeratuko duzu?	
Helburuak	Gogoeta egitea eta zure printzipioen arabera kontsumo ereduak aukeratzea
Ariketa garatzea 	Eguneroko bizitzan, gure kontsumoari lotuta dauden gai batzuen inguruko informazio kopuru izugarria aurkitzen dugu. Publizitatea, etiketatua, produktuak aurkezteko modua, horrek guztiak produktuei buruzko identitate jakin bat sortzen laguntzen du. Askotan, horrek nahasi egiten gaitu eta Matrix-ari buruzko aukera pertsonal bat hartzea behartzen gaitu. Zer pilula aukeratuko duzu? Jasotzen dugun informazioan zer den egia eta zer gezurra desberdintzea du helburu jarduera honek. 1. zatia: Ikasleei galdera hau egingo diegu: ba al dakizue zer ekoizpen-eredutatik datozen kontsumitzen ditugun animaliak? Gero, behin ikasle bakoitzak eranskinetako galderei erantzunda, beste ikaskide batzuek emandako erantzunekin erkatuko dituzte, 4nakako edo 5nakako taldetan banaturik. 2. zatia: Bisita gidatuak egitea proposatuko diegu: abeltzaintza estentsiboko eta intentsiboko haztegia batera; lan-kooperatiba batera eta enpresa multinazional batera. . Ikasleek honi buruzko datuak hartuko dituzte: - Animalien erosotasun / deserosotasun baldintzak - Lanean ari diren langileen baldintzak - Ekoizpen-prozesua - Gorozkiak eta higie-ne-baldintzak - Instalazioak eta espazioa - Produktu kimikoen erabilera - Ekoizpen-prozesua - Enbalajea. - Garraioa... etab. . Azkenik, ikusitako kontatzeko eta emaitzak erkatzeko proposatuko diegu.
Materiala	Ariketaren eranskina, papera, bolaluma, kartulinak, errotulagailuak
	1. zatia: 45 minutu 2. zatia: 3 ordu
Oharrak	Jarduera ebaluatzerakoan, eszenak antzeztuko dituzte, ikasleek ikusitakoa azaltzeko. Halako espazio komun batean egin daiteke.

Eranskina 5. Ariketa Zer pilula aukeratuko duzu?

E / G

- Pestiziden ondorioz, produktuak garbiagoak dira

- Gehigarriek gustu handiagoa ematen diote janariari, bai eta nutrizio-balio handiagoa ere.

- Nekazaritza biologikoa ezagutzeko, etiketan adierazten den zigiluari erreparatu behar zaio.

- Nekazaritzako industria bidezko merkataritzako produktuak azalera handietan sartzen saiatzen da negozioa egiteko.

- Ongarri artifizialak erabiltzen dira lurra ekologikoagoa izateko.

- Bidezko merkataritzak soldata duina bermatzen die produktua elaboratzen duten nekazari.

- Nekazaritza ekologikoa zerealak aztertzen dituen zientzia bat da.

- Kontsumo-kooperatibak azalera handien alternatiba izan daitezke.

- Nekazaritza ekologikoa zuzenean dago biologiarekin lotua.

Jarduerak

Gida honetan proposatzen dizkizuegun fitzez gainera, badira beste jarduera batzuk Giza Eskubideei buruzko kontzientzia sustatzen lagunduko dizuetenak; era horretan, hezkuntza-lana modu zabalagoan eta osatuagoan egin ahal izango duzue.

Giza eskubideekin zerikusia duten efemerideak

Giza eskubideen inguruko efemerideak didaktika eta hezkuntzarako erabiltzea oso egokia izan daiteke bizikidetzarako bakea behar dela azpimarratzeko; azpimarra itzazue, modu positiboan, giza eskubideekin zerikusia duten eta gainditu gabeko egoera batzuk gogorazteko baliagarriak diren alderdi desberdinak.

Datak:

Haurren Eskubideen Nazioarteko Eguna, azaroaren 20a Giza

Eskubideen Eguna, abenduaren 10a

Bakearen Aldeko Eskola Eguna, urtarrilaren 30a.

...

Ikastetxe arteko ekintzak

Hainbat ikastetxek batera jarduerak egitea oso mesedegarria da ikastetxeetako profesionalen arteko lankidetzarako, eta gainera harremanetan jarriko ditu auzo eta herrietako neska-mutilak.

Elkartasun-kanpainak

Kanpaina bereziak oso baliagarriak izan daitezke gauzak elkarrekin banatzen ikasteko, axolagabeak ez izaten ikasteko, eta ikasleak Hirugarren Munduari laguntzen dieten GGKEekin eta berdintasuna eta justizia sustatzen duten erakundeekin harremanetan jartzeko.

Honako jarduerak egin ditzakezue: GGKEekin elkarlanetan aritzea eta proiektuetan parte hartzen duten boluntarioen lekukotasunak eskaintzea edo Giza Eskubideen aldeko kanpaina eta erakundeetan parte hartzea.

Ikastetxeen arteko korrespondentzia eta trukeak

Ikastetxeen artean korrespondentzia trukatzeari oso egokia izan daiteke beste errealitate batzuei buruzko komunikazio-premiak betetzeko, beste leku eta kultura batzuen inguruko jakin-mina pizteko edo beste hizkuntza eta kultura batzuen ikasketan teknika berezi moduan erabiltzeko.

Aukera ditzakegun harremanak:

Etengabeko korrespondentzia izan dezakezue maila bereko ikasgelen artean, Espainiako erkidego bereko beste ikastetxe batzuekin edo munduko gainerako lekuetako ikastetxeekin. Bereziki interesgarria da zenbait pertsonen "etsaitzat" hartzen dituzten herrialde edo lekuetakoak izatea.

Giza Eskubideei buruzko aldizkariak edo argitalpenak

Giza eskubideen defentsa sustatzen duten aldizkarietan idaztera anima ditzakezue; era horretan ikasleen lanak eta komunikazioak zabaltzen eta ezagutarazten lagunduko duzue. Idazketa oso egokia da ikerketa eta arte arloan ikasleen sormena bultzatzeko eta eskolan bertan kultura-ekoizpenak aurrera ateratzeko.

Antzerkia eta giza eskubideak

Antzerkiak gorputz adierazpena eta hizkuntza dramatikoa lantzeko aukera ematen du, eta aldi berean, ikasleek antzezten dituzten obrak abiapuntu harturik, gai jakin batzuei buruzko sentsibilizazioa ahalbidetzen du.

Ikastetxeko liburutegia

Bakea, gatazka eta giza eskubideei buruzko Haur eta Gazteentzako liburu aukeratuak eskaini behar zaizkie ikasleei irakurtzearen plazera eta pentsamendu kritikoa sustatzeko.

Proposatzen dizuegu liburu horietakoren bat irakurtzea eta gero foro bat egitea, edo bestela pertsonen eskubideen aitorpena sustatzen duten testuak sortzea.

Erakusketak:

Erakusketak oso egokiak dira, gai bat norberaren iritzia arabera eta talde osoaren ikuspegi orokorraren arabera lantzeko aukera ematen baitute.

Beren edukiengatik interesgarriak diren gaiak aukera ditzakezue, eta horien berri emateko neska-mutilen sormena sustatzen duen moduren bat bilatu: adibidez, graffiti bat egin. Gero, sail desberdinetan sortutako lanak ikastetxeko guztiei aurkeztuko zaizkie. Komunikazio-bide gisa eta eskola-inguruneaz kontzientzia hartzeko bide gisa ere erabil daiteke.

Gure proposamenak: Kartelak, collageak, eranskailuak, marrazkiak, ikus-entzunezkoak. Bakea eta giza eskubideen defentsa aldarrikatu duten pertsonen buruzko erakusketak. Bakearen aldeko txiste grafikoaren bilduma

Lankidetza-jolasak

Didaktika eta hezkuntza helburuetarako erabiltzen direnean oso proposamen egokiak dira, jolas egite hutsaren atsegina gozatzen erakusten baitute, eta ez dago galtzailerik. Lankidetza eta komunikazio-modu desberdinak ezagutzen laguntzen dute. Giro aktibo, parte-hartzaile eta komunikatzailea sortzen laguntzen dute. Errealitatea ezagutzeko esperientzia eskaintzen digute.

Pedagogia, jolas, partaidetza eta sormenerako tresna gisa erabiltzen dugu. Giro positiboa sortzen laguntzen du. Jolas ez-lehiakorrek oso esperientzia onuragarria dira taldearentzat.

Jolas motak ¹:

Finkapen, ezagutza, konfiantza, komunikazio, lankidetza eta gatazka-konponbiderako jolasak.

¹ Paco Cascón-en "La alternativa el juego 1 y 2" delakoan begira dezakezue.

Lankidetza-jolasak

Nork bere burua finkatzeko jolasak

Horien helburua da pertsonaren autokontzeptua garatzea eta taldean finkapen hori sustatzea. Pertsonen edo taldearen alderdi positiboak bultzatzen dituzte. Era berean, aukera ematen dute norberaren premiak ezagutzeko eta horiek giro egoki batean adierazteko, taldearen barruan onarpena eta integrazioa areagotzeko. (Ezaugarrien zerrenda, gaitasunen silueta, ondo egiten ditudan gauzak...)

Ezagutza-jolasak

Taldea osatzeko lehenengo urratsetako bat da; elkar ezagutzeko aukera ematen die parte-hartzaileei.

Nork bere burua aurkeztea eta gure gaitasunak eta zaletasunak azaltzea, baldintza jakin batzuk betetzen dituen norbait bilatzea, atsegin zaizkigun gauzen zerrenda aurkeztea, maizterren jolasa egitea gure izenak esanez...

Konfiantza-jolasak

Nork bere buruan eta taldean duen konfiantza probatzeko eta sustatzeko ariketa fisikoak. Aldez aurretik taldeko kideek elkar ezagutu behar dute.

Konfiantza garrantzi handikoa da: elkartasunezko jarrerak sustatzeko, ahalegin handiagoa eskatzen duen talde-lana prestatzeko, gatazkei aurre egin edo erabakiak hartzeko.

Bi baldintzatan oinarritzen dira: Taldearen barruan jarduteak sortzen dituen baldintzak: erreakzioak, bulkadak, beldurrak, esperientzia atsegingarriak. Besteekiko eta ingurunearekiko gure harremanaren ohiko erreferentzia-puntuak aldatzea.

Komunikazio-jolasak

Komunikazioa bizkortzeko helburua dute eta taldean norabide bakarreko hitz-komunikazioa hautsi nahi dute. Entzuketara aktiboa eta hitzeko komunikazioaren mezuaren zehaztasuna sustatzea. Hitzekoa ez den komunikazioa eta harreman estuagoak eta irekiagoak bultzatzea.

Adibidez, marrazkia deskribatzea, mimikaren bidez zerbait asmatzea, mezu bera hainbat laguni ematea, papertxoak ematea...

Lankidetza-jolasak

Harreman lehiakorrek gainditzeko ballabide garrantzitsuak dira. Jolas hauek helburu komuna dute eta sormenezko lankidetzarako espazio bat sortzen dute.

Lankidetzazko aulkiak, talde-antzezpenak...

Gatazkak konpontzeko jolasak eta teknikak

Helburua da horiek deskribatzen ikastea eta zergatiak, elkarreraginak, erreakzioak eta abar ezagutzea.

Gatazkak konpontzeko teknikak, rol-jolasak.

Jolasen ebaluazioa

Jolas bakoitzaren parterik garrantzitsuena da (metodo sozio afektiboa) horrek aukera ematen baitigu ikasleak bere buruarekin eta besteekin nola sentitu den aztertze eta konpartitzeko, jarduera aztertze (erreakzioak, sortu diren egoerak) eta eguneroko bizimoduan gertatzen diren antzeko egoerak balioesteko, nola konpondu diren eta zergatik ikusteko.

6. Egizu zerbait

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Globalizazioaren aurkako mugimenduak
Migrazioak
Giza Eskubideei buruzko baliabideak
Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza
Nazioarteko Elkartasuna
Emakumeak
Sindikatuak

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Giza Eskubideen Aldeko ONUren Goi Komisariaren Bulegoa
Nazioarteko Amnistia Espainia
Marokoko Giza Eskubideen Aldeko Elkartea (AMDH)
Maiatza Plazako Amak Elkartea
Human Rights
Torturaren Aurkako Taldea
Equipo Nizkor: Giza Eskubideak Latinoamerikan
Maiatza Plazako Amonak
Human Rights Watch
Giza Eskubideen Aldeko Nazioarteko Federazioa
FIAN: Elikatzeko Giza Eskubidearen alde
INCHIRI: Giza Eskubideak Merkataritzan eta Inbertsioetan
Rigoberta Menchú Fundazioa
Maghreb des droits de l'Homme
San Pedro Nolasco GKE

Globalizazioaren aurkako mugimenduak

RCADE: Red Ciudadana por la Abolición de la Deuda Externa
Attac Nazioartekoa
Attac Madrid
Maastrich-eko Europaren aurkako mugimendua
Portoalegreko Munduko Gizarte Foroa 2002
Via Campesina
Erresistentzia Globaleko Mugimendua
Sevillako Gizarte Foroa
Europako Gizarte Foroa

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Migrazioak

Zaragozako Abokatuen Elkargoko Atzeritarrei buruzko Web orria
Etorkinen Informazio eta Laguntzarako Taldea (GISTI-Francia)
SOS Racismo Madrid
Andalucía Acoge
IOÉ kolektiboa

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideei buruzko baliabideak

Giza Eskubideei buruzko Baliabideak Interneten Pangea
Zaragozako Unibertsitateko Giza Eskubideei buruzko Zerbitzaria
Pangea: Internet Solidarioa
Kontrainformazioa Nodo50
UNESCOren Bakearen eta Giza Eskubideen Aldeko Katedra
Granadako Unibertsitateko Kulturarteko Ikerlanetarako Laborategia
Bakerako Ikerketa Zentroa
Minesottako Unibertsitateko giza eskubideei buruzko baliabideak (gaztelaniaz)
Behartutako desagertuenak
MoveOnPeace
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza

Edualter
Apdhe-ren Bake Hezkuntza Mintegia
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Nazioarteko Elkartasuna

Intermon
Askapen Nazionalerako Fronte Zapatista
Sodepaz
Arabiar Kausaren Aldeko Elkartasun Batzordea
Kanal solidarioa
Garapenerako GKEen konfederazioa (CONGDE)
Fronte Polisarioaren Espainiako Ordezkaritza
ACSUR Las Segovias
Mugarik gabeko Medikuek
Saharar preso eta desagertuen aldeko elkarteak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Emakumeak

Afganistaneko emakumeak
Emakumeak Sarean
Emakumeen Giza Eskubideen aldeko Plataforma
Espainiako Estatuko Erakunde Feministen Federazioa
Sexu Erasoen Biktimei Laguntzeko Elkartea
Afganistaneko Emakume eta Haurrentzako Giza Laguntza (HAWCA)
Andaluziako Emakume Progresistak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Sindikatuak

ELA
SOC-MR
USTEA
CC.OO.
UGT
CGT
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Beste zenbait

Ecologistas en Acción

Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Konfederazioa

World Watch

Granadako Kontsumo Arduratsurako Kanpaina

Drogamenpekotasun eta Hiesarako federazioa - Esteka

Greenpeace

Bidezko Merkataritzaren Estatuko Koordinakundea

A pulso

Melillako iruzur eta ustelkeriaren aurkako plataforma

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

7. Gehiago jakiteko...

Sarean dauden hezkuntza-baliabideak

Arrazismoa eta Xenofobia: Kulturartekotasunaren gatazka Orientabideak.

URL: <http://www.pntic.mec.es/revista3/junio/entrecul.htm>

Manuel Méndez Santamaría

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua: Kulturartekotasuna diogunean inguru berean dauden kultura desberdinen arteko bizikidetza gatazkatsua adierazi nahi dugu. Ingurune hori kultura horietako bati dagokio, guk nagusitzat hartzen dugun horri hain zuzen, eta beste kulturak berriz, minoritarioak dira. Hezkuntza arduratsu baterako ondorioak.

Balioetan hezteak: bakerako hezkuntza

URL: <http://www.pntic.mec.es/98/diciembre/paz1.htm>

Manuel Méndez eta Pilar Llanderas

Ikastetxearen ikasketa-proiektuan arrazakeriaren eta jarrera xenofoboaren tratamendua eta aniztasunaren ezagutza sartzeko baliabideak.

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua

Bizikidetza hezkuntza-ingurunean: 1. Kulturartekotasuna. Alderdi Orokorak. 2. Gizarteratzea. 3. Intolerantzia. 4. Intolerantzia II

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/cpr.de.la.latina.carabanchel/convivir/interc.html>

Jesús Marín María Cabeza

Bizikidetzaren gaia aztertzeko proposamenak; Europako "Convivir es Vivir" deritzan nazioz gaindikotako programaren barruan irakasleak prestatzea, ikastetxeetan bizikidetza hobea lortu ahal izateko.

Unitate didaktikoaren gida: Berdinak gara, desberdinak gara

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/igua-dif.htm>

Madril-Mendebaldeko Hezkuntzako Lurralde Zuzendaritzaren Osabidezko Hezkuntzako irakasleek prestatua.

Kulturartekotasunaren inguruko gogoetak eta kontzeptu-azterketak eta jarduera didaktikoetarako proposamenak. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

D.B.H.ko 4. ikasturteko Etika arloko programazioa.

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/ies.principe.de.asturias/Etica4.htm>

I.E.S. "Príncipe de Asturias". Lorca

Etika irakasgaia prestatzea Aniztasunaren zehar-gala lantzeko.

Geure jostailuak egiten ditugu

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/juguetes.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Gerrakoak ez diren jostailuak egitea hondakinak erabiliz: Haur Hezkuntzarako lan-proposamena. Esperientzia honen bidez zeharkako hiru gai buruzko alderdiak landu daitezke, horien artean bakea.

Indioak gara. Mozorroak hezkuntza-baliabide gisa erabiltzea zeharkako gaiak lantzeko

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/disfraces.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Haur Hezkuntzarako lan-proposamena, Komunikazio eta Antzezpen Arloko Ingurune Fisiko eta Sozialaren Arloan sartua. Era berean, oso gida baliagarria da Zeharkako Gaietako dagozkien alderdi batzuk lantzeko, adibidez: berdintasuna, besteenganako begirunea, tolerantzia, ingurumenaren babesa.

GKEak Eskolan

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/ongs.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Hainbat GKE prestatutako hezkuntza-materialen bilduma hau Haur Hezkuntzako zeharkako gaiak lantzeko erabiltzen da. Material bakoitzarekin batera fitxa bat dator eta bertan haren interes didaktikoari buruzko iruzkinak agertzen dira.

Elkartasunean hezte

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/primaria/transversales/vaquita.html>

Mercedes García Ruiz, Javier Pérez Llorente, Alberto Rodríguez Felipe, Ruth Rodríguez Ríos, Rocío Segura Rodríguez, Ana María Suárez Gea eta Natalia Villalobos Vencelá. Bakerako Hezkuntzari dagozkion gaiak aztertzen ditu eta Jarduera Koadernoan du ikasleentzat. Lehen Hezkuntzarako prestatua.

Film baten azterketa estetiko eta etikoa

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/paz2.html>

Marta Soría eta Pablo Arnau

M. Manchevski-ren "Before the Rain" filma aztertuz, nahi dugu ikasleek hezkuntza zinematografikoaren bidez jaso dituzten balio moralak (tolerantzia, elkartasuna, aniztasuna) bereganatzea, eta espainiar curriculumaren zeharkako gaietako buruzko gogoeta egitea. Material didaktikoen fitxategi trinkotuak ere eskura daitezke: I

Eranskina, filmaren iruzkina egiteko gida. Kontakizun mitikoa genero humanistikoaren barruan, II. Eranskina, filma ikusteko gida: osagai teknikoak, formalak eta estetikoak. .

Desberdintasunen hiri, arrazakeriaren, xenofobiaren eta antisemitismoaren aurkako erakusketa

URL: <http://www.pntic.mec.es/pagtem/babel/>

Baruch Spinoza Fundazioa.

Argazki Erakusketa birtuala; gaiak ikasgelan aztertzeko beharrezko iruzkinak ematen ditu. Bere helburua da intolerantziako jarrerak eta jokabideak erakustea, gogoeta sustatzea eta jarrerak aldatzea. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

Informazioa eta baliabideak beste zerbitzari batzuetan:

“Crecer con Derechos” proiektua

URL: <http://www.ucm.es/info/quiron/crecer.htm>

Hezkuntza Fakultatea – Irakasleen Heziketa Zentroa – Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea

Oso material didaktiko interesgarriak dituen proiektu honen bidez hurrek beren eskubideei buruz kontzientzia handiagoa hartzea lortu nahi da. Ekimen horretan oso kontuan hartu da XXI. Mendeko Hezkuntzarako Nazioarteko Batzordearen Txostenaren gomendioa, aurrerapen teknologiko berriek ematen dizkiguten aukerak hobeto aprobetxatu behar direla baitio.

EDUALTER, Bake, Garapen eta Kulturartekotasunerako Hezkuntza baliabideak sarean

Katalana, galegoa, euskara eta gaztelania.

URL: <http://www.pangea.org/edualter/>

Hainbat eratako materialak (liburu eta artikuluen fitxak, bideoak, dokumentuak) Bakearen, Kulturartekotasunaren eta Garapenaren Hezkuntzarako. Material horien fitxategi trinkotuak eskura daitezke PDF formatuan.

Fundació per la Pau

Katalana, gaztelania, ingelesa

<http://www.pangea.org/perlapau/>

Dokumentuak eta baliabideak sarean, bereziki “Boletín de la Fundación por la Paz” argitalpena. Fundazioak Baliabide eta Dokumentazio Zentroa du eta hainbat mintegi antolatzen ditu, bakearen defentsa, desmilitarizazioa, indarkeria-eza eta elkartasuna aztergai hartuta.

Espainiako Gazteriaren Kontseilua (CJE)

URL: <http://www.cje.org/tolerancia/toleraindex.htm>

Material asko eta oso egokiak ditu eta fitxategi trinkotuak eskuratzeko aukera ematen du. CJEk era askotako edukiak eskaintzen ditu bere zerbitzarian: abian diren kanpainak, Aniztasunaren aldeko Agiria, Kulturarteko Hitzordua, Kulturarteko Jolasa, Albisteak, legegaxedapenak eta abar.

Kulturarteko Hezkuntza

Ingelesa, frantsesa, alemana eta gaztelania

URL: <http://www.solidar.org>

SOLIDAREn Web orria. Erakunde honek Gizarte Ongizatea, Hezkuntza Iraunkorra eta Garapen Iraunkorra bultzatzen duten hainbat GKE elkartzen ditu. Europako Batasunaren laguntza du.

Gizarte Ingurunea

Gaztelania, katalana, euskara, alemana, ingelesa eta frantsesa.

URL: <http://www.entornosocial.es>

Argitalpen elektroniko hau hainbat biztanle-talderekin (adinekoak, ezgaituak, adin txikikoak, emakumea, gaztea, etorkinak, bazterturik dauden pertsonak eta abar) lan egiten duten erakundeentzat eta gizarte-arreta eta zerbitzuak eskaintzen dituzten zentroentzat egina da.

Arrazismoaren aurka lanean ari diren GKEen arteko lankidetzak.

Ingelesa, alemana eta gaztelania.

URL: <http://www.fight-racism.org>

GKEen orrialdea, esteka, iritzi eta albisteekin.

Arrazakeriaren eta Intolerantziaren aurkako Europako Batzordea, Europako Kontseilua.

Ingelesa eta frantsesa

URL: <http://www.ecri.coe.fr>

ECRIren orri ofiziala. Bere jarduerari buruzko dokumentu ofizialak ditu, datu soziologikoak eta hezkuntza-material oso egokiak (hezkuntza-paketeak, baliabide grafikoak eta bideo trinkotuak eskuratzeko moduan).

1997 European Year Against Racism

Gaztelania, ingelesa, alemana.

URL: <http://europa.eu.int/en/comm/dg05/1997/cover.htm>

Glosategia; arrazakeriari buruzko liburu eta filmen kritikak; arrazakeriaren aurkako borrokarako jardunbide egokiak; heziketa-ekimenak, esperientzien zabalkundea, hezkuntza-proiektua; Lehiaketak; Legeria; hori dena Europako eremuaren barruan.

Errefuxiatuentzako Nazio Batuen Goi Komisarioa – Nazioarteko Bulegoa

Ingelesa, frantsesa, alemana

URL: <http://www.unhcr.ch>

Unitate didaktikoak eta jarduerak prestatzeko moduluak, Hizkuntza eta Literatura, Arte, Historia, Geografia eta Gizarte Hezkuntza arloetan. Lehen Mailako Hezkuntzako Hirugarren Ziklorako (10-12 urte) eta Bigarren Hezkuntzarako: dena ingelesez. Material batzuk frantsesez.

CIPIE, Inmigrazioaren Behatoki iraunkorra

URL: <http://www.eurosur.org/CIPIE/prensa.htm>

Espainiako prentsan, irrati eta telebistetan inmigrazioari buruz diotena aztertzen du. Hedabideei buruzko txosten interesgarriak; sarean argitaratuak.

“Desberdinak Gara, Berdinak Gara” dokumental-baliabideei buruzko gida. -0) Madrid, 1995

URL: <http://www.eurosur.org/RACIS/portada.htm>

Arazakeria, Xenofobia, Antisemitismoa eta Intolerantziaren aurkako Gazteriaren Europako Kanpainaren Espainiako Batzordeak egindako gida da eta gai horietaz arduratzen diren pertsonen, hezitzaileei, ONGei eta oro har elkarte-mugimenduari beren lana egiteko tresna baliagarri bat emateko helburua du.

Secretariado General Gitano Elkarte

URL: <http://www.asgg>

Bibliografia, ikus-entzunezko material eta prentsako berri laburrei buruzko datu-baseak.

United for Intercultural Action European Network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees

Ingelesa

URL: <http://www.united.non-profit.nl/>

Arazakeria eta diskriminazioaren aurkako borrokaren inguruko gaur egungo gaiak aztertzen dituzten informazio-liburuxka interesgarriak.

Errefuxiatuentzako Baliabideen Gida

URL: http://www.eurosur.org/IEPALA/guia_ref

Espainian errefuxiatuentzat lan egiten duten erakunde garrantzitsuenak identifikatu eta horietan eta beren zerbitzuetan jasotako informazioa zorrotz prozesatu ondoren osatutako gida da. Espainian errefuxiatu-egoera legez onartzeko aukera ematen duten tresna juridikoen bilduma eta errefuxiatuen eskubideen babesa bermatzen duten neurrien aplikazioa hartzen du bere barruan.

Revista Internacional de Ciencias Sociales

URL: <http://www.unesco.org/issj>

UNESCOk 1949. urtean sortu eta hiru hilean behin argitaratzen da aldizkari hau sei hizkuntzatan: Ingelesa, frantsesa, gaztelania, arabiera, txinera eta errusiera. Balio handiko datu-baseak ditu.

Manifiesto 2000

URL: <http://www.unesco.org/cpp/sp/index.html>

Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2000. urtea Bakerako Kulturaren Nazioarteko Urte izendatu zuen eta UNESCOk horren inguruko jarduerak koordinatzen ditu mundu osoan. Bakearen Nobel Saridunek proposatu dute Bakearen eta indarkeria-ezaren kulturarako Manifiesto 2000 delakoa egitea, gizakiek dagokien erantzukizuna beren gain har dezaten; ez da deialdi bat, ez da goi mailako erakundeei helarazitako eskaera bat. Gizaki bakoitzak bake-kultura sustatzen duten balioak, jarrerak eta jokabideak benetan gauzatzeko duen erantzukizunari dagokio. Eraikuntza-lanetan.

Balioetan Hezteko materialak

Katalana eta gaztelania

URL: <http://www.xtec.es/recursos/valors/valors.htm>

Kataluniako Hezkuntzarako Informatika Programako zerbitzariaren orria da. Bere Datu Base bibliografikoak honako gaiak hartzen ditu: Kontsumoa, Giza Eskubideak, Garapenerako Hezkuntza, Bakerako Hezkuntza, Moralaren Hezkuntza, Bide Hezkuntza, bi sexuentzako aukera-berdintasuna, Kulturartekotasuna, Ingurumena, Gogoeta etikoa, Osasuna, Sexualitatea eta Tutoretza. SENDERik (Herri Kulturarako Zerbitzuen Fundazioak) prestatu du.

Arrazakeria, xenofobia eta antisemitismoari buruzko eta Arrazakeriaren aurkako Europako Urteari buruzko ebazpena (1997) – B4-0045/97

URL: <http://www.europarl.es/correo/postales/racismo.html>

AFS-Kultura artekoa – Hezkuntza Orokorrerako Programa

URL: <http://www.afs-intercultural.org/index.html>

Moldaketa erraz batzuk eginda erabil daitezkeen material didaktikoak, gai hauek lantzeko: Giza Eskubideetan Heztea, Kulturarteko Hezkuntza, Boluntarioentzako Hezkuntza eta Kontzientzia orokorra.

Averroes, Andaluziako Hezkuntzarako Sare Telematikoa

URL: <http://averroes.cec.junta-andalucia.es/www/inmigrantes/enlaces.html>

Kulturartekotasun eta Hezkuntzari buruzko esteken bilduma interesgarria; informazioa erabili daitezkeen hezkuntza-mailak eta horiei buruzko baliabideak azaltzen dira.

Zeharkako Gaietarako Programa – Hezkuntza eta Kultura Kontseilaritza – Madrilgo Erkidegoa

URL: <http://platea.pntic.mec.es/cam/srp/transversales/Transversales.html>

Funtsean, irakasleen prestakuntzarako ikastaro-eskaintzak dira.

Garapenerako hezkuntza, gatazkak eta era horretako beste gai batzuetan zuzenean lan egiteko eta jarduera zehatzak antolatze materialak.

Teknika eta estrategia didaktikoak

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak HEGOA: Bilbao, 1997. 172, 174, 176 eta 178. or.

Tekniken Koadernoak

"Eta zuk..., zer diozu? Proiektua, ACSUR-Las Segovias, garapenerako hezkuntza-arloa.- Madril, 1995

Nola prestatu gidoi didaktikoak?

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak. HEGOA: Bilbo, 1997. 154. or.

Irudi batekin egin ditzakegun lanen zerrenda

Pedro Saez. Gatazken Gakoak. Garapenerako hezkuntza-gida didaktikoak. CIP: Madril, 1997.76-77 or.

Argazki-erakusketak

Nola prestatu "Mundu bakar bateko astea"

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1977. 11-13 or.

"Munduaren egoera" lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 14-17 or.

Gazteen eskubideen enkantea lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 20-26 or.

Mina-joko polemikoa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril 1997 31-36 or.

Haize-arrosa

Jarduerak

- Albatros. Kultura desberdin batekin topo egitea. Kultura-aurreiritziei buruzko jarduera
- AVE trenak. Indarkeriarik gabeko ekintza-metodoak pentsatzeko jarduera. Roleplaying
- Kulturarteko aniztasunerako jarduera. Kulturartekotasuna
- Jarduera. Marginazio-estereotipoak.
- Ikus-entzunezko Baliabidea: "La clase dividida" bideoaren erreferentzia. Ikuspegi sozio-afektiboa.

Giza eskubideen aldarrikapen unibertsala

Hitzaurrea

Kontuan izanik munduko askatasuna, justizia eta bakea giza familiako kide guztien berezko duintasunean eta eskubide berdin eta ukaezinetan oinarritzen direla;

Kontuan izanik giza eskubideak ez ezagutzearen eta gutxiestearen ondorioz, giza kontzientziari irain egiten dioten basakeriak gertatu izan direla; eta gizon-emakumeek, beldur eta gabezia orotik aske, hitz egiteko askatasuna eta sinesmen-askatasuna izango dituzten munduaren etorrera aldarrikatu dela gizakiaren helburu nagusi;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela giza eskubideak zuzenbidezko erregimen batek babestea, gizakia-tirania eta zapalkuntzaren aurkako azken irtenbidea den matxinadara jo beharrean aurkitu ez dadin;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela, baita ere, herrialdeen artean harreman lagunkoiak bultzatzea;

Kontuan izanik Nazio Batuetako kide diren herriek gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea tinko azaldu dutela Agirian; eta, askatasunaren ikuspegi zabalago baten barruan, gizarte aurrerakuntza sustatzeko eta bizitza-maila jasotzeko erabakita daudela adierazi dutela;

Kontuan izanik Estatu Kideek, Nazio Batuen Erakundearekin elkarlanean, gizakiaren oinarritzko eskubide eta askatasunen begirune orokorra eta eraginkorra ziurtatzeko hitza eman dutela;

Kontuan izanik emandako hitz hori osotasunean betetzeko garrantzi handikoa dela eskubide eta askatasun horiek berdin ulertzea;

BATZAR NAGUSIAK

GIZA ESKUBIDEEN ALDARRIKAPEN

UNIBERTSAL HAU EGITEN DU

Herri eta nazio guztiek izan beharreko jomuga legez, bai norbanakoek eta bai erakundeek. Aldarrikapen honetan etengabe oinarrituta, alde batetik, eskubide eta askatasun hauen begirunea bultzatzea dezaten irakaskuntzaren eta hezkuntzaren bidez eta, bestetik, nazio mailan eta nazioarte mailan arian-arian neurriak hartuz, era eraginkorrean eta orokorrean ezar daitezzen ziurtatzeko, bai elkarkide diren estatueta herrien artean eta baita horien eskumenpean dauden lurraldeetan ere.

1. atala

Gizon-emakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela; eta ezaguera eta kontzientzia dutenez gero, elkarren artean senide legez jokatu beharra dute.

2. atala

Gizaki orori dagozkio Aldarrikapen honetan adierazitako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereziko arraza, larri-kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorterria edo gizarte-ko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.

Ez zaio begiratuko gainera, pertsona zein herrialde edo lurraldetakoa den; ezta hango politikari, legeei edo nazioarteko egoerari, nahiz eta herri hori burujabea izan, besteren zainpeko lurraldea, autonomiarik gabea edo nola-halako burujabetasun-mugak dituen.

3. atala

Norbanako guztiek dute bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea.

4. atala

Inor ez da izango besteren esklabu edo uztarpeko; debekatuta dago esklabutza eta esklabuen salerosketa oro.

5. atala

Ezin daiteke inor torturatu, ezta inori zigor edo tratu txar, anker eta lotsarazlerik eman ere.

6. atala

Edozein gizon-emakumek du, nonahi, lege-nortasundun dela aitortu diezaioten eskubidea.

7. atala

Gizon-emakume guztiak berdinak dira legearen aurrean eta denek dute, bereizkeriarik gabe, legezko babes izateko eskubidea. Denek dute Aldarrikapen hau hausten duen edozein bereizkeriaren aurka eta bereizkeria horren eragilearen aurka babes berbera izateko eskubidea.

8. atala

Pertsona orok du Konstituzioak edo legeek gizon-emakumeei aitortzen dizkieten oinarriko eskubideak hausten dituzten ekintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegi aginpidedunetan errekurso eraginkorra jartzeko eskubidea.

9. atala

Inor ezingo da arrazoirik gabe atxilotu, preso hartu edo erbesteratu.

10. atala

Pertsona orok eskubidea du, berdintasun osoan, auzitegi burujabe eta alderdikieriarik gabean jendaurrean hitz egin eta zuzentasunez entzun diezaioten, nahiz bere eskubide eta betebeharrak erabakitzeko, nahiz bere aurkako salaketa penalak aztertzeko.

11. atala

1. Delituagatik salatutakoak eskubidea du errugabetzat jo dezaten, errudun dela legez eta jendaurreko epaiketan frogatzen ez den bitartean. Epaiketan bere burua zaintzeko berme guztiak ziurtatuko zaizkio.

2. Egintzak edo behar-uzteak izandakoan, herrialdeko edo nazioarteko legeriaren arabera delitu ez baziren, ezingo da inor kondenatu. Delitua egitean ezargarri den zigorra baino larriagorik ere ezingo zaio jarri.

12. atala

Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatuan, familian, etxean edo postan eskusartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Nornahik du eskusartze edo eraso horien aurka legezko babesa izateko eskubidea.

13. atala

1. Pertsona orok du joan eta etorri aske ibiltzeko eskubidea eta Estatu baten lurraldean bizilekua aukeratzekoa.

2. Pertsona orok du edozein herrialdetatik alde egiteko eskubidea, baita norberetik ere, eta norbere herrialdera itzultzekoa.

14. atala

1. Jazarpenik jasanez gero, pertsona orok du edozein herrialdetan babesa bilatu eta izateko eskubidea.

2. Eskubide horretara ezin izango da jo delitu arruntek sortutako auzibideko egintza baten aurka, ezta Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurkako egintzak direla-eta ere.

15. atala

1. Pertsona orok du herritartasuna izateko eskubidea.

2. Inori ezingo zaio arrazoirik gabe herritartasuna kendu, ezta herritartasuna aldatzeko eskubidea ukatu ere.

16. atala

1. Gizonen eta emakumeen, ezkontadinetik aurrera, ezkontzeko eta familia aratzeko eskubidea dute, arraza, herritartasun edo erlijioagatiko inolako mugarik gabe; eta, ezkontzari dagokionez, eskubide berberak dituzte bai ezkontuta jarraituz gero eta bai ezkontza-lotura ezabatuz gero ere.

2. Ezkongaien baimen aske eta osoz ez bada, ez dago ezkontzerik.

3. Familia da gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, eta Estatuaren eta gizartearen babesa izateko eskubidea du.

17. atala

1. Pertsona orok du jabe izateko eskubidea, bakarka nahiz taldean.

2. Arrazoirik gabe, ez zaio inori bere jabegoa kenduko.

18. atala

Pertsona orok pentsamendu-kontzientzi eta erlijio-askatasunerako eskubidea du; eskubide horren barne da erlijio edo sinesmena aldatzeko askatasuna eta baita norbere erlijioa edo sinesmena bakarka nahiz taldean, jendaurrean edo pribatuan irakaskuntzaz, ihardueraz, kultuz eta aginduak gordez azaltzeko askatasuna ere.

19. atala

Gizabanako guztiek dute eritzi-eta adierazpen-askatasuna. Eskubide horrek barne hartzen du erlijioa eta sinismena aldatzeko askatasuna eta bakoitzaren eritziengatik inork ez gogaitzeko eskubidea, ikerketak egitekoa eta informazioa eta eritziak mugarik gabe eta nolanahiko adierazpidez jaso eta zabaltzekoa.

20. atala

1. Normahik du bakean biltzeko eta elkartzeko eskubidea.

2. Inor ezingo da behartu elkarte bateko kide izatera.

21. atala

1. Pertsona orok du bere herrialdeko gobernuan parte hartzeko eskubidea, zuzenean nahiz libre aukeratutako ordezkarien bitartez.

2. Pertsona orok du berdintasunez norbere herrialdeko funtzio publikoan sartzeko eskubidea.

3. Herriaren borondatea da botere publikoaren agintearen oinarria; borondate hori aldiari aldiaren egingo diren benetako hauteskundeetan adieraziko da. Hauteskundeok bozketa orokor eta berdinez eta isilpeko boto bidez egingo dira, edo boto askatasuna bermatzen duen beste bide batez.

22. atala

Pertsona orok du, gizarteko kide denez gero, gizarte-segurantzaz izateko eskubidea eta, herrialdearen ahaleginaz eta nazioarteko laguntzaz, Estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak kontuan izanik, norbanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren ekonomi, gizarte eta kultura mailako eskubideak asetuta izatekoa.

23. atala

1. Pertsona orok du lan egiteko eskubidea, lana aukeratzeko, lanbaldintza bidezkoak eta egokiak izatekoa, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa.

2. Pertsona orok du, bereizkeriarik gabe, lan beragatik lansari berbera jasotzeko eskubidea.

3. Lanean ari denak bidezko lan-saria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea du, bai bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa. Horretarako aski ez bada lansaria, gizarteko laguntzaren bidez osatuko da.

4. Pertsona orok du, norbere interesen alde egiteko, sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea.

24. atala

Pertsona orori dagozkio atsedenerako eskubidea, aisiarakoa, lanaldiaren iraupen mugatua izatekoa eta aldian-aldian ordaindutako oporrak izatekoa.

25. atala

1. Pertsona orok du bizimodu egokia izateko eskubidea, bai berari eta bai bere familiari osasuna eta ongi izatea bermatuko diena, eta batez ere janaria, jantziak, bizitokia, medikusorospena eta gizarte-zerbitzuak; eta baita lanik eza, gaixotasuna, elbarritasuna, alarguntasuna, zahartzaroa edo bizibidea nahi gabe galtzeko beste kasuren bat gertatzen denerako aseguruia izateko eskubidea ere.

2. Amek eta haurrek laguntza bereziak jasotzeko eskubidea dute. Haur guztiek, senar-emazteengandik nahiz ezkontzatik kanpo jaiotakoek, gizartearen babes berbera izateko eskubidea dute.

26. atala

Pertsona orok du hezkuntza-eskubidea. Hezkuntza dohainekoa izango da oinarritzko ikasketei dagokienez behintzat. Oinarritzko ikasketak egitea derrigorrezkoa izango da; heziketa teknikoa eta lanbiderakoa, orokorra; eta denek izango dute goimailako ikasketak egiteko aukera bera, norberaren merezimenduen arabera.

Hezkuntzaren helburua giza nortasuna guztiz garatzea izango da eta giza eskubideen eta oinarritzko askatasunen errespetua indartzea; herrialde, arraza eta erlijio guztien arteko elkar-ulertze, jasankortasun eta adiskidetasunaren alde egingo du; eta Nazio Batuen iharduna bultzatuko du, bakeak iraun dezan.

Gurasoek lehentasunezko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko.

27. atala

1. Pertsona orok du eskubidea elkarteko kultur ekitaldietan aske parte hartzeko, artelanez gozatzeko, eta zientzi aurrerakuntzan eta horri darizkion irabazietan parte hartzeko.
2. Zientzia, literatura edo arte mailan egindako lanen egille diren pertsona guztiek dute horregatik eskubidea dagozkien interesak eta materialak babes dakizkien eskubidea.

28. atala

Pertsona guztiei dagokien eskubidea da, Aldarrikapen honetan azaldutako eskubide eta askatasunak era eraginkorrean garatuko dituen gizarte mailako eta nazioarteko ordena ezar dadin.

29. atala

1. Pertsona orok komunitatearekiko betebeharrak ere baditu, komunitatea baita bere nortasuna guztiz eta era askean garatzeko toki bakarra.
2. Pertsona orok, gainontzeko herritarren eskubide eta askatasunen begirunea ziurtatzeko eta gizarte demokratiko bateko moral, ordena publiko eta ongizate orokorreko bidezko eskakizunak betetzeko legez ezar daitezzen mugak baino ez ditu izango dagozkion eskubide eta askatasunez baliatzeko orduan.
3. Eskubide eta askatasun hauetaz ezingo da inor baliatu Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurka.

30. atala

Aldarrikapen honetan jasotako ezertan ezingo da ulertu Estatuari edo talde edo norbanakoren bati Aldarrikapen honetan bertan adierazitako edozein eskubide eta askatasun deuseztatze ekintzak edo ihardunak burutzeko eskubidea ematen zaionik.

UMEAREN ESKUBIDEEI BURUZKO KONBENTZIOA

Nazio Batuen Batzar Orokorrak 1989ko azaroaren 20an onartua. Xedapen nagusien laburpena (Unicef Espainia).

1. Artikulua: Umearen definizioa

Ume bezala definitzen da gizaki oro bere jaiotzatik hasi eta 18 urte bete arte, adin hori baino lehenago adin-nagusitasuna lortzen ez badu behintzat.

2. Artikulua: Diskriminaziorik ez

Eskubide guztiak ume guztiei aplikatu behar zaizkie, inolako salbuespenik gabe, eta Estatuaren obligazioa da umea era guztietako diskriminazioetatik babesteko beharrezko neurriak hartzea.

3. Artikulua: Umearen interesak lehentasuna dauka

Umeari buruzko neurri guztien oinarrian, haurren interesak lehentasuna duela hartu behar da kontuan. Estatuari dagokio babes eta zaintza egokia ziurtatzea, gurasoek edota beste pertsona arduradunek horretarako gaitasunik ez dutenean.

4. Artikulua: Eskubideen aplikazioa

Estatuaren obligazioa da Konbentzio honetan onartutako eskubide guztiak eraginkorrak izan daitezen beharrezko neurriak hartzea.

5. Artikulua: Gurasoen gidaritza eta orientazioa

Estatuaren obligazioa da gurasoek eta baita familiartekoez ere umeari bere ahalmen eta gaitasunen eboluzioarekin batera doan orientazio emateko dituzten erantzukizuna eta eskubideak errespetatzea.

6. Artikulua: Bizi-iraupena eta garapena

Ume orok du bizitzeko eskubide intrintsekoa eta Estatuaren obligazioa da umearen bizi-iraupena eta garapena garantizatzea.

7. Artikulua: Izena eta nazionalitatea

Ume orok dauka jaiotzatik beretik izena edukitzeko eta baita nazionalitate bat lortzeko eskubidea ere.

8. Artikulua: Identitatea gordetzea

Estatua behartua dago umearen identitatea babestera eta, behar izanez gero, berrezartzera, baldin eta umeari identitate horren zati bat edo bere osagai guztiak (izena, nazionalitatea eta famili mailako loturak) kendu izan balitzaizkio.

9. Artikulua: Gurasoen banantzea

Umearen eskubidea da bere gurasoekin bizitzea, banantzea umearen beraren interes gorenerako beharrezkoa gertatzen den kasuetan izan ezik. Umearen eskubidea da guraso biek zuzeneko harremana edukitzea, horietako batengandik edo baita biengandik ere banandua edo apartatua egonez gero. Estatuari dagokio alderdi honen erantzule izatea, banantzea berorren ekintza batek eragina gertatzen den kasuan.

10. Artikulua: Familia berriro elkartzea

Umeen eta baita berorien gurasoen eskubidea da atzerriko edozein herritatik irtetea eta bakoitzaren herrialdean sartzea, beti ere familia berriro elkartzeko edota gurasoen eta seme-alaben arteko harremana mantentzeko.

11. Artikulua: Erretentzio eta traslado ez-zilegiak

Estatuaren obligazioa da traslado ez-zilegien kontra eta umeak atzerrian zilegi ez den moduan erretentitzearen kontra borrokatzeko beharrezko neurriak hartzea, bai hori egiten duena gurasoetako bat denean, edo baita hirugarren pertsona batek egiten duenean ere.

12. Artikulua: Umearen iritzia

Umeak bere iritzia adierazteko eskubidea dauka, eta baita iritzi hori kontuan hartua izateko eskubidea ere, haurrari dagozkion arazo guztietan.

13. Artikulua: Adierazpen-askatasuna

Ume orok du era guztietako ideiak eta informazioak bilatu, jaso eta hedatzeko eskubidea, beti ere hori egiten duenean beste batzuen eskubidearen kalterako ez baldin bada.

14. Artikulua: Pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasuna

Umeak pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasunerako eskubide osoa dauka, bere gurasoen gidaritzapean eta legeak ezarritako agindu eta mugen barruan noski.

15. Artikulua: Elkartzeko askatasuna

Ume orok du elkartzeko askatasunaren eskubidea, eta baita bilerak egiteko eskubidea, beti ere hori beste inoren eskubideen kontra ez baldin badoa.

16. Artikulua: Bizitza pribatuaren babesa

Edozein umek dauka bere bizitza pribatuan, bere familian, bere helbidean eta bere korrespondentzian beste inork muturrik ez sartzeko eskubidea eta baita bere ohorean erasotua ez izateko eskubidea ere.

17. Artikulua: Informazio egokia jasotzeko eskubidea

Komunikabide sozialek zeregin oso garrantzitsua betetzen dute umeei zuzendua dagoen informazioa, helburu bezala haurraren ongizate morala sustatzea duen informazioa, hedatzeko orduan. Herrien elkar-ezagutza eta elkar-ulermena, umearen kultura errespetatuz. Estatuaren obligazioa da puntu honen inguruan neurri sustatzaileak hartzea, eta umea, bere ongizaterako kaltegarria gerta daitekeen informazio eta material orotatik babestea.

18. Artikulua: Gurasoen erantzukizuna

Guraso bien erantzukizunik behinena umeen hazkuntza da eta Estatua beren eginkizun horretan beharrezkoa duten asistentzia ematera behartua dago.

19. Artikulua: Tratu txarren aurkako babesa

Estatuaren obligazioa da gurasoek edo haurren zaintzaz arduratzen den beste edozein pertsonak emandako tratu txarretatik umeak babestea eta horri buruzko neurriak, prebentzio-mailakoak nahiz tratamendukoak ezartzea.

20. Artikulua: Beren famili girotik aldenduak dauden umeen babesa

Estatuaren obligazioa da beren famili girotik aldenduak dauden umeei babes berezia eskaintzea, atentzio familiarra ordeztuko duten zaintzen mesedea jasoko dutela ziurtatuz edota etxe edo egoitza egoki baten ezarriak izango direla ziurtatuz, beti ere umearen jatorri kulturala kontuan hartuz.

21. Artikulua: Adopzioa

Adopzioa edo umeordetza ezagutu, onartu eta/edo baimentzen duten Estatuetan, beti ere umearen interes gorenak edukiko du lehentasunezko kontsiderazioa, adopzioa onargarria dela ziurtatzeko beharrezko garantia guztiak bertan biltzen direla segurtatuz, hala nola baita agintari eskudunen baimena ere.

22. Artikulua: Ume errefuxiatuak

Babes berezia eskainiko zaie errefuxiatutzat jotzen diren umeei edota errefuxiatuaren estatutua eskatzen dutenei, eta Estatuaren obligazioa da erakunde eskudunekin lankidetzan aritzea, aipatu babes eta asistentzia hori garantizatzeko.

23. Artikulua: Ume ezinduak

Mentalki edo fisikoki ezinduak diren umeek, beren autoaskitza eta erabateko gizarte-integrazio aktiboa lortzera bideratuak dauden zaintzak, hezkuntza eta trebakuntza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

24. Artikulua: Osasuna eta zerbitzu medikoak

Umeek ahalik eta osasun-mailarik altuena gozatzeko eskubidea dute, zerbitzu medikoetara eta errehabilitazioko zerbitzuetara irispidea edukitzeko eskubideaz gain, arreta berezia jarriz osasunaren lehen mailako atentzioarekin, zaintza prebentiboekin eta haur-hilkortasunaren beherakadarekin zerikusia dutenengan. Estatuaren obligazioa da umearen osasunarentzat kaltegarriak izan daitezkeen usadio eta ohitura tradizionalak desagertzera bideratuak dauden neurri egokiak hartzea.

25. Artikulua: Internamenduaren aldizkako ebaluazioa

Osasun fisiko edo mentalaren atentzio, babes edo tratamendurako agintari eskudunen aginduz internatua izan den umeak bere internamendu hori eragin zuten baldintza eta xehetasun guztien aldizkako berrikuspen eta ebaluazioa egiteko eskubidea dauka.

26. Artikulua: Gizarte-segurantz

Ume orok dauka gizarte-segurantzaren mesedea jasotzeko eskubidea.

27. Artikulua: Bizi-maila

Ume orok dauka bere garapenerako egokia den bizi-maila bat jasotzeko eskubidea eta gurasoen erantzukizun behinenetako bat da hori haurrari eskuratzea. Estatuaren obligazioa da erantzukizun hori asumitua izan dadin neurri egokiak hartzea, eta egiaz asumitua izan dadila egikaritzea, baita janarizko pentsioa ordainduz ere hori beharrezkoa gertatuko balitz.

28. Artikulua: Hezkuntza

Ume orok du hezkuntzarako eskubidea eta Estatuaren obligazioa da gutxienez ere lehen mailako hezkuntza doakoa eta derrigorrezkoa ziurtatzea. Eskolako diziplina aplikatu arren ere umearen duintasuna errespetatu egin beharko da, gizakia den heinean.

29. Artikulua: Hezkuntzaren helburuak

Estatuak onartu behar du hezkuntza umearen nortasuna eta gaitasunak garatzera bideratu behar dela, haurra bizitza heldu aktiborako prestatu ahal izateko, oinarritzko giza eskubideenganako errespetua sustatuz umearengan, eta norberaren balio kultural eta nazional propioenganako nahiz bereaz bestelako zibilizazioenganako errespetua garatuz.

30. Artikulua: Gutxiengoetako edo populazio indigenoetako umeak

Gutxiengo jakin bateko umeek nahiz populazio indigenoetako umeek beren bizitza kultural propioa edukitzeko, beren erlijio berezia praktikatzeko eta beren hizkuntza propioa erabiltzeko eskubidea dute.

31. Artikulua: Aisia, jolasa eta kultur jarduerak

Umeak aisiarako eta jolaserako eskubidea dauka, eta baita jarduera artistiko eta kulturaletan parte hartzeko ere.

32. Artikulua: Adin txikikoen lana

Estatuaren obligazioa da umea bere osasun, hezkuntza edo garapenarentzat kaltegarria gerta daitekeen edozein lan egikaritzetik babestu edo begiratzea; baita enplegu batean onartua izateko gutxieneko adinak ezarri eta berorren baldintzak arautzea ere.

33. Artikulua: Estupefazianteen erabilera eta trafikoa

Umearen eskubidea da estupefazianteen eta substantzia psikotropikoen erabileratik babestua izatea, eta substantzia horien produkzioan edo banaketan nahasiak egon daitezen eragozteak.

34. Artikulua: Esplotazio sexuala

Umeak esplotazio eta abusu sexualetatik babestua izateko eskubidea du, eta eskubide horren barruan sartzen dira prostituzioan edota usadio edo praktika pornografikoetan erabiliak izatea.

35. Artikulua: Umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa

Estatuaren obligazioa da umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa galarazteko eta prebenitzeko beharrezko neurri guztiak hartzea.

36. Artikulua: Bestelako esplotazio-forma batzuk

Umearen eskubidea da 32, 33, 34 eta 35. artikuluetan kontuan hartuak izan ez diren bestelako esplotazio-forma guztien kontrako babesa jasotzea.

37. Artikulua: Tortura eta askatasun-gabetzea

Ezein ume ez da torturatua izango, ezta tratu krudel, anker edo bihotz-gabekorik jasango, heriotza-zigorrik, betirako presoaldirik edota atxilotze nahiz gartzeleratze legez kontrako edo arbitrarioz ezarriko ere. Askatasun-gabetua izan den ume oro gizatasunez tratatua izango da, helduengandik aparte mantendua egongo da, bere familiarekin harremanak edukitzeko eskubidea gordeko du eta asistentzia juridikoa eta bestelako laguntza egokiak berehala eskuratuko zaizkio.

38. Artikulua: Gatazka armatuak

15 urte bete aurretik umeak ezingo du zuzenean inolako liskarretan parte hartu ezta indar armatuek erreklutatua izan ere. Gatazka armatuen eragin eta erasanpean dauden ume guztiek babes eta zaintza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

39. Artikulua: Errekuperazio soziala eta bergizarteratzea

Estatuaren obligazioa da torturaren, gatazka armatuen, abandonuaren, tratu txarren edota esplotazioaren biktima diren umeek tratamendu berezia jaso dezaten neurri egokiak hartzea, haur horien errekuperazio soziala eta bergizarteratzea ziurtatzeko.

40. Artikulua: Adin txikikoen justizia administratzea

Akusatua den edozein ume, edota legeak hautsi edo urratzeagatik errudun deklaratu den edozein ume bere oinarrizko eskubideak errespetatuak izan daitezen eskubidea dauka, eta batez ere ekitatezko prozedura baten garantia guztiak aprobetxatzeko eskubidea, eta baita bere defentsa prestatu eta aurkeztu ahal izateko asistentzia juridikoa edota bestelako laguntza egokiak edukitzeko eskubidea ere. Posible denean, prozedura judizialetara ez jotzeko eta instituzio berezietan ez inportatzeko ahaleginak egingo dira.

41. Artikulua: Indarrean dauden arauen errespetua

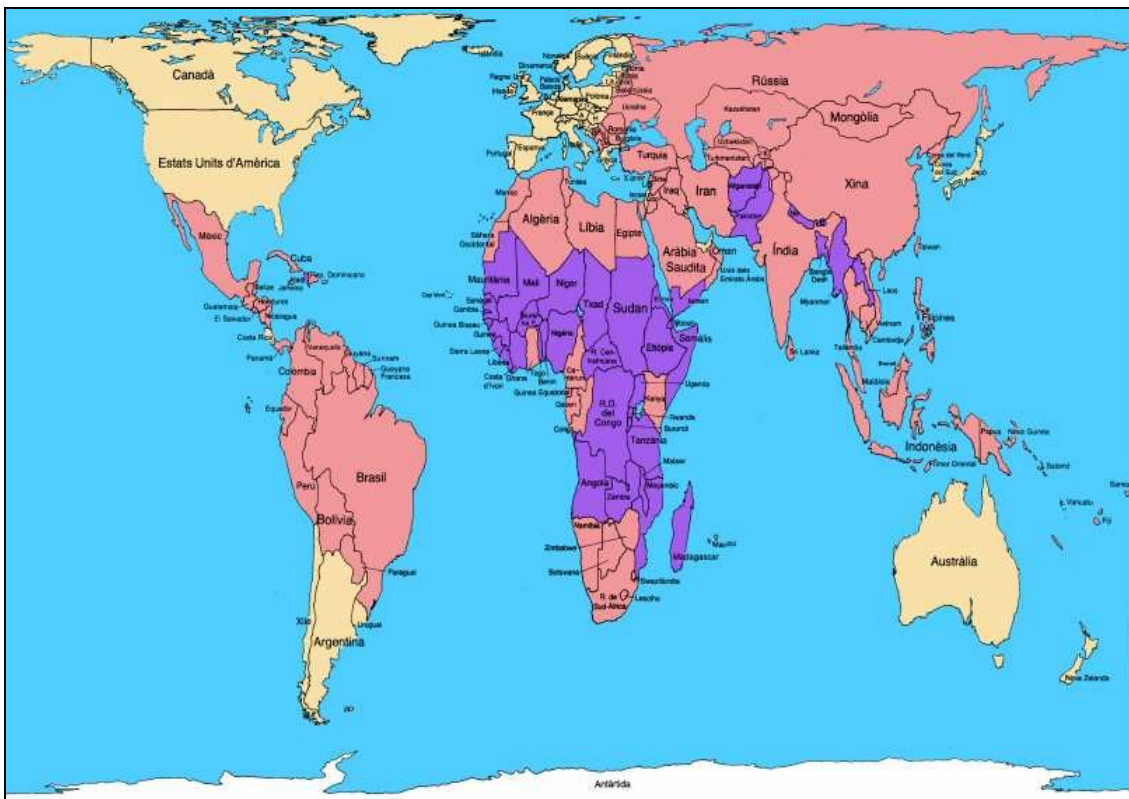
Nazioko lege batek edota Estatu horretan indarrean dagoen bestelako nazioarteko xedapen batek ezarritako arau bat Konbentzio honetako xedapen analogoa baino umearentzat faboragarriagoa gertatzen den kasuan, aipatu xedapen edo arau faboragarriago hori aplikatuko da.

Haurren Eskubideen gaineko Deklarazio Unibertsala

Laburbilduta eta modu errazean

1. Berdintasunerako eskubidea, arraza, erlijioa edo nazionalitatea edozein dela ere.
2. Babes berezi baterako eskubidea, osasuntsu eta libre hazi daitezen fisikoki, mentalki eta sozialki.
3. Izena eta nazionalitatea edukitzeko eskubidea
4. Elikadura, etxebizitza eta medikuen zaintza egokia izateko eskubidea.
5. Fisikoki edo mentalki ezinduak diren haurrek eskubide izan behar dute hezkuntzarako, eta laguntza bereziak eman behar zaizkie.
6. Ulertuak eta maitatuak izateko eskubidea gizartearen eta familiaren aldetik.
7. Hezkuntza doan jasotzeko eskubidea. Dibertitzeko eta jolasteko eskubidea.
8. Arreta eta laguntza eskubidea arrisku kasuetan.
9. Lan-esplotaziotik abestu behar dira haurrak eta ezin dira abandonatu.
10. Solidaritatea, adiskidetasuna eta justizia sustatzen dituen hezkuntza jasotzeko eskubidea dute haurrek.

8. Peters-en Mapa

A ze mapamundi arraroa, ezta? Esan liteke irudia dokumentuan sartzean “desitxuratu” egin dela. Bada ez, mapa ondo dago; izan ere, munduaren itxura ondoen erakusten digun planoa da. Orduan, zergatik ikusi ohi dugu zapalago? Normalean Mercator-en Mapa erabiltzen delako.

Mercator-en proiektzioa

Mercator-en mapa 1569. urtean sortu zen; garai hartan marinelek belaz lagundurik zeharkatzen zituzten ozeanoak, egurrezko itsasontzietan, izarrak gidari zituztela. Proiekzio horren arrakasta honela azal daiteke: bertan egindako edozein lerro zuzenak egiazko ibilbidea erakusten du, eta mapan markatutako angeluari itsasorratzaren bidez jarraituz, ondo nabiga daiteke. Herrialdeen itxura egiazkoa da, baina horien azalera berezkoa baino askoz handiagoa da latitude altuetan, Europan eta Iparramerikan, munduko gberastasun osoaren %80 kontzentratzen den herrialdeetan hain zuzen.

Peters-en proiektzioa

Mapa hau Arno Peters historialari eta kartografoak proposatu zuen Alemanian 1974an eta sekulako eztabaida piztu zuen. . Peters-en proiektzioa proiektzio zilindrikoa eta konformea zen, Mercator-ena bezala. Baina, aurrekoak ez bezala, matematikoki zuzentzen du altitude altuen distortsioa. Peters-en proiektzioak munduaren **irudi eurozentrikoa** bazterten du. Eskalak gutxien desitxuratzen dituen proiektzioa da. Dauden proiektzio guztietatik bera egokitzen da ondoen munduaren benetako neurrietara.

1. Zinema eta Giza Eskubideak

1.1 Hitzaurrea

Zinemari eta giza eskubideei buruzko gela hauetan parte hartuko duten haur eta gazte gehienek azkenaldian zinera joateko aukera izango zuten edo, gutxienez, beren film gogokoenen DVDren bat etxean ikusteko aukera izango zuten. Zineen karteldegiek proposamenen aukera eskaintzen digute generoei eta tematikei dagokienez, arrazoi komertzialengatik gehienak iparramerikarrek ekoitzirikoak badira ere, "entertainment industry" deituriko arloan nagusi baitira, hots, "entretanimenduaren industrian".

Irabazi-asmorik gabeko elkarteak dugu Zinhezba; neska-mutilen artean ezaguna eta ohikoa da, eta ikus-entzunezko euskarri bihurtzeko ideiarekin sortu zen, zine-areto gehienek ahaztuta duten genero batera hurbiltzeko gune izateko: Giza Eskubideen Zinema, entretenitzeko errealitatez gain gogoeta egiteko errealitateak ere eskaintzen dizkiguna. Uste dugu ondo dagoela tarteka zinera dibertitzera eta ebaditzera joatea, baina beharrezkoa da, halaber, istorio eta problematikei aurrez aurre begiratzea, urrunekoak izanagatik ere gero eta gehiago hartzen baikaituzte eraginpean mundu globalizatu honetan. Ahalegin txiki bat eskaintzen dugu aldatzen ari den eta bertako kide garen mundu hori ulertu eta hobeto ezagutzeko.

Zinema arma boteretsua da horretarako: mugimenduan dagoen argia gure erretinatik sartzen da gure garunera, emozioa eraginez eta gure imajinarioan beste errealitate bat finkatuz. Ikus-entzunezko bitartekoek, ezaugarritzat dituzten hizkuntza motak tarteko, gaitasunak estimulatzeko, globalizatzeko, sintetizatzeko, harremanak ezartzeko eta informazioak prozesatzeko, eta ikasteko beste bide baten garapena dakar horrek. Ikasleak, gero eta neurri handiagoan gainera, sozializatu egiten dira ikus-entzunezkoen eta informatikaren arloko bitarteko eta teknologien bidez, sarritan indarkeriazko edukiak biltzen dituztenak. Kontzientzia kritikoa sortzea beharrezko erreminta gertatzen zaie jasan behar dituzten irudi negatiboen bonbardaketa etengabetik babesteko.

Hori horrela, giza eskubideetan oinarrituriko hezkuntza (GEH) bultzatzen dugu, hots, prozesu bat, horren bidez pertsonak beren eskubideei buruz eta besteen eskubideei buruz ikas dezaten, ikaskuntza interaktibo eta parte-hartzaile baten esparruan. Giza Eskubideetan oinarrituriko Hezkuntzak jarreraren eta jokabideen aldaketa du aztergai, baita jakintzen eta informazioaren trukearen sustapena ere, eta hori guztia bakearen aldeko kultura batera bideratuta.

Komunikabideei esker iristen zaizkigun informazioek mundu osoan eskubide horiek izaten dituzten etengabeko uraketei buruz ohartarazten digute, mundu horrek blokeatu egiten baikaitu sarritan. Informazio zatikatu eta berehalako horren aurrean, giza eskubideetan oinarrituriko prestakuntza sakona proposatzen dugu, prestakuntza horren garrantziaz kontzientziatu eta ekintzarako motibatuzko, gizarte-sektore guztiak inplikatzeko hori aldarrikatzeko: hezitzaileak, gurasoak, gazteak, juristak, artistak, gizarte-hezitzaileak, sindikalistak: Giza eskubideak guztientzat dira eta guztien artean defendatzekoak dira.

1.2 Giza eskubideak

Justiziazko gutxieneko eskakizun moralak

Giza eskubideak edozein gizakik gizaki izateagatik galda ditzakeen oinarritzko eskakizunak dira, eta eskakizun horiek ezinbestean bete beharrekoak dira, gizaki moduan garatzeko oinarri-oinarritzko premiak edo beharrianak direlako. Funtsezko eskubide horiek gabe nekez egin daiteke bizimodu duin bat. Gizakiarentzat hain beharrezkoak direnez, honela izendatzen ditugu:

- **Unibertsalak:** gizaki guztiei aitortu behar zaizkie, inor baztertu gabe. Gizaki guztiei gizaki direla aitortuz bermatu behar zaizkien gutxieneko eskakizunak dira.
- **Lehentasunezkoak:** beste eskubide batzuekin gatazka sortuz gero lehentasunez babestu behar direlako.
- **Negoziatu ezinezkoak:** inongo gizarteak ezin dizkie bere kideei eskubide horiek ukatu. Adibidez, gizarte batek une jakin batean herritar guztien "eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak" betetzeko beharrezko baliabideak ez baditu, ezin du egoera hori besterik gabe onartu, gauzak aldatzea ezinezkoa dela argudiatuta; aitzitik, ahalegin guztiak egin behar ditu beharrezko baliabide guztiak lortzeko eta banatzeko, guztiek beren eskubideak erabiltzeko modua izan dezaten.

Gainera, gizarte guztiek lagundu behar lukete mundu osoan gizaki guztien eskubideak errespetatu daitezen, beren gizarte edo herrialdea edozein dela ere.

Hitz gutxitan esanda, giza eskubideak JUSTIZIAZKO GUTXIENKO ESKAKIZUN MORALAK dira, eta eskakizun horiek bete egin behar dira, horiek gabe ezin baita bidezko gizarte bat eta bake eta armoniazko mundu bat eraiki.

Giza eskubideen belaunaldiak

Giza eskubideak pixkana-pixkana aitortu eta onartu dira historia zehar, oraindik amaitu ez den ikaskuntza moraleko prozesu baten bitartez. Prozesu horretan bereiz ditzakegun hiru aldi edo aro nagusiei giza eskubideen "hiru belaunaldiak" esaten diegu.

- **Lehen belaunaldia: Askatasunerako eskubideak**

"Lehenengo belaunaldia" eskubide zibil eta politikoena da. XVI. mendearen hasieratik burgesia Antzinako Erregimenari aurre egin eta honako eskubideak aldarrikatzen hasi zen: bizirako eta segurtasun fisikorako eskubidea, pentsatzeko eta iritzia askatasunez adierazteko eskubidea, norberaren herriko gobernuan parte hartzeko eskubidea, legezko arrazoirik gabe atxilotua ez izateko eskubidea, inpartzialtasun-bermeekin epaitua izateko eskubidea, jabetza izateko merkataritzan askatasunez jarduteko eskubidea eta abar. Oro har, esan dezakegu eskubide horiek oinarritzko balio moral bat dutela gidari: askatasuna.

- **Bigarren belaunaldia: berdintasunerako eskubideak**

“Bigarren belaunaldia” eskubide ekonomiko, sozial eta kulturei dagokie; adibidez, lanerako eta bidezko soldata izateko eskubidea eta etxebizitza, osasuna, hezkuntza, kultura, erretiro-saria eta abar izateko eskubidea.

Eskubide horiek batez ere langileen mugimenduak aldarrikatu ditu azken mende hauetan. Horien bidez benetako laguntza edo babesa eman nahi zaie lehenengo belaunaldikoei; izan ere, eskubide zibilak eta politikoak nekez erabil daitezke, gutxieneko sarrera ekonomiko batzuk, gaixotasunei aurre egiteko laguntza edo gutxieneko kultura-maila izan ezean. Era horretako eskakizunak onartu ahala pentsamolde berri bat zabaltzen hasi zen; horren arabera, estatuaren eginkizuna ez zen besterik gabe ordena publikoa eta kontratuak betetzea, baizik eta modu positiboan jardutea, lehenengo belaunaldiko eskubideak bakar batzuen mesederako bakarrik izan beharrean denon esku egon zitezen. Horregatik, esaten dugu bigarren belaunaldi horretako eskubideak berdintasunerako eskakizunen multzoan sartzen direla.

- **Hirugarren belaunaldia: Elkartasunerako eskubideak**

“Hirugarren belaunaldiko” eskubideen arabera gizaki guztiek dute eskubidea ingurune osasuntsu batean jaio eta bizitzeko. Kutsadura eta zaratarik gabeko ingurune batean eta bakean dagoen gizarte batean jaio eta bizitzeko eskubidea ere badute. Eskubide horiek ez dira oraindik nazioarteko adierazpen batean jaso, baina aurrekoak bezain funtsezkoa dira: izan ere, kutsatutako ingurune batean edo gerra dagoen leku batean bizi denak nekez erabil ditzake lehenengo eta bigarren belaunaldietako eskubideak.

Nazioarteko elkartasuna funtsezkoa da hirugarren belaunaldiko eskubideak erabili ahal izateko. Nola lor liteke ingurumeneko kutsadura kentzea, herrialde batzuek ez kutsatzeko konpromisoa hartu arren, beste batzuek hartzen ez badute? Nola lor liteke gerrak betiko amaitzea, herrialde guztiek arma-trafikoa kontrolatzeko konpromiso tinkoa hartzen ez badute?

ESKUBIDEAK MUNDUAN ETA TOKI BAKOITZEAN ERRESPETATZEA

Eskubide zibil eta politikoak

Arlo horretan erdietsi den lorpenik handiena esklabotasuna ezeztatzea izan da, mundu osoan jarduera hori egiteko debekua betetzen den neurrian behintzat. Aipaturiko debekua 1956ko irailaren 7ko nazioarteko hitzarmen baten bidez ezarri zen. Hala ere, gaur egun herrialde askotan oinarritzko eskubideen urraketa sistematikoa eta masiboa da: torturak, desagertzeak, legez kanpoko atxilotetak, presoetako tratua txarrak ematea, emakumeen bazterketa eta abar.

ONUren ahaleginak

Berez, nazioarteko komunitateak hartu behar luke bere gain bortxaketa horiek salatzeke eta beharrezko neurri eraginkorrak hartzeke ardura, ONUren bitartez (horren helburu nagusia giza eskubideen babesa eta sustapena baita), oinarritzko askatasunak errespetatzen ez dituzten gobernuak beren jokabidea zuzen dezaten. Baina, jakina, erakunde horrek ezingo du ezertxo ere lortu, baldin eta askatasun horiek errespetatzen dituztela dioten herrialdeek laguntza material eta morala ematen ez badiote. Esperientziak erakusten digunez, nazioarteko erakundeek giza eskubideak errespetatzen ez dituzten gobernuetako presioa egitea oso neurri eraginkorra izan daiteke herrialde horiek giza eskubideen arloan beharrezko berrikuntzak egin ditzaten.

Herritarren ekimenak

Oinarritzko askatasunak sendotzeko beren borondatez zer bait egin nahi duten herritarrek gobernu kanpoko erakundeak (GKE) aukeratu ohi dituzte horretarako; adibidez Nazioarteko Amnistia, Nazioarteko Gurutze Gorria edo beste hainbat, erakunde horiek munduko herrialde askotan ari baitira lanean, eskubide horien bortxaketak salatzen eta biktimei laguntzen.

Gosea

Bigarren belaunaldiko eskubideei dagokienez, honako xehetasunak nabarmendu behar dira. Hirugarren Mundua esaten diogun horretan milioika lagun daude bizirik irauteko gauzarik beharrekoenak ere ez dituztenak. Janari falta, sendatzeko moduko gaixotasunak ezin sendatzea eta analfabetismoa dira munduko arazo nagusietako batzuk. Miseria da munduan gertatzen diren heriotzen arrazoi nagusia, nahiz eta, teknikoki, denon gutxieneko premiak betetzeko aukerak egon. Baina arazoa morala da, ez teknikoa. Azken batean, gizakien arteko elkartasun-ezagatik gertatzen da hori.

Lan-baldintza ezin txarragoak

Gaur egun herrialde askotan badira pertsona asko eta asko, tartean ume ugari, lan-baldintza guztiz osasungaitzetan lan egin behar izaten dutenak, egunean hamabi ordu edo gehiago sartuz, gizarte-segurantzarik edo langabeziarako laguntzarik gabe, eta ia-ia batere eskubide sindikalik gabe. Herrialde aberatsek ez dute hori gertatzeko eragozpenik jartzen, haien enpresak berak baitira herrialde horietan eskulan merkea eta erraza aurkitzen dutenak. Herrialde aberatsetako sindikatuek bai, protesta egiten dute, besteak beste era horretako lanak hartzeak Lehen Munduan lanpostu askoren galera sortzen duelako. Ginebran (Suedia) egoitza duen Lanaren Nazioarteko Erakundea (LANE) ONUren gidaritzapean ari da lanean era horretako arazoei irtenbidea bilatzeko. Hala ere, erakunde horretako herrialdeak arazo horiek konpontzeko beharraz erabat jabetzen ez badira, erakunde horrek bakarrik ezer gutxi egin ahal izango du.

Bakea eta oreka ekologikoa: premia-premiazkoa da elkartasunezko irtenbide bat bilatzea hirugarren belaunaldiko eskubideei dagokienez; salatu beharra dago herrialde aberatsenetako gobernuek ez dutela erabateko konpromisoa hartu kutsadura eta arma-trafikoa kontrolatzeko. Hori dela-eta, enpresa handiek kutsadura sortzen jarraitzen dute eta herrialde pobreetako gerra-gatazketan ari direnek erraz asko aurki ditzakete gerran jarraitzeko behar dituzten armak. Hala eta guztiz ere, ONUren agentzia batzuk eta GKE ugari sekulako ahalegina egiten ari dira natur ingurunea babesteko (ADENA, Greenpeace eta abar) eta beste erakunde batzuk gerra dagoen lekuetatik ihesi doazen errefuxiatuez arduratzen dira (ACNUR, Mugarik gabeko Medikuak, Munduko Medikuak eta abar)

Giza eskubideen aldeko ekintza

- Geure ingurunean

Batzuetan gu geu gara inguruan ditugun pertsonen eskubideak urratzen ditugunak, edo isildu egiten gara beste batzuek hori gure aurrean egiten dutenean. Badira etxekoandre batzuk beren familiako gainerako kideen mespretxua eta ia-ia esklabotasuna jasan behar dutenak. Ume batzuek beren ikaskideen bazterketa eta tratu txarrak jasan behar izaten dituzte. Batzuetan pertsona batzuei utzi egiten diegu eskolako materiala edo beste norbaitenak diren gauzak hondatzen, bidegabekeria bat egiten ari garela pentsatu gabe. Beste batzuetan, berriz, ingurumena zaborrez, zarataz edo kez kutsatzen dugu eta ez gara ohartzen denon eskubideen aurkako zerbaitegiten ari garela. Hitz gutxitan, giza eskubideak defendatzeko lehenengo guk geuk errespetatu behar ditugu, gure ingurunean bertan, eta geure buruari galdetu ze bidegabekeria egiten edo onartzen ditugun eta zer egin behar dugun egoera hori nolabait hobetzeko.

Giza eskubideen aldeko ekintzarako jardunbide orokorrak

Giza eskubideak gure ingurunean bete daitezzen erne egoteaz gainera, horiek estatuan eta nazioartean sustatzeko egin litezkeen lanetako batzuk adierazi nahi dizkizuegu jarraian:

1. Horien berri ematea: pertsona guztiei ezagutaraztea, beraiek aldarrika ditzaten, eta eskubideak babesten laguntzea.
2. Agintariei eta partikularrei horiek betetzeko exijitzea, horretarako dauden legezko bide guztiak erabiliz: protesta-gutunak, sinadura-bilketa, manifestazioak eta abar.
3. Elkarteak sortu eta horien alde lanean ari diren boluntarioen erakundeetan parte hartzea (ikusi aurkibideko 6. puntua).

2. Zinema eta giza eskubideei buruzko eskolak

2.1 Sarrera

ZINHEZBA irabazteko asmorik gabeko elkarte da eta zinema, hezkuntza eta bakea bultzatzen ditu.

ZINE, HEZKUNTZA eta BAKEA

Aurreko bi urteetan bezalaxe aurten ere Zinema eta Giza Eskubideei buruzko Eskolak egingo ditugu Euskadiko hainbat eskoletan; orain arte 1.600 ikaslek baino gehiagok parte hartu dute.

2.2. Hezkuntza-xedea

Zinema-eskolen helburua pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea da, balioetan heziz, eta horri begira ikus-entzunezko baliabidea hori erabiltzen dugu desberdintasun-egoerei buruzko jarrera kritikoa sustatzeko.

Alde horretatik, gure helburua da beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdintasun guztiak errespetatzeko: sexua, arraza, iritzia, erlijioa eta premiak; giza eskubideen urraketak identifikatzen ikastea eta sufritzen dutenenganako elkartasuna sustatzea; ingurune hurbilean eta hortik kanpo irtenbideak bilatzeko lanean sakontzea eta gizarte aldatzeko jarrera aktiboa sustatzea.

Honako hau ere egin nahi dugu....

1. Pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea, balioetan oinarritutako hezkuntzaren bidez.
2. Ikus-entzunezko baliabideei buruzko jarrera kritikoa garatzea, irudia ezagupenen unibertsoan txertatu ahal izateko.
3. Zinema-hizkuntza hobeto ezagutzea, sentsibilizazioa eta kontzientziazioa lortu ahal izateko bere adierazpen-baliabideak erakutsiz.

4. Beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdin denari errespetua izateko.
5. Giza eskubideen bortxaketak identifikatzea dagokien eremu guztietan eta sufritzen dutenenganako elkartasuna bultzatzea.
6. Eskubideak eta eskubide-urratzeak bereiztea, eta horretarako munduko eta estatuetako dokumentu eta adierazpen unibertsalak erabiltzea.
7. Giza eskubideen aldeko jarrera positiboak erakusten dituzten albisteak eta informazioak aurkitzea.
8. Leku bakoitzean eta munduan aukera litezkeen irtenbideak hobeto ezagutzea eta ekintza bultzatzea, ikasleen partaidetzaren bitartez.
9. Informazioa emateko hizkuntza eta adierazpideak aztertzea: prentsa, komikiak, zinema, erreportajeak... pertsonen eskubideak urratzea aztergai hartuta.
10. Pertsonen errespetu handiagoa izatea, beren adina, sexua, arraza, iritzia, premia eta kultura edozein dela ere.

2.3 Adinak

Zinema-eskolak 8 eta 18 urte bitarteko ikasleentzat eginak dira. Urteko programazioa adin-talde bakoitzarentzat egokitzen dugu, honako multzoak osatuz:

- 8 eta 12 urte artekoak
- 12 eta 16 urte artekoak
- 14 eta 18 urte artekoak
- 16 eta 18 urte artekoak

2.4 Zeharkako hezkuntza

Eskola hauetarako giza eskubideekin zerikusia duten hainbat gai proposatzen ditugu; era horretan, irakasleek, hezitzaileek eta ikastetxeetako kideek edukiak gelan landu eta zentroaren proiektuan zeharka sartu ahal izango dituzte irakasgai desberdinen bitartez.

Filma ikusi ondoren (euskaraz eta gaztelaniaz) gizarte-hezkuntzazko tailer bat egingo dugu gogoeta pertsonal eta kolektiboa egiteko; horren osagarri gida didaktikoa prestatu dugu, irakasleek edukiak ikasgelan lantzen jarraitzeko modua izan dezazuen.

2.5 Gidaren egitura

Proposamenaren irizpide orokorra filmari buruzko galdera egokiak egiten jakitea da, ematen digun informazio-mota behar bezala balioesteko eta aztertutako arazoei dagokienez duen ikuspegia zehazteko.

Gida didaktikoa filma du abiapuntu eta elkarren osagarri diren 5 atal ditu, era honetan antolatuak:

- Lehenengo atalean zinema, hezkuntza eta giza eskubideak lotzen ditu ZINHEZBAren proposamenaren bidez.
- Bigarren atalean azterketa sozial, politiko, kultural edo ekonomikoa egiten da, landu beharreko gaiaren arabera, eta hori hezkuntzarako erreferentzia-material gisa erabiliko da.
- Hirugarren atalean, hezkuntzaren eta giza eskubideen arteko lokarri den filmaren beraren azterketa egiten da, eta ikus-entzunezko baliabidea hezkuntza-tresna gisa erabiltzen da. Giza eskubideen inguruko gai batzuk lantzeko aukera emango dizueten funtsezko ideiak ateratzen dira. Atal horretan ikus-entzunezko baliabide horri buruzko oinarritzko glosategi bat aurkituko duzue.
- Laugarren atalean jardueretarako proposamen bat egiten dizuegu; helburu zehatzak, aztertu beharreko kontzeptuak, erabili beharreko jardunbideak eta haur eta gazteengan sustatu beharreko jarrerak azaltzen dizkizuegu; aldez aurretik garbi utzi behar dugu horiek ez direla baliabide berriak, ikasgelan zuen pedagogia-lanerako lagungarri izan daitezkeen jardura eta iturriak baizik, eta aurrerantzean ere jarraipena izan beharko dutela. Oso garrantzitsua da eskolako hezkuntza-komunitate guztiak bere konpromiso pedagogikoaren bidez Giza Eskubideak defendatzea.
- Gidaren azken atalean bertako gaiak aztertze oso baliagarriak iruditzen zaizkigun baliabide batzuk azaltzen dizkizuegu, taldearen jarduerak bere premien arabera egokitu ditzazuen.

3. KONTSUMO KRITIKOA

3.1 Sarrera

3.2 Gosearen beldurra

3.3 Gure kontsumo ereduaren ondorioak

3.4 Animalien hazkuntza intentsiboa eta estentsiboa

3.5 Animalien bizitza eta giza osasuna

3.6 Non erosten dugu jaten duguna?

3.7 Eta orain zer: fantasia edo errealitate?

3.1 Sarrera

1944an, Bigarren Mundu Gerrako potentzia garaileek Bretton Woods hirian (EEBB) bilera egin eta erakunde ekonomiko berriak sortu zituzten, 30eko hamarkadako Depresio Handiaz geroztik krisian zegoen munduko sistema ekonomikoa berrantolatzeko; gerrak, gainera, krisia are gehiago larriagotu zuen. Bilera hartatik Munduko Bankua (MB) eta Nazioarteko Diru Funtza (NDF) sortu ziren.

Nazioarteko Diru Funtza eratu zen, munduko arazo ekonomikoak konpontzeko, eta kezka nagusi bat izan zuen: munduko merkatuaren eta merkatu horren finantzaketa-sistemen osasuna.

Munduko Bankua sortu zen, gerra ondoko berreraikuntza ekonomikoa finantzatzeko eta, egia esan, mailegu-emate nagusia izan zen garapen bidean zeuden herrialdeentzat.

MB eta NDF erakundeek eredu berbera proposatzen dute, helburuak lortzeko: eredu horrek hiru oinarri ditu: merkataritza librea, murrizketarik gabeko inbertsioak eta, azkenik, enpresa pribatua sektore publikoaren gainetik egotea.

MB - www.bancomundial.org / www.worldbank.org

Munduko Bankuaren Taldea garapena finantzatzeko erakunde multilateralik handiena da, bai eta eragin handiena duena ere. Haren jarduera nagusia da "garapen bidean" dauden herrialdeei maileguak ematea.

Munduko Bankuaren Taldeak, gainera, garapen arloko ikerketa eta dokumentazio zentrorik hoberena du mundu osoan. Aldian behin argitaratzen dituen txostenek zehatz-mehatz aztertzen dituzte munduko egoera eta garapen arloko adierazleen eta teoriaren bilakaera. Txosten horietan oinarritzen dira garapenari buruzko egiten diren azterlanik gehienak.

Munduko Bankuaren Taldeak eragin handi-handia du garapen bidean dauden herrialdeen etorkizunean, hala eman dien finantzazioari begira nola inposatzen duen garapen moldeari eta eredu ekonomikoari begira. Finantzazioa, esaterako, maiz egoten da doikuntza-politiken mende, eta ia beti, itzuli beharreko maileguak izaten dira.

Munduko Bankuaren Taldean bost erakunde daude, eta bakoitzak bere zuzendaritza, gobernu-organoak eta autonomia mailak ditu: Berreraikuntza eta Garapenerako Nazioarteko Bankua (BIRF), Garapenerako Nazioarteko Elkartea (AIF), Nazioarteko Finantzaketa Korporazioa (CFI), Inbertsio Bermeen Erakunde Multilateralra (OMGI) eta, azkenik, Inbertsioei dagozkien diferentzia erlatiboan Hitzarmenaren Nazioarteko Zentroa (CIADI). Munduko Bankua terminoa BIRF eta AIF erakundeen erreferentzia da; jende berberak kudeatu eta zuzentzen ditu, eta Taldeak dituen programa nagusiak dira maileguak ematerakoan.

MME - www.wto.org

Munduko Merkataritza Erakundea (MME) nazioarteko merkataritzaren arauak ezartzeaz arduratzen den erakunde multilateralra da. 1995ean sortu zen, munduko merkataritza libreza ziurtatzeko asmoz. Halaxe dago idatzia, behintzat: "merkataritza-isuriak ahalik eta erraztasun eta askatasun handienarekin batetik bestera ibiltzea", MME).

MMEaren jarduna herrialde kideen arteko negoziazioan eta akordio-multzo batean oinarritua dago. Hona hemen akordio nagusiak: **Merkataritzari eta Aduanako Tarifei buruzko Akordio Nagusia** (GATT), salgaiak askatasunez salerosteari buruz; **Zerbitzuen merkataritzari buruzko akordio nagusia** (GATS), zerbitzuen liberalizazioari buruz; eta **merkataritzarekin lotutako jabetza intelektualaren eskubideei buruzko alderdiak** (TRIPS), jabetza intelektualarekiko merkataritzaz eta inbertsioez. Bestelako akordio gehigarriak ere badaude; beharbada, nagusiak bezain garrantzitsuak edota garrantzitsuagoak: esaterako, Nekazaritzari buruzko hitzarmena (AoA) eta Nekazaritzakoak ez diren merkatuetan sartzeko hitzarmena (NAMA).

Erakunde multilateral guztien artean, MMEk soilik du kideak zigortzeko ahalmena, arauak hausteagatik. Esparru honetan, analista ekonomikoek, garapen bidean dauden gobernuak eta gizarte mugimenduek MMEn maiz leporatu izan diote zigorrak era desberdinean jarri izana; hau da, garapen bidean dauden herrialdeak zorroztasunez tratatzen dituela; aldiz, eskuak garbitzen dituela potentzia garatuen aurrean. Hori ikusita eta munduko merkataritzaren araudia kudeatzen duela kontuan hartuta, MME funtsezko lanabesa da globalizazio neoliberalaren prozesuan. 149 kide ditu eta, horrez gain, 32 herrialde ere behatzaileak dira: hau da, erakundean sartzea eska dezakete. Era berean, nazioarteko 7 erakunde behatzaileak dira (NNBB, UNCTAD, NDF, MB, FAO, OMPI eta ELGE)

NDF - www.imf.org

Nazioarteko Diru Funtza (NDF) nazioarteko diru sistemaren erakunde nagusia da; 1945ean sortua, nazioarteko diru lankidetzaz arduratzen da, bai eta truke egonkortasunaz ere, ordainketen sistema multilateralaren funtzionamendu ona sustatzeko.

Erakunde honen boterea, ordea, ordainketa sistema kontsolatze hutsaz haratago doa; askoz ere haratago, egia esateko. Izan ere, aspalditik hona, erakundeak halako eredu ekonomiko jakin bat inposatzen jardun du mundu osoan; Washingtingo Adostasuna deritzon akordio hartatik datorrena. Eta hainbat bide erabili ditu, eredu hori inposatzeko: herrialdeei emandako kredituen baldintzen bidez (herrialde hartzaileak halako politika ekonomiko jakin batzuk egin behar ditu kredituak jasoko baditu), eta erakundeak herrialde jakin batean aplikatzen diren politika ekonomikoei buruz egindako adierazpenen eta txostenen bidez .

Erakundearen barruan, boto-eskubidearen boterea banatua dago herrialde bakoitzak emandako kuoten portzentajearen arabera; eta kuotak esleitzen dira, herrialde kide bakoitzak munduko ekonomian duen pisu erlatiboaren arabera. Horren ondorioz, G7 taldeko herrialdeek botoen % 47 dute, eta EEBBek berez % 17 dute. Horrek, gainera, beto-eskubidea ematen dio kuotak aldatzerakoan (beraz, herrialde batek Funttsaren barruan erabaki-ahalmen handiagoa edo ez izan dezakeen erabakitzeko ahalmena du) eta NDFren Eratze Hitzarmenean ere, botoen % 85 behar delako. Gainerako erabakiak gehiengo soilaz hartzen dira, eta gehiengo soil sistema ekonomikoaren erdigunean dauden herrialdeen esku dago erabat.

183 herrialde dira NDFko kide.

3.2 Gosearen beldurra

Europar, gerra ondoren, "gosearen beldurrak" eraginda elikagai gehiago ekoiztu beharra ikusi zen. Horrela, kontzeptu berri bat sortzen hasi zen: ekoizpen intentsiboa. Horrek, jakina, aldaketa bat ekarri zuen ekoizpen tradizionalaren aldean. Ekoizpen tradizionalak hainbat oinarri zituen: era askotako laboreak, familia-ekoizpena eta auto-iraunkorra izatea.

Ekoizpen intentsiboa, ordea, industriaren ereduari oinarritu zen; hau da, aberastasuna sortu beharrik betiko nekazaritza-eredua goitik behera aldatu zuen.

Nekazaritzako industriak, horrenbestez, ahaleginak egin zituen, nekazaritzako eta abeltzaintzako baliabideak errentagarri bihurtzeko. Nekazaritza-sektorean laboreen espezializazioa edo monolaborantzak bultzatu ziren, ekoizpena handitzeko eta, horren ondorioz, ekoizpena merkatzeko. Mekanizazioa zabaldu, erregai-kontsumoa handitu eta bestelako elementuak erabili ziren; ongariak eta pestizidak, esaterako. Aldaketa teknologiko sorta horri eta nekazaritza-landareen hobekuntza genetikoari "iraultza berdea" esan zitzaien.

Abeltzaintzan, ordea, abereak haztegiengan metatu zituzten: animalia bakoitzak toki gutxiago zuen eta artzaintza alde batera utzi zen. Pentsuen fabrikazioak aukera eman zuen animaliei bazka kontzentratua eramateko.

Hasieran, "iraultza berdea" Iparreko herrialdeetarako pentsatu zen; baina, ondoren, herrialde tropikaletara pakete teknologiko baten modura eraman zen, eta horrek are ondorio larriagoak eragin zituen bai ingurumenean bai jendearen osasunean. Izan ere, tenperatura, euri eta hezetasun handiagoen ondorioz, nekazaritzako produktu toxiko gehiago erabili behar izaten ziren, laboreei kalte egiten zieten gaitzak eta intsektuak kontrolatzeko.

Gehienetan, teknologia hori funtsean esportaziorako produktuetan erabiltzen zen eta, gero, barne kontsumoko produktuetan. Urte batzuk iraganik, azterlan zorrotzagoak egin ziren, aplikazioak ere zorrotzagoak izan zitezen; hala ere, kutsadura mailen eta ekosistema tropikaletako hauskortasunaren ondorioz, kalteak are handiagoak izan ziren, hala herrialde horietako ingurumenaren eraginean nola jendearen osasun publikoan.

3.3 Gure kontsumo ereduaren ondorioak

Egunero kontsumoaz mintzatzen entzuten dugu eta, are gehiago, hainbat erakunde ere arduratzen dira pertsonon joerak aztertzeaz, kontsumitzen ditugun produktuak gure beharretara egokitzeko, bai eta behar berriak sortzeko ere.

a. Ondorio ekonomikoak

- **Deslokalizazioak**

Hegoko eskualdeetara eta herrialdeetara eredu intentsiboa esportatzeari deslokalizazioa esaten zaio. Iparreko eredu orain ez da errentagarria nekazaritza-enpresa handientzako: lurra hondatuegia dago, ura agortzen ari da, energia gero eta garestiagoa da, etab. Beraz, bestelako eremuak neurrigabe ustiatu behar dira, irabaziak lortzen jarraitzeko. Deslokalizazioek modu intentsiboan ekoizten dute, dena esportaziora bideratzeko; horrek ondorio larriak eragiten ditu deslokalizazioak egiten diren herrialdeetako gizartean eta ekonomian.

- **Langileen egoera**

Ekoizpen-koste apalak ziurtatzeko, erabat lan-baldintza kaxkarretan ari diren langileak arduratzen dira berotegiez. Langile gehienak Magreb aldekoak eta Saharaz azpiko Afrikakoak dira. Langileen % 80ren etxebizitzek ez dute inolako baldintzarik. Hiriguneetatik urrun bizi dira eta lan egiten dute; ez dute harremanik inguru hartako biztanleekin. Hitz batez, berotegien artean bizi dira, nekazaritza-makinak balira bezala. Ezer gutxi irabazten dute, oso soldata kaxkarrak dituzte eta oso gutxi dute lan-kontratua.

- **Kalitate-prezio erlazioa jaitsi da**

Azken hamarkada hauetan, handitu egin da nekazaritza-ekoizpena. Baina hori lortzeko, pestizidak, ongarri kimikoak eta halakoak neurrigabe erabili behar izan dira, izurrien kontra borrokatzeko, lurra prestatzeko, etab. Neurri gabeko erabilera horrek kalte izugarria egin dio giza osasunari.

LANE-Lanaren Nazioarteko Erakundeak egindako kalkuluen arabera, 40.000 nekazari eta nekazaritza-langile hiltzen dira urtero, produktu kimiko toxikoak erabiltzearen ondorioz.

b. Osasunarentzako ondorioak

- **Elikagaiak estandarizatzea eta biodibertsitatea galtzea**

Ekoizpen intentsiboaren ereduaren oinarria hazien aldaera estandarizatuak erabiltzea da; izan ere, hazi horien enpresa-jabe handiek kontsumoa uniformatu nahi dute, zertarako eta dirua irabazteko, jakina.

Zergatik jan behar du jende guztiak gauza berbera?

Halako hazi jakin batzuk soilik badaude, halako pestizida zehatz batzuei lotuta egongo dira; eta pestizidak ere enpresa handi horiek fabrikatuko dituzte. Negozioa, beraz, bikoitza da. Gainera, laboreak mekanizaziora moldatzen dituzte; nekazariei esaten

dieta kosteak jaitsiko direla, eta konbentzitzen dituzte; era berean, laboreak supermerkatuetako apalategietako eskarietara moldatzen dituzte. Horrela, elikagaiak banatzeaz arduratzen diren kate handien artean, aliatu onak lortzen dituzte, produktuak saldu eta bultzatzerakoan. Elikagai erakargarriak lotzea da helburua, nutrizioaren dibertsitatea bazter utzita.

c. Gizartean dauden ondorioak

- **Iparra/Hegoa nekazaritza elikagaien gaineko jardunbideak eta merkatuen inbasioa**

Gaur egun elikagaiak ekoizteko indarrean dagoen eredia ekoizpen intentsiboa da, esportaziora bideratzeko ekoizpenean oinarritua. Iparreko nekazari txikiak desagertzen ari dira, azken hamarkada hauetan nekazaritzan gertatu diren aldaketen ondorioz; izan ere, nekazaritza ez da jadanik naturaren zikloek araututako jarduera, tokiko eskalaren arabera egindako jarduera; nekazaritzak, orain, nazioarteko eskala baitu eta produktibismoak arautua dago.

Europar Batasunean egiten diren politiken xedea da elikagai kopuru handia ekoizten duten ekoizle handiei eta nekazaritza-enpresei laguntza ematea eta, aldi berean, nekazari txikiak baztertzeari; horren ondorioz, nekazari txikiak gero eta kolokago daude. Hegoko nekazari txikiak ere desagertzen ari dira, ekoizpen intentsiboaren ereduaren ondorioz. Dumping esaten zaion fenomeno da nekazari txikiei gehien kaltetu diena. Dumping merkataritza-jardunbide bat da eta, horren arabera, produktuak egiazko balioaren azpitik saltzen dira; horrela, halako merkatu jakin batean sartzen dira eta konkurrentzia zokoratzen da. Horrenbestez, Iparrak esportaziora bideratu dituen nekazaritza-politikek eraginda, Iparrak diruz lagundutako produktuak Hegoko merkatuaz jabetu dira, Iparreko produktu horiek tokian-tokian ekoiztutako produktuak baino askoz ere merkeagoak direlako. Horrek, jakina, miseriara eramaten ditu nekazariak; bide geldoa da, baina itzulezina.

d. Ingurumen ondorioak

*"Halako toki jakin batean eta halako une jakin batean dauden bizi-formen multzoa eta barietatea da **Biodibertsitatea**, betiere organismo horien bilakaeraren eta organismoak bizi diren eremuetako elementu abiotikoekiko elkarreraginen emaitza"*
(Soulé, 1986)

Dibertsitate biologikoaz edo biodibertsitateaz mintzo garenean, Lur planetan bizi diren izaki bizidunen dibertsitateaz hitz egin nahi dugu. Gure ingurura begiratuz gero, denetariko izakiak aurkituko ditugu: handiak, txikiak, azkarrak, geldoak, mugitzen direnak, geldi-geldi daudenak, koloretsuak, kolorebakarrak, etab. Era askotako bizi-formak dira, noski; eta era askotako bizi-formak dira, funtsezko arazo bat gairatu beharra dagoelako: izaki bizidun bakoitzak behar beste desberdin behar du auzokidearengandik, harekin baliabide berberarengatik ez lehiazteko eta, era berean, espazioaren zoko gehienak ahalik eta gehien okupatzeko. Naturaren fenomeno hori biodibertsitatearen oinarria da.

Hona hemen biodibertsitatea galarazten duten zuzeneko mehatxuak:

1. Basa baliabideak ustiatzea
2. Nekazaritza, arrantza eta basogintza hedatzea
3. Habitatako galdu eta zatikatzea
4. Aire, lurzorua eta ura kutsatzea
5. Klima-aldaketa

Iturria: No et mengis el món (www.noetmengiselmon.org) ekimeneko material batzuk **Centre de biodiversitat** – (www.iea.ad/cbd/biodiversitat/amenaces.htm) zentroaren ekarpen batzuekin.

3.4 Animalien hazkuntza intentsiboa eta estentsiboa

GRACE izeneko erakundeak (eta beste batzuek) lanean dihardute, animalien hazkuntza intentsiboari bukaera emateko; hazkuntza molde hori suntsitzailea eta arriskutsua baita. Aldi berean, nekazaritza iraunkorraren aldeko lanean ari dira. Hainbat gauza hobetu beharko lirateke nekazaritzako industria berritzailekoan: esaterako, osasuna, elikadura-segurtasuna, justizia ekonomikoa, langileen eskubideak (aro globalean gauden honetan), ingurumen osotasuna eta animalien eskubideak. Animalia nolakoa, haragiak halako ezaugarriak izango ditu; eta animalia hazkuntza nolakoa, haragia halakoa.

3.4.1 Abeltzaintza intentsiboa

Eredurik zabalduena da, argi eta garbi; abeltzaintza, izan ere, nekazaritza hainbeste industrializatu baita, betiere ekonomian, gizartean eta kulturen gertatu den bilakaera orokorrekin bat.

Hazkuntza intentsiboaren alderdirik nabarmenenak hauek dira:

Elikadura

Animalien dieta (bazkak, siloratzea, pentsua...) diseinatu dago elikagaia ahalik eta lasterren gihar bihurtzeko. Horretarako, era askotako pentsu industrialak daude, eta pentsuek era askotako edukiak dituzte: esaterako, bitaminak, koipeak, etab., bai eta gehigarriak ere: estimulatzailerak, adibidez. Pentsuen osagai nagusietako bat soja da; izan ere, proteina ugari du eta, horren ondorioz, haragia lasterrago garatzen da. Oro har, elikagaiak nekazaritza intentsiboan landu dira, eta asko transgenikoak dira.

Animaliak horren azkar gizentzeak aukera ematen du azienda lehenago hiltzeko; hazkuntza estentsiboan baino lehenago, alegia. Adibidez, oilasko intentsiboa 43-45 egun dituenean hil daiteke; estentsiboa, ordea, 80 dituenean.

Dakigunez, noizbehinka, azienda elikatzailekoan izandako jardunbide ezegokiek elikagai-krisiak eragiten dituzte.

Genetika

Usadioz, animalia sailkapen genetikoak egin izan da eskualde bakoitzak nahi edo behar izan dituen ezaugarriak kontuan hartuta: horrek arraza autoktonoak sorrarazi ditu.

Abeltzaintza intentsiboak, oroz gain, gauza bakar bat lortu nahi du: elikagaia azkar baino azkarrago gihar bihurtzea, gero eta arraza gutxiago hazteko. Sailkapena, beraz, enpresa handien esku dago; hau da, enpresek abeltzainei hazia ematen diete, eta ugalketa intseminazio artifizialaz egiten da.

Uniformetasun genetikoak arriskua ekarriko du epe ertain eta luzera: etorkizunean, arazorik sortzen bada (klima-aldaketa bat, gaitza berria...), arazoak azienda guztiarengan izango du eragina: beraz, gaitza errazago zabalduko da eta, horren ondorioz, zailagoa edota ezinezkoa izango da konponbide bat aurkitzea. FAOren arabera, etxeko abere-arrazen % 30, gutxienez, desagertzeko arrisku larrian daude eta hiru arraza desagertzen dira bi astetik behin.

Instalazioak.

Haztegi industrialek serie-fabrikazioan diharduen lantegi baten antza dute. Animaliak egun osoa ukuilu barruan daude, kanpora atera gabe, eta baldintza horiek ez dira inola ere duinak. Azkar baino azkarrago gizentzeko, ahalik eta janari gehiena janarazten zaie (adibidez, hegaztiei argi-orduak luzatzen zaizkie), eta ahalik eta gutxien mugitu behar dute, energiarik gasta ez dezaten. Ukuiluan, abere asko sartzen dira toki txikian, eta garbiketa eta elikadura automatikoak izan daitezke; horrek, beraz, aukera ematen du ekoizpen handia sortzeko, toki txikian eta langile gutxiarekin.

Horrela, dirua aurrezten da, baina hasierako inbertsioa sekulakoa da (nabeak, makinak, mindak biltzeko baltsak...) eta diru asko ere gastatu behar da pentsuan, al baitarian eta farmakoetan.

Osasuna

Ukuiluan animaliek ezin dute inola ere portaera naturala izan; ezin dira berezko dituzten baldintzetan bizi: ezin ibili, gutxi mugitzen dira, ez dute aire freskorik arnasten, ez dira haien artean harremanetan sartzen, ez dute haien berezko janaria jaten... Horren ondorioz, osasunez makal dabiltza, estresatuak, ugalkortasuna galtzen dute, sistema immunitarioa ahultzen zaie...

Beste faktore batzuek ere kalte egiten diote aziendaren osasunari. Hauek dira: janarian dauden pestizida-hondarrak, koipe-ehunetan metatzen baitira; elikagai-gehigarri batzuek elementu erradiaktiboak dituzte (dikaltzio-fosfatoa).

Osasun ahulari aurre egiteko, pentsuetan bestelako gehigarriak ere badaude: esaterako, lasaigarriak. Albaitariak, gainera, ez ditu soilik animaliak tratatzen "gaixo daudenean", eta uneoro, animalien ustezko osasun ahula kudeatzeaz arduratzen da: horretarako, pentsuan gehigarriak gehitzen dituzte, produktubitateak behera egin ez dezan. Oso zabaldua dago animaliei "suspertze-kita" ematea; funtsean, infekzioak geldiarazteko antibiotikoak dira. Europan, animaliek antibiotiko erdiak erabiltzen dituzte eta, antibiotiko horietatik ia heren bat era prebentiboan pentsuetan ematen dira. 2000tik 2004ra, animalien "osasunerako" farmakoen salmentak % 24 egin zuen gora.

Abeltzaintza intentsiboak bi **ondorio kaltegarri ditu tokiko ingurunean:**

- Landa-mundua azken hatsetan dago: haztegi intentsiboa errentagarria izango bada, handi samarra izan behar du; horregatik familia-ustiapenak ez dira bideragarriak. Horrek behartuta, eta gizarte eta kultur faktoreekin batera, milaka abeltzainek lanbidea bazterrean uzten dute. Oilaskoari, untxiari eta txerriari dagokienean, ia ez dago familia-ustiapenik.

- Uraren eta lurzorua kutsadura:

2.000 txerriz osaturiko haztegiak (tamaina erdikoa da) 27 tona simaur eta 32 tona gernu sortzen ditu, astero. 2002an, Kataluniako 42 eskualdeetatik 26tan mindek kutsatutako urak zituzten, Katalunian zeuden 10 milioi txerriren ondorioz. Udalerri batzuek duten kutsadura OME-Osasunaren Munduko Erakundeak ezarritako muga baino sei aldiz handiagoa da.

Elikagaien kalitatea

Azken hamarkada hauetan, handitu egin da nekazaritza-ekoizpena. Baina hori lortzeko, pestizidak, ongari kimikoak eta halakoak neurrigabe erabili behar izan dira, izurrien kontra borrokatzeko, lurra prestatzeko, etab. Neurri gabeko erabilera horrek kalte izugarria egin dio eta egiten dio giza osasunari.

LANE-Lanaren Nazioarteko Erakundeak egindako kalkuluen arabera, 40.000 nekazari eta nekazaritza-langile hiltzen dira urtero, produktu kimiko toxikoak erabiltzearen ondorioz.

Pestizidak produktu kimikorik toxikoenak eta arriskutsuenak dira; izan ere, horrelako produktuak izateko pentsatuta daude. Pestiziden egungo formulak 10etik 100era aldiz toxikagoak dira 1975ean baino. 2004an, Europako Batzordeak REACH deritzon programa proposatu zuen (Substantzia Kimikoen Erregistroa, Ebaluazioa eta Baimena); programak muga zorrotzak jarri behar zizkion ingurumenean erabiltzen diren substantzia kimikoen onespenerari.

Ekimena, ordea, ez zen aurrera atera, industria kimiko eta nekazaritzako industria kimiko handiek aurka egin ziotelako: enpresa horiek pestizidak egin eta saltzen dituzte eta ez dute inola ere nahi kontu horren gaineko arauak izaterik. Gainera, indar handia dute politikari europarren aurrean.

3.4.2 Abeltzaintza estentsiboa

Abeltzaintza estentsiboak zerikusi handia dauka betiko abeltzaintzarekin. Salbuespenak salbuespen, txahal, bildots eta ahuntzetarako antolatua dago, batez ere. Aziendak jaten duen gehiena bazkak dira (onena, nekazaritzarako egokia ez den lurretan).

Bazka-landareak eta pentsua (zerealak, lekaleak) nekazariak bere alorretan edota hurbilekoetan lantzen ditu. Aziendaren gorozkiak lurak ongartzeko erabiltzen dira; beraz, abeltzaintza eta nekazaritza elkarren osagarri dira eta horrek eskualde askotan nekazaritza-sistemen iraunkortasuna ahalbidetzen du.

Ez da nekazaritza intentsiboa bezalakoa; aldeak badaude. Hona hemen:

- . Animaliak pentsu industrial gutxi jaten du.
- . Arraza autoktonoak erabiltzen dira, tokian tokiko baldintzetara moldatuak eta hazkuntza estentsibora egokituak.
- . Animaliak berez estaltzen dira; beraz, ez da beharrezkoa izaten hazi industrialaren erostea.
- . Animaliek bizi-baldintza naturalak dituzte; horregatik, osasuntsuak eta ugalkorrak izaten dira.
- . Medikamentu eta alaitari-arreta gutxi behar izaten dira.
- . Familia-ustiapenen neurriko eredia da; egia da animalia bakoitzeko produktibitatea apalagoa dela, baina ez dago koste nabarmen-nabarmenik, eta ez dago zertan ekoizpena handitu.

- . Abelburu kopuruak proportzionala izan behar du eskura dauden lurrekiko, bazkalekuak eskura izan behar direlako eta bazka-landareak ekoiztu behar direlako.
- . Hori dela eta, lurrek mindak ongi zurgatzen dituzte.
- . Elikadura motari esker, oro har haragiaren koipe-proportzioa (insaturtuak/saturatuak) osasungarriagoa da hazkuntza intentsiboan baino.

NOLA JAKIN HARAGIA “HARAGI ESTENTSIBOA” DELA?

Ikusitako guztia gogoan, abeltzaintza estentsiboa aukera hobea da kontsumitzaille arduratsuentzat, eta abeltzaintza mota hori defenditzen du orekaren, iraunkortasunaren eta justiziaren bila ari den jende askok. Gaur egun, gutxi dira behi-aziendan ari diren ustiapen estentsiboak; batez ere, mendi eremuetan egoten dira. Ardi-aziendan eta ahuntz-aziendan gehiago dira, baina gero eta gutxiago, eredu intentsiboa zabaltzen ari delako. Txerrietan eta haztegiko hegaztietan, oso gutxi daude. Dena den, gure eskura hainbat aukera egon badaude:

. Ekoizpen ekologikoa: Zalantzarik gabe, oso aukera interesgarria da kontsumitzaille arduratsuentzat. Hazkuntza estentsiboa bultzatzen duen araudi baten arabera ziurtatua dago (leku zabalak, aire librean, bazkalekuak, mindak botatzeko lurrak, antibiotikoak neurritz erabiltzea...). Gainera, aziendari ematen zaion janariak ere ziurtagiri ekologikoa eraman behar du (hau da, transgenikorik eta nekazaritzako produktu kimikorik gabe). Haragi ekologikoa kontsumo ekologikoan espezializatuta dauden dendetan aurkituko dugu, bereziki; bai eta kontsumo ekologikoko kooperatibetan ere.

3.5 Animalien bizitza eta giza osasuna

3.5.1 Animalien bizitza eta giza osasuna

Hazkuntza intentsiboko sistemak diseinatuak izan dira animaliengandik ahalik eta errendimendurik handiena lortzeko, ahalik eta espaziorik txikienaren bidez, eta ahalik eta diru kosterik txikienaren bidez. Azken finean, animaliak "makina ekoizleak" dira, eta elikatutako daude haien gorputzei ahalik eta etekinik handiena ateratzeko; hau da, ahalik eta haragirik, arrautzarik eta produktu deribaturik gehien ateratzeko. Hori dela-eta, animaliak nabe industrialetan pilatzen dituzte. Espezie batzuk, gainera, nabean bertan jaio, hazi eta hiltzen dira; bizitza osoan ez dute behar bezalako espaziorik izan, berez dagozkien baldintzetan bizitzeko eta jokatzeko. Ikuspegi industrial da erabat, mekanizista hutsa, eta animalientzako oso kaltegarria da. Hara hemen: ez dago kanpoko edo berezko aireztapenik eta argirik, ezta mugitzeko askatasunik ere; ezta era naturalean estaltzeko, kumeak egiteko eta hazteko modurik ere.

Bizimodu latza da, inondik ere; horrekin batera, azienda leku batetik beste batera garraiatzeak dakarkien sufrimendua dago. Ibilbide luzeak, kamioietan eta itsasontzietan, denak pilatuak eta baldintza kaskarretan, harik eta hiltegira iristen diren arte. Azienda hiltzea are krudelagoa eta mingarriagoa izaten da, Europako araudia betetzen ez bada; araudiaren arabera, hil baino lehen, abelburua zurtu behar da.

3.5.2 Ondorioak pertsona kontsumitzailearen osasunean

Hazkuntza industrialaren ondorioak animaliek sufritzen dituzte, baina kontsumitzaileok ere bai. Hazkuntza molde horrek, beraz, zuzeneko ondorioak eta eraginak ditu kontsumitzaileen osasunean, agerikoa den bezala.

Manipulazio genetikoa, pilaketa, bizi-baldintza kaskar-kaskarrak, elikadura artifiziala, bizigarririk gabea... Horrek guztiak kalte nabarmena egiten die animalien osasunari eta sistema immunitarioari; horren ondorioz, oso ahulak daude eta infekzioek eta gaitzek errazago jotzen dituzte.

Farmakoak, antibiotikoak, hormona-produktuak eta substantzia toxikoak animaliei ematen zaizkien kutsagarri konposatuen eta kontzentratuen dietako osagaiak dira. Hori guztia ematen zaie, infekzioei eta izurriteei aurre egiteko, estresa arindu eta lasaitzeko, eta azkarrago gizentzeko. Produktu gehienak animalien gorputzean gelditzen dira, eta produktuen hondakin toxikoak eta kaltegarriak, haragiaren bidez, haragi hori kontsumitzen dutenen gorputzean sartzen dira.

*** Gizakiengan:** alergia, antibiotikoen kontrako erresistentziak, diabetesa, osteoporosia, sortzetiko malformazioak eta garapeneko arazoak... horra hor zer-nolako ondorioak ekar ditzakeen haragi kutsatua hein handiagoan edo txikiagoan jateak.

***Ingurumenean:** Ingurumenari ere kalte egiten dio eta horrek gero eta kezka handiagoa sortzen du. Ustiategi industrialetako animalia pilatuen gehiegizko ekoizpena gero eta iraungaitzagoa da ingurumenaren ikuspegitik, ustiategi horiek hondakin kopuru izugarriak eragiten dituztelako.

Haztegi industrialetako minda soberakinek ibaiak, lurpeko urak, itsasoa, iturriak, landareta eta animaliak hondatu eta kutsatzen dituzte.

Isurpenek (karbono dioxidoak, metanoak, oxido nitroso amoniakoak eta sulfatoek) ondorio kaltegarriak sortzen dituzte berotze globalerako, eta ozonoaren murrizketa eragin, euri azidoa areagotu eta kutsadura handitzen dute. Monolaborantza sail zabal-zabalak erabiltzen ari dira azienda elikatzeke; horren ondorioz, biodibertsitatearen oreka arriskuan dago.

Munduko nekazaritza lurren laurden bat eta Europako lurraldearen hiru laurdenak erabiltzen dira giza kontsumorako bideratzen diren abereak elikatzeke.

* **Garapen bidean dauden herrialdeetan:** Abeltzaintza intentsiboak pobrezia murrizketari kalte egiten dio eta, era berean, mehatxua da milioika nekazari txikien ekonomiarako. Landa eremuan, nabe industrial handiak ezartzen direnean, sistema estentsiboak eta tradizionalak erabiltzen dituzten abeltzain txikiek ezin dute sistema intentsiboekin lehiarik egin: hori guztia, animalien eta landako ekonomia eredu nahiz bizimoldeen kaltetan.

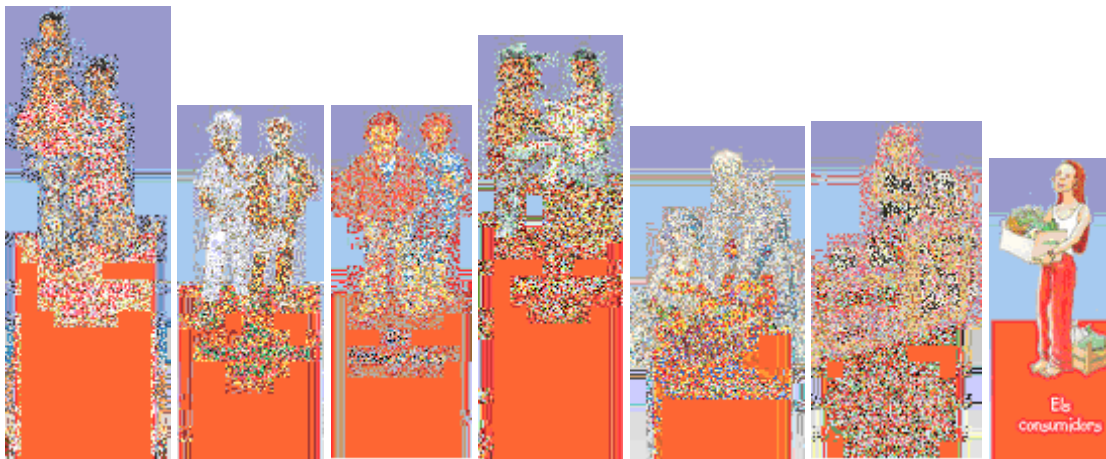
ADDA elkarteak European Coalition for Farm Animal (ECFA) taldeko kidea denez, buru-belarri ari da parte hartzen kanpaina askotan; besteak beste, aipatutako horretan. Egoera salatzeaz gain, MMEn arauak aldatzeko ere eskatzen du. Zentzugabekeria hutsa da gobernuak merkataritza librea hitzartzea, ingurumenaren eta animalien babesa kontuan hartu gabe, eta era sozialeko beste kontu batzuk aintzat hartu gabe.

Iturria: Atal hau Opciones aldizkari 19. aletik atera dugu. Argibideak: www.opciones.org. Halaber, eskura duzue Asociación de Defensa Derecho Animal elkartearen web gunea: www.addaong.org/cat

INFORMA ZAITEZ, KONTZIENTZIA HARTU ETA SALATU

3.6 Non erosten dugu jaten duguna?

Arestian azaldu dugun bezala, landa eremua sakon eraldatu zen eta, horren ondorioz, ekoizpen-eredua erotik aldatu zen. Hirietan ere gauza berbera gertatu zen, "produktuak banatzeko establezimendu" berriak agertzerakoan. Establezimendu horiek (supermerkatuek, hipermerkatuek...) eskaini zuten eredua guztiz bat zetorren hiriko bizitza-ereduaren premiekin.

Iturria: www.xarxadeconsumsolidari.org

Emakumea lan munduan sartzearen ondorioz, erosketa egiteko eta janaria prestatzeko astirik ezaren ondorioz.... oso arrakastatsua gertatu zen era askotako produktuak establezimendu bakar batean saltzea: horrela, ez dugu hainbat dendatara edo merkatutara joan behar, eta denbora irabazten dugu.

Hasiera batean, superrak eta hiperrak agertu ziren, merkataritza-bitartekarien prezioak merkatzeko; baina, berehalako batean, produktuak azkar-azkar eskura-eskura izatea eta produktuen enbalajeak garbiak eta estetikoak izatea izan zen ondorioa.

Produktuen estetikaren gaineko kezkaren ondorioz, hobekuntza genetikorako teknikak, manipulazio genetikoak eta transgenikoak sortzeak esperimentazioari ateak ireki zizkieten, jendearen begietarako produktu erakargarriak diseinatzeko. Beraz, elikagaien nutrizio-kalitatea eta berezko ezaugarriak alde batera utzi zituzten; produktuaren jatorrizko zaporea, esate baterako. Transgenikoen bidez, tokian tokiko aldaerak murriztu eta desagertu dira, kutsaduraren ondorioz.

Merkatuak. Baratzetatik zuzenean hartutako produktu berriak saltzeko erabili diren merkataritza gunek dira; nekazariak berek beren produktuak saltzen dituzte. Munduko ia hiri guztietan, merkaturak funtsezkoa izaten da elikagaiak merkaturatzeko. Merkaturako erosketa bultzatu beharra dago; saskiak eraman behar ditugu, gainera, plastikozko poltsarik ez erabiltzeko.

Denda ekologikoak. Produktu biologikoetan espezializatu dira, banaketa-kate handietan egiten den banaketa olde handiaren alternatiba gisa. Dendek beren bazkide banatzaileak aukeratzen dituzte produktuaren jatorria eta kalitatea errespetatzeko. Zigilu batek kalitate ekologikoa ziurtatzen du. Erosketa egiterakoan, merezi du denda ekologikoetan salgai dauden produktuak han bertan erostea, eta ez beste inon.

Azokak. Aldian behin egiten diren merkatuak dira; hiriko dendetan saldu ohi ez dituzten artisautza-produktuak saltzen dituzte. Erosketarako toki ezin hobeak dira, produktuak kalitatezkoak izaten direlako. Horrez gain, onak ere badira artisautza-tradizioei eusten dien jendearen okupaziorako.

Denda Tradizionalak. Elikagai-dendak eta janari freskoan espezializatutakoak dira (frutak, arrainak, haragiak, etab.), udal merkatuetako postuak barne. Establezimenduak txikiak izaten dira eta, gehienetan, erosleri arreta egiten dioten dendariak daude. Janari-dendetan janari elaboratuaren % 14 soilik saltzen da jadanik; haietako asko kalitatezko produktuetan espezializatu dira. Janari fresko gehiena (erdia baino gehiago) ordea, oraindik denda espezializatuetan saltzen da.

Supermerkatuak. Autozerbitzuko salmenta duten establezimenduak dira; hau da, erosleak behar duena zuzenean hartu eta irteerako kutxan ordaintzen du. Gehienez, 2.500m² dituzte. Janari elaboratuaren erdia baino gehiago saltzen dute; askok elikagai freskoen dendak ere badituzte eta erosleri arreta egiten dioten dendariak daude. Oro har, bestelako produktuak ere eskaintzen dituzte etxerako (garbiketa, kosmetika, etab.); beraz, etxerako behar dugun gehiena establezimendu bakar batean aurkitzen dugu.

Hipermerkatuak. Azalera handiak dira (gehienez, 7.000m² eta 10.000m² artean); herrien kanpoaldean egoten dira eta doako aparkalekua izaten dute. Gaur egun, ez doa gora elikagaietarako duten merkatu-kuota (% 24, elaboratuetan, eta % 11, freskoetan), orain autoa ez delako hartzen soilik janaria erosteko. Izan ere, salgai dauden produktuen % 40 ez dira elikadura arlokoak, eta asko kokatuta daude beste produktu batzuen azalera handiak dauden eremuetan (brikolajea, lorezaintza, kirol gaiak, etab.). Garrantzitsua da dendak (hau da, berez establezimenduak direnak) eta haien jabe diren enpresak ez nahastea. Adibidez, Carrefour izeneko enpresak hainbat saltegi mota ditu: hiperrak (Carrefour izenarekin) eta supermerkatuak (Día eta Champion izenekin).

Janaria erosteko **beste bide** batzuk ere badira: esaterako, kooperatibak edo kontsumitzaile-elkarteak, 24 orduz zabalik dauden dendak, internet, zuzenean ekoizleei erostea, saltzeko makinetan, gasolindegietako dendak, etab.

. Abacus Cooperativa – Irakaskuntza, kultura eta aisia kooperatiba. Liburuak, jostailuak eta papertegia; lokalak Bartzelonan eta Katalunia osoan.

. Agua Clara-Camino Nuevo – Produktu ekologikoen kontsumitzaile-kooperatiba. Egoitza Alberic herrian dago (Ribera Alta). Salmenta tokiak: Ontinyent, Xella, Valentzia eta Oliva

. Alternativa 3 - Bidezko eta elkartasunezko merkataritzan ari den erakundea da; 1992az geroztik, Hegoko ehun-gaiak, elikagaiak eta hango ekoizleen artisautza-lanak inportatu, banatu eta merkaturatzen ditu.

. Cooperativa 70 – 1970ean, Caldes de Montbui herrian sortutako kontsumo-kooperatiba da. Gaur egun, kontsumo arduratsua sustatzen du eta, era berean, bazkideei kultur eta aisia zerbitzuak, gogoeta eta lankidetzak eskaintzen dizkie.

. Cooperativa Germinal – Produktu ekobiologikoen kontsumo-kooperatiba, Bartzelonakoa.

. Cooperativa mútua de pan y comestibles – Manlleu herriko ogi eta janari kooperatiba; edonolako produktuak dituzte ekologikoak barne.

. Kooperatibak eta elkarteak - Vida Sanak Espainiako Estatuko kontsumo kooperatiben eta elkarte batzuen helbideak ditu.

. Cydonia – Kontsumo ekologikoko kooperatiba eta Bartzelonako Poblenouko arduraduna.

. Ecoconsum – Kontsumitzaileen erakundeetako koordinakunde kataluniarra. Kataluniako kontsumo kooperatiba guztien zerrenda ageri da.

. El Capazo – Produktu ekologikoen eta bidezko merkataritzaren kooperatiba eta denda birtuala. Proiektuan ere mintzaldiak eta tailerrak aurreikusita daude.

. El despena – Produktu biologikoen kontsumitzaile kooperatiba; Gironan dute denda.

. Juguete Seguro – Hainbat kontsumitzaile kooperatibak egindako ataria da; besteak beste, jostailu batzuek haurrentzako dituzten arriskuen inguruko aholkuak ematen dituzte.

. La Virtual – Kataluniako Unibertsitate Irekiko kontsumo kooperatiba: produktuak eta zerbitzuak eskaintzen ditu.

. Mundo Verde – Autogestioan ari den lan kooperatiba, produktu ekologikoak banatzeko. Hamar urtetik gorako esperientzia du. Hainbat talde ari dira: Xarxa Agroecològica, Boicot Preventivo, Transgénicos fuera! ...

. Rastrojo Verde – Bages eskualdeko elkarteak, irabazi asmorik gabekoa, autogestioan ari dena eta Espainiako eta Kataluniako produktu ekologikoen kooperatiben eta elkarteekin koordinakundeari atxikia.

. Tierra Sana – Valentziako nekazaritzako produktu ekologikoak ekoiztu, banatu eta merkaturatzeko kooperatiba. 2003an, Llombain jaioa zen, nekazari eta kontsumitzaile talde baten eskutik

. Red de Consumo Solidario – Hiritarren eta elkartasunezko erakundeen arteko harremanak sustatzeko. Kontsumo arduratsuan oinarritutako kultura bultzatzen du, planeta eta bertako biztanleak errespetatuko dituen.

Iturria: Atal honetako zatirik gehienak Opciones aldizkariaren 12. aletik atera ditugu. Argibideak: www.opcions.org y www.nosaltres.cat

3.7 Eta orain zer: fantasia edo errealitatea?

3.7.1 Zer egin dezakegu?

Hiritar eta kontsumitzaile jakitun garen aldetik, alternatibak bailatu behar ditugu joera hori aldatzen laguntzeko. Horregatik, lehenik eta behin, informazioa beharrezkoa zaigu gogoeta kritikoa egiteko eta bestelako pentsaerak eta ikusmoldeak eskura izateko. Horretan oinarrituta, ekin ahal izango diogu; gure ekintzarik gabe, ezin baita ezer ere egin edo ia ezer aldatu. Gehienetan, eguneroko errealitatea eraldatzen duten ekintza txikiak izaten dira.

Zenbat eta jende gehiagok ekin, gero eta aukera gehiago izango ditugu berdintasunean oinarrituagoa dagoen gizartean bizitzeko; aukera gehiago ere, ingurumena, osasuna, lan-harremanak eta abar gehiago errespetatzeko. Horrela jokatzen badugu, oinarritzako hiru arlotan eragin onuragarriak sorrazteko lortuko dugu: gizartean, ingurumenean eta finantzian. Hau da: bai haiek (ekoizleak, dendariak) bai guk ez dugu lurraren osasuna eta elikagaiaren kalitatea hondatuko euro pizar batzuk irabaztearen truke.

- Elikagai ekologikoak eta tokiko jatorria dutenak (barazkiak eta animalia-jatorriko produktuak) zuzenean tokiko nekazariari eta abeltzainei erosi behar zaizkie; edo bestela, merkatu eta denda txikietan. Tokian tokiko nekazaritza-ekoizpen ekologikoa edota, trantsizio fasean, nekazaritzako produktu kimiko gutxi erabiltzen duen nekazaritza sustatzen badugu, bitartekarien eskuetara eta garraiara diru gutxiago badoa, eta erregai fosil gutxiago erabiltzen badugu, janaria haztegitik mahaira eramateko, ingurumenari on egingo diogu, baita tokiko ekonomiari ere.

- Askotan, produktu ekologikoak ez dira horren itxurosoak; baina kalitatezko produktuak dira, zapoetsuagoak eta nutritiboagoak. Beraz, gure gorputzerako eta osasunerako osasungarriagoak izango dira.

- Plastikoen eta aluminiozko paperaren ordez bestelako ontziak erabiltzea. Ahal den guztietan, ontzia edo bilgarria berrerabiltzen saiatuko gara.

- Garaian garaiko fruta kontsumitu behar da; etxetik hurbil ekoiztutakoa.

- Gosarian eta askarian ez dugu gozogintza industrialik kontsumituko; hobe da fruta eta ogitartekoak jatea.

- Ahal bada, aukeran fruta-freskagarri naturalak, tokian egindakoak, kontsumitu behar dira.

- Bidezko merkataritzako produktuak kontsumitzea.

- Haragi gutxiago kontsumitzea. Gehiegizko kontsumoak zuzeneko lotura du Hegoko gosearekin (zerealak pentsuetara bideratzen baitira, eta ez, pertsonengana). Haragi asko kontsumitzen badugu, jakin dezagun behintzat pribilegiatuak garela.

- Nahi izanez gero, kontsumo ekologikoko kooperatiba bateko bazkide egin zaitezke; zure auzotik hurbil.

- Horrelako gaiak eta kontuak etxekoen, ahaideen eta lagunen artean zabaltzea.

3.7.2 Talde ekintzak

Jende askoren artean egindako ekintzak dira: esaterako, zure ikastetxean, zure lantokian, zure herrian. Adibidez:

Eman dezagun metroko edota ikastetxeko pasabideetan edariak saltzeko makina horietako bat dagoela (edari gasdunak, azukredunak eta edulkoratzaileak saltzeko); aluminiozko latetan ontziratutak daude, gainera; oso zailak dira birziklatzeko, eta gehienetan gizon-emakumeak esplotatu eta ingurumena kaltetzen duten multinazionalen eskuetan daude. Halakoetan:

- Iturri bat aldarrikatuko dugu, ur freskoa eta araztua izateko.
- Makinaren inguruan, oharrak jarriko ditugu, makina ez erabiltzeko eta ahalik eta ikaskide gehienak konbentzitzeko.
- Bestelako edariak bilatuko ditugu (tokian egindakoak), multinazionalenak ez edateko: esaterako, ur minerala eta fruta-zukuak.

2) Eman dezagun, gosea kentzeko produktuak saltzen dituen makina bat ere baduzuela. Makina horiek gure osasunari kalte egiten diote, bai eta ingurumenari ere. Telebistan iragartzen diren produktuz beteta dago; sabela bete egiten digute, baina ez gaituzte ongi elikatzen.

- Beraz, halakoetan, gure ikastetxeko edo lantokiko makinan eta tabernan, bidezko merkataritzako produktuak jartzeko eskatuko dugu; horretarako, orriak egin eta bestelako produktuak daudela eta abantailak dituztela azalduko dugu.

- Bai arau etikoak, bai gizartearen, langileak eta ingurumena zaintzeko arauak argi eta garbi hausten dituzten enpresetako produktuei boikota egitea.

3.7.3 Gutxiago kontsumitzea

Abantailak

- . Diru gutxiago behar dugu; beraz, gutxiago lan egin dezakegu edo lanen artean gehiago aukeratu. Guretzako denbora irabazten dugu.
- . Planetaren iraunkortasunaren alde jokatu dugu eta atsekabe etengabetik libratuko gara. Kontsumitzeko manera desberdinak aztertuta, munduaren funtzionamenduari buruzko gauza berriak ikasiko ditugu.
- . Guk gauzak egiteak aukera ematen digu trebetasunak ikasteko, eta gai garela eta balio dugula sentitzeko.
- . Gauzak hein handiagoan aintzat hartzen baditugu, gehiago gozatuko ditugu.

Zailtasunak

- . Azturez aldatzea.
- . Gizartearen begietarako "arraroak" iduri dezaketen jarrerak hartzea; inola ere zalantzan jarri omen ez daitezkeen gauzak zalantzan jartzea. Gizartearen mimetismoaren eta publizitateak dakartzan emari oldarkorren kontra jokatzeko. Ezagutzen ez ditugun gaiei eta trebetasunei buruzko informazioa jaso behar dugu; gai eta trebetasun horietan ikasi behar dugu. Automatikoki egiten genituen gauzei denbora gehiago eskaintzea (esaterako; gauza bat erostea, gauza bat zaborretara botatzea). Lehentasunak ezarri eta diru gastua birbanatu behar dugu.

Nola egin

Kontsumitu nahi dugun hori benetan behar ote dugun galdetu behar diogu gure buruari; gauza hori kontsumitzeak zoriontsuago egiten ote gaituen; eta gure ongizatea handitzen ote duen. Kalitate handiagoa duten gauzak erostea; gehiago irauten dutenak. Gauza konpongarriak eta osagaiekin erostea. Energia-kontsumoa

kontrolatzea (autoa asko erabiltzen ote dugun, etxeko tenperatura; egunero, 15 minutuko dutxak ur berotan?, kontsumitzen ditugun gauzak nondik ote datozen; hegazkin-bidaiak).

. Ahal den guztietan, gauzak konpontzea. Guk geuk gauzak egitea eskura ditugun baliabideak erabilita

3.7.4 Zer egin jaten ditugun animalien bizi-kalitatearen alde, ingurumenaren alde eta osasunaren beraren alde?

. Haragi gutxiago kontsumitzea: Zenbat eta haragi gehiago jan, hainbat eta handiagoa da haragi-ekoizpena. Hazkuntza estentsibotik datozen haragia, arrautzak eta deribatuak aukeratzea, sistema horiek animaliak hobe tratatzen dituztelako.

. Gure lagunei eta etxekoei gaiaren berri ematen saiatzea. Animalien duintasunaren aldeko kanpainen parte hartzea.

Iturria: Opciones aldizkaria, 9. alea.

3.7.5 Esteka interesgarriak

Iturria: <http://www.amnistiacatalunya.org/edu/humor/dinero/index.html>

www.deudaecologica.org Web hau Iparreko lurraldeek Hegoko lurraldeekiko dugun zor ekologikoaren kontzeptuaz mintzo zaigu: web guneak esaten du egiazko hartzekodunak Hegoko lurraldeak direla, eta gu benetako zordunak, ekologiarren, gizartearen eta ekonomiaren ikuspegitik. Kanpo-zorra aztertzen du, bai eta beste afera batzuk ere: biopirateria, megaproiektuei buruzko argibidea, klima-aldaketa, etab.

<http://www.transgenicos.ecoportal.net> Gai nagusia transgenikoen kontrako salaketa da eta transgenikoek ingurumenean, osasunean, nekazaritzan eta laborantza tradizionaletan duten eragina. Glosategi bat, kanpainei buruzko argibidea eta entitateen inguruko direktorio bat ageri dira.

http://viacampesina.org/main_en/index.php Via Campesina nekazarien mugimendua da eta elikadura-subiranotasunerako duten eskubidea aldarrikatzen dute: hau da, beren bide berbera joratu nahi dute, haziak eta pestizidak ekoizten dituzten eta nekazaritza industrialeko eredu esportatzailea inposatu duten mugaz gaindiko enpresa erraldoietatik bazter jokatzeko. Erreferentziazko web gunea da mundu osoan.

<http://www.edualter.org/material/sobirania/> Unitate didaktiko bat prestatua du, elikadura-subiranotasuna zer den azaltzeko, eta ikasleentzako jarduerak proposatzen ditu, bai eta baliabide osagarriak ere. Proposatutako jarduera askok eztabaida bat, gogoeta bat eragin nahi dute ikuspegi kolektibotik; era berean, ideiak eta argudioak erkatu nahi dituzte, gizartea eraldatzeko.

<http://www.greenpeace.org/espana/> Greenpeace erakundeko web ofiziala da; Espainiako estatuak eta Planetak ingurumenean dituen arazo nagusiez mintzo da. Era berean, transgenikoen eta elikaduraren gaia ere aztertzen du.

<http://www.etcgroup.org/es> Web honek salatu eta kritikatzeko du multinazionalen ingeniariak genetikoaz egiten dute aplikazioa. Nazioarteko patenteen sistemari egiten dio kritika; bereziki, Genetikoki Aldatutako Organismoen inguruko patenteen sistemari; hau da, transgenikoei.

www.edpac.org Gizarte eragileei zuzendutako materiala da, egungo gizartearen aurreko jarrera kritikoa lantzeko eta kontsumo etikoan oinarritutako alternatiba bideragarriak bilatzeko. Denetarik dago: material didaktikoak, artikulak, jarduerak, diskografia, bideoteka, etab.

www.consumehastamorir.com Ekologistak martxan erakundearen gogoeta da gure kontsumo gizarteari buruz, lanabes nagusietako bat erabiltza: publizitatea. Kontra-publizitatea lantzeko baliabideak, adibideak, artikulak eta materialak ageri dira.

www.xarxaconsum.net Funtsean, bidezko merkataritzari buruzko web gunea da. Era berean, harekin lotura duten gaiak jorratzen ditu: elikadura-subiranotasuna eta elkartasunezko bidaiak. Estekak ere baditu: kontsumoaren inguruko kanpainak eta kooperatibak.

www.consumosolidario.org Elkartasunezko kontsumoaren gunea, Sodepaz elkarteak sortutakoa, produktuen eta haien jatorriaren inguruko argibideak emateko. Era berean, prezioak ageri dira, internet bidezko erosketak errazteko.

www.notecomaselmundo.org Elikadura-subiranotasuna eta herrialde aberatsen zor ekologikoa aitortzea eskatzen duen kanpaina baten web gunea da. Produktu nagusien eta haien arazoaren inguruko zerrenda bat ere badu, bai eta beste kanpaina batzuetako estekak ere.

www.yonocompro.info Enpresa nazional eta multinazional batzuetako produktu batzuei egindako boikotaren nondik norakoak azaltzen dira: era berean, boikotari buruzko argibide zehatzak, datuak eta artikulak ageri dira.

www.opcions.org CRIC aldizkariaren ataria da (Centro de Búsqueda e Información en Consumo); kontsumo jakitun eta eraldatzaileari buruzko argibidea jasotzen du, gaztelaniaz eta katalanez. Azken aleetan, aldizkarian argitaratutako artikuluen zerrenda ageri da. Egin zaitezte harpidetun, eta aleak zuen ikastetxean jasoko dituzue.

www.consumopolis.es Kontsumo arduratsuaren hiria Kontsumorako Institutu Nazionalak egin du, eta Estatuko hizkuntza guztietan dago eskura joko elkarreragilearen forman; bereziki gazteei zuzendua.

www.consumoresponsable.org Oso web erabilgarria da. Arlo askotako kontsumo arduratsuari buruzko agiri eta gomendio asko dakartza: elikadura, energia, ura, etab. Kanpainei buruzko agiriak, aholkuak eta argibidea aurkituko dituzue.

www.sellocomericiojusto.org Nazioartean bidezko merkataritzako produktuak ziurtatzen dituen elkartearen web gunea da; gai horiei eta eraginei lotutako artikulua asko daude.

www.robaneta.org Nazioarteko marka nagusietako kirol-arropa eta jantzi lantegietako haur-lanaren aurkako kanpainaren inguruko web gunea da.

www.pazyjusticia.com Munduan Giza Eskubideen alde egiten diren kanpainen eta ziber-ekintzaren inguruko argibidea ematen du; era berean, Giza Eskubideei, ekologiar, gizarteari, erlijioei eta abarri lotuta dauden gaien zerrenda dakar.

www.defensanimal.org Web hau animalien defentsaz arduratzen da, zentzu zabalean, eta baganismoari buruzko argibide ugari dakartza (animalia-jatorriko elikagairik batere jaten ez duen ildo begetarianoa da; landare-jatorrikoak baizik ez).

www.amnistiaanimal.org Oilaskoen haragietan dagoen antibiotiko kopuru handia salatzen duen web gunea da. Era berean, Mc'Donalds etxeak hori guztia kontrolatzeko egin duen iragarpena azaltzen du. Gauza asko dago: artikulua, salaketa-kanpainak, gaiari buruzko legedia eta animalien tratu txarrei buruzko erakusketa bat.

4. Irudietan murgiltzea: Filmaren gaineko balorazioa

Atal honetan, gako batzuk garatuko ditugu "The Meatix" eta "Atención al cliente", animazio-filmak ulertzeko eta aztertzeke; gako horiek hurrengo atalean garatuko diren jardueren osagarriak izango dira.

Errealitatea ikusizko hizkuntzaren bidez araka daitekeela jakitea eta lanabesak erabiltzen jakitea, ikus-entzunezko narrazioa kritikoki aztertzeke.

- Irudien eragina baliatzea, narrazio zinematografikoaren bitartez, Giza Eskubideen aldeko gogoeta eta ekintza eragiteko.

Balioetan hezteak; esaterako, tolerantzian, elkartasunean eta aniztasunean, hizkuntza filmikoen bidez, zeharkako gaietan eraginez: esate baterako, bakearen aldeko heziketan, kontsumo arduratsuan eta ingurumenean.

4.1 Marrazki bizidunak:

4.1.1 Historia pixka bat

Egile asko bat datoz esaterakoan Émile Reynaudek sortua dela marrazki bizidunen zinema. Egia da frantsesak baino lehen, beste aitzindari batzuek bestelako tramankuluak asmatu zituztela, mugitzen diren irudien ilusioa sortzeko (linterna magikoa, dioramak, panoramak, fenakistoskopioak, estroboskopioak, zootropoak...); baina jostailu optiko horiek lortutako emaitza halako mugimendu zikliko batera murrizten zen eta oso mugatua zen, gainera.

Reynauden lana funtsezkoa gertatu zen eta animazio-zinemarako oinarri teknologikoak eman zituen; gainera, mugimendua hartzeko eta erreproduzitzeko argazki-sistemarako oinarri teknologikoak ere ezarri zituen, eta jakina da, sistema horiek, azkenean, irudi errealaen zinema sorrarazi zutela. Izan ere, ordura arte erabili ez ziren (edo aldi berean behintzat erabili ez ziren) elementu batzuk baliatu zituen frantsesak; esaterako, halako tira luzea, euskarri gisa; bobinak; tiran egindako zulaketak eta material gardenak. Berrikuntza horiek batera erabiltzerakoan, mugitzen diren irudien proiektzioen kalitate maila handia lortu zen eta, era berean, mugimendu ez-ziklikoen irudikapena lortu zen.

Gustukoa dut pentsatzea Reynauden *Pantomimes Lumineuses* lanak, eskuz marraztuak eta proiektatuak, historiako lehenengo ikuskizun zinematografikoa izan zirela (jakina, baita animazio-zinemakoa ere). Badakigu hori kontraesanetan dagoela aldi eta alde orotan zabaldua dagoen bertsioarekin; hau da, zinema ofizialki 1895eko abenduaren 28an jaio zela, Parisko Kaputxinoen Bulebarreko Kafe Nagusiko sotoan, Lumière anaiek emanaldi ospetsu hura eman zutenean. Eta hori ere kontraesanetan dago animazio Zinemaren Historia 1908an hasi zela diotenekin, hau da, Émile izeneko beste frantses batek "Fantasmagorie" lana eman zuenean: Émile Cohl.

Esan behar da animazio zinemas era generikoan hitz egiteak nola halako nahasmendua ekar dezakeela. Beraz, garaiko animazio zinemarako bi kategoria handiak bereizi behar dira:

1) "2D animazioa" edo "Marrazki Bizidunak": Marrazkien bidez egiten den animazioa eta "biraderaren pausoa" izeneko teknika erabilia egiten diren lanak dira; hau da, irudi erreala kamera zinematografikoaren bitartez grabatzen da, baina fotograma bakoitza etenik gabe erregistratuta ("fotogramaz fotograma").

2) "Stop Motion Animazioa": Hainbat teknika daude izen horren azpian: Clay Animation (animazioa material moldagarriarekin), Cut-Out Animation (ebakin-animazioa), Sand Animation (harea bidezko animazioa), Puppet Animation (panpina-animazioa), pixilation (animazioa egiazko aktoreak erabilia)...

Esan daiteke marrazki bizidunen zinema, berez, ez dela egon modu erabakigarrian errealtatearen mende, narrazioak eraikitzerakoan. Izan ere, animazioko marrazkilarien asmoa ez da izan ingurua era errealista batez erakustea, ingurua puztea, karikaturizatzea baizik. Zinema, ordea, behartua dago, haren hastapenetan behintzat, ingurutik behar dituen irudiak erauztera, bere diskurtsoa eraikitzeko. Kontuan hartu behar da, hasieran behintzat, zinema errealtatea erregistratzeko, dokumentatzeko, modu bat dela; eta era berean, errealtatea aztertzeke lanabes zientifiko baten gisakoa dela. Muybridge argazkilariak argazki-sekuentziekin egin zuen bezalaxe. Egia da hastapen haietan ez zela aurreikusten lan zinematografikoak komertzialki ustiatzea, ez bazen jendea entretenitzeko eta feriako atrakzio gisa, hura gauza berria baitzen; hala ere, hasierako zinemagileak ohartu ziren zinema lanabes baliosa zela, errealtatea birsortuta istorioak kontatzeko.

Iturria: http://www.portalcomunicacion.com/cat/pdf/aab_lec/28.pdf

4.1.2 Marrazki bizidunen ezaugarriak:

1. Mugimendua:

Objektu bat edo subjektu bat mugimendu baten protagonista izan dadin, eta ekintza bat eragin dezan, gutxienez hiru marrazki izan behar ditugu, haren mugimenduak zer-nolako noranzkoa hartu duen jakin dezagun.

2. Abiadura:

Magnitude fisikoa da; distantzia bat eta horixe ibiltzeko behar den denboraren arteko erlazioa.

Marrazki bizidunen filmak egiterakoan, bi kontzepturi aurre egiten dieten egoerak agertzen zaizkigu uneoro: denbora eta lekualdatzea. Erlazio hori funtsezkoa da, pantailan mugimenduaren efektu erreala islatzea lortzeko zenbat denbora beharko den kalkulatzeko aldera eta erabakitzeko aldera (hau da, mugimendu bat zenbat irudi finkotan deskonposatu behar den kalkulatzeko), betiere mugimendua berreraiki eta proiektatzeko.

3. **Erritmoa:** Mugimendu bakoitzaren denborak aldian behingo tartetean errepikatzea da.

Iturria: <http://www.disenoutem.cl/ean/?p=27>

4.2 Fitxa teknikoa eta sinopsia

Izenburua: The meatrix I y II

Zuzendaria: Louis Fox/EEBB, 2003/ 8 Min.

Sinopsia:

Keanu Reeves ez da The Meatrix filmeko aktore nagusia, txerri gazte bat baizik, Leo, baserri atsegin batean bizi dena... edo hori uste du behintzat. Leok halako xira batez jantzitako behi bat topatuko du, Moopheus; behiak nekazaritzako elikagaien negozioaren egia itsusia erakutsiko dio txerriari...

Izenburua: Atención al cliente

Zuzendaria: Marcos Valin eta David Alonso/ Espainia, 2007/ 8 min.

Sinopsia:

Etorkizun hotz eta latzean, amonaxo bat behartua egongo da arauak haustera, bere txakur ahulak zerbait jango badu. Bai metalezko segurtasun-zaindariak, bai dena erosi nahi duten erosle zoroak, bai segurtasun-neurri handiak dira adineko emakumearen bortxazko balentria trabatuko duten oztopoak.

4.3. Filma aztertzea:

4.3.1 Zer da THE MEATRIX?

The Meatrix Free Range konpainiako Ekintzaren lehen bekaren emaitza da. Izan ere, 2003ko otsailean, Free Range Graphics abangoardiako diseinu konpainiak irabazi asmorik gabeko ehunka erakunde gonbidatu zituen Flash moldean egindako film baten doako ekoizpena eskatzera. Arreta handiz 50etik gora eskaera aztertu ondoren, beka GRACE zentroari eman zitzaion; hau da, Ingurumenerako Baliabide Globalen Ekintzarako Zentroari.

GRACEk lan egiten du animalien hazkuntza intentsiboaren jardunbide hondatzaileei eta arriskutsuei bukaera emateko. Landa-industria erreformatzeak onura nabarmenak ekarriko lituzke Free Range borrokan ari den arlo askotara: esaterako, osasunera, elikadura-segurtasunera, justizia ekonomikora, langileen eskubideetara, ingurumen-osotasunera eta animalien eskubideetara.

La Meatrix FlashT moldean egindako animazioa da, lau minutu irauten duena; The Matrix filmen imitazioa egin eta animalien hazkuntza intentsiboaren arazoak nabarmentzen ditu. Keanu Reeves ez da The Meatrix filmeko aktore nagusia, txerri gazte bat baizik, Leo, baserri atsegin batean bizi dena... edo hori uste du behintzat. Leok halako xira batez jantzitako behi bat topatuko du, Moopheus; behiak nekazaritzako elikagaien negozioaren egia itsusia erakutsiko dio txerriari...

Keanu Reeves aktorearen ordeztu, The Meatrix laneko protagonista txerri gazte bat da, Leo, baserri atsegin batean bizi dena... edo hori uste du behintzat. Leok halako xira batez jantzitako behi bat topatuko du, Moopheus; eta behiak nekazaritzako elikagaien negozioaren egia itsusia erakutsiko dio txerriari. Horretarako, The Matrix filmak hilezkortutako "mugimendurik gabeko" kamera-lana erabili da. Umorea, pop-kulturaren gaineko erreferentziak eta mezu garrantzitsu bat ageri dira; guztiak ezagunak sarea (internet) erabiltzen duen jendearentzat.

GRACEk emandako materialarekin, Free Range Graphics konpainiako Louis Fox-ek The Meatrix filma sortu zuen. The Matrix imitatzeko erabakiak oinarri hartu zituen film horren eta egungo nekazaritza sistema korporatiboaren artean dauden antzekotasunak.

Lana 2003ko azaroaren 3an aurkeztu eta, hiru hilabete igaro baino lehen, 4,2 milioitik gora lagunek ikusi zuten The Meatrix; Europako, Hegoamerikako, Kanadako, Mexikoko, Australiako, Zeelanda Berriko, Txinako, Koreako eta Japoniako ikusleak barne direla. Filma aurkeztu eta hamar hilabetera, hileroko 80 milatik 100 milara bitarte ikuslek jarraitzen dute filma interneten ikusten. Inoiz ez bezalako arrakasta da, Internet bidezko film baterako.

The Meatrix hain da biribila, non oraindik mezu elektronikoen bidez kopiak eskatzen jarraitzen duten, eskoletan, mintzaldietan, jaialdietan eta ekitaldietan aurkezteko. Filmak sari asko irabazi ditu, besteak beste Internet bidezko film laburrentzako Annencyko Zinema Animatuaren Nazioarteko Jaialdiko "Netsurfers Award" saria. Mundu zabaleko zinema jaialdietan ere eman izan da The Meatrix.

4.3.2 ATENCIÓN AL CLIENTE filmeko pertsonaiak:

1. Amonatxoa

Animazio honetako pertsonaia nagusia amonatxo bat da, oso berezia. Filma haren etxean hasten da: txakurrari jaten emateko ordua da eta etxean ez dago janaririk. Adineko andrea diru-zorria hartu eta supermerkatuara doa; 20 € besterik ez darama. Ateratzerakoan, andrearen etxe txiki zaharkitua ikusten dugu, etxe-bloke handi-handien erdian. Xehetasun horrek ondoren datorren istorioari buruzko arrastoak ematen dizkigu. "Etorkizuneko" gizarte batean gaude; andrea ez da gizarte molde horretakoa, baina oraindik indarrez ongi dabil bere beharrak asetzearen alde borrokatzeko.

2. Jende-masa

Amonatxoa hipermerkatu ikaragarri handi batera iristen da eta jende-ilara luzeak daude, erositako ordaintzeko zain. Gure emakumeak gurdi "adimentsu" bat darama; gurdia gai da erosleak erositakoa kalkulatzeko. Bat-batean, megafoniako ahots batek bezeroei ohartarazten die prezioak berehalako batean igoko direla. Jendea, orduan, lasterka hasten da, tropelka, produktuak eskuratzeko borrokan prezioa igo baino lehen: gure amonatxoak ere borrokan aritu beharko du, txakurrarentzako janaria lortuko badu. Jendea kontsumitzaile-masa tentel baten antzera agertzen da, jende otzana, baldintzekin konformatzen dena: prezioak zentzugabeki igota ere, produktua lortzeko borrokatuko dira. Hau da, ez dira elkartuko bidegabekeria horren aurka borrokatzeko.

3. Kontrola

Hipermerkatuan sartu bezain laster, robot batzuek andre xaharra kontrolatu eta identifikatzen dute goiko solairuetatik. Metalezkoak dira eta haserre aurpegia dute. Haietako batek "sheriff" erako izar bat darama: agintea, beraz, makinaren eskuetan dago. Amonak huts egin du eta ez du bere txakurrarentzako janari-kaxarik lortu prezioak garestitu baino lehen: ez du behar adina diru txartelean... uste kabean, bere mototsetik bi orratz ateratzen ditu. Orratzez baliatzen da gurdiko kontagailua manipulatzeko, harik eta hasierako preziora iritsi arte.

Ordaintzerakoan, kutxak iruzurra atzematen du, alarmek jo eta robotek andrea harrapatzerara jotzen dute. Amonatxoa eta txakurra espetxeratzen dituzte. Bidegabekeriaren aurrean, amonatxoak berriro orratzak ateratzen ditu, ihesi joateko: Amona errebeldea da, hau da, teknikaren mendean dagoen gizarte materialista hartako kontrol zorrotzari aurre egiten dion bakarra.

4.4 Zinema-hiztegia

Film bat hainbat hartualdiz, eszenaz eta sekuentziaz osaturik dago. Hiru osagai horien bidez antolatzen dira historiaren eduki dramatikoa eta estetikoa; horietako bakoitzak oso zeregin zehatza du film baten eraketan eta, aldi berean, osagaiak era askotakoak izan daitezke.

Hartualdia

Hartualdia kameraren egintza bakarra da hasieratik amaieraraino; hau da, Zuzendariak "Hasi!" esaten duen unetik "Eten!" esan arteko denbora hartzen du, iraunaldia kontuan hartu gabe.

Hartualdiak funtsezko hiru elementu ditu:

1. Planoa, proportziozko neurri gisa hartuta (enkuadratzea)
2. Objektua erreferentziazat harturik kamerak duen kokalekua (angelumendua)
3. Kameraren mugimenduak.

Hiru elementu horiek konbinatuz historiari buruzko informazio-motaren bat emateko aukera dugu; horregatik, hartualdia oinarrizko adierazpen-unitate den planoarekin parekatu ohi da.

Plano-motak.

Enkuadraketaren arabera

- **Long Shot edo Plano Luzea:** Oso ikuspegi zabala hartzen du eta batez ere paisaiak, eraikinak, zerua, etxe osoak, mendiak eta horrelakoak erakusteko erabiltzen da. Horrez gainera, plano-mota horrek emozio-funtzioak ere bete ditzake. Bere helburu nagusia testuingurua eraikitzen laguntzea da, ekintza inguru fisiko batean kokatuz.
- **Full Shot edo Plano Orokorra:** Plano honen ezaugarri nagusia garaiera da, pertsonaia edo pertsonaiak oso-osorik ageri baitira, burutik hasi eta oinetaraino. Plano horren bidez aukera dugu gure pertsonaiaren ezaugarri batzuk ikusteko, adibidez: garaiera, gorpuzkera, erabiltzen duen arropa, eta aldi berean, bera mugitzen den espazioa ere erakusten digu.
- **American Shot edo Plano Amerikarra:** Burua baino pixka bat goragotik belanaren behealde edo goialderaino iristen da. Plano horrek aukera ematen digu pertsonaiari buruzko xehetasun gehiago izateko eta haren gorputz-adierazpenaz hobeto jabetzeko.
- **Medium Shot edo Plano Ertaina:** Pertsonari buruzko zehaztasun gehiago ematen dizkigu. Plano honetan ingurunea ez da hain nabaria, pertsonaiak leku gehiago eta presentzia handiagoa hartzen baitu pantailan. Burua baino pixka bat goragotik gerriaren pareraino iristen da gutxi gora behera.

- **Medium Close-up plano:** Buru gainetik bular alderainoko tartea hartzen du, eta zehatz-mehatz erakusten ditu pertsonaiaren ezaugarriak, ingurunea ia-ia ez ikusteko moduan utziz. Xehetasun-plano horrek aske samar lan egiteko aukera ematen digu, pertsonaiak zenbait mugimendu egin baititzake, koadrotik irteteko arriskurik izan gabe.
- **Close-up edo hurbiltzea:** Close-up hori erabiliz gero pertsonaiaren aurpegia baino ez dugu ikusiko, iletik sorbaldetarainoko tartea hartzen baitu. Oso plano itxia da eta zehatz-mehatz erakusten dizkizu aurpegiak eta emozioak; ingurunea desagertu egiten da eta keinuen eta begiraden garrantzia areagotzen da; pertsonaiaren barne-mundura garamatza. Plano zaila eta arriskutsua da, pertsonaiak ezin baitu ia-ia mugimendurik egin, eta gainera irudia zehaztasun osoz fokatu behar da, bestela hartualdia lauso geratuko baitzaigu.
- **Big Close-up edo Hurbiltze Handia:** Planorik itxiena da Begiak, horietako baten zatia, eskua edo azkazala erakutsi ditzake. Plano horrek aurpegi edo gauza baten parte jakin bat erakusten digu, horren ingurukoak erabat ezkutuan geratuz.
- **Insert edo Xehetasun Planoa:** Plano hau, funtsean, aurrekoaren berdina da, baina bien arteko aldea nabarmentzekotan esango genuke insert horrek batez ere gauzak edo egintza txikiak erakusten dituela, eta ez horrenbeste pertsonaiaren aurpegia.

Kameraren kokaguneen arabera:

Eskuarki, pertsonaren begiradaren parean jarri ohi da kamera. Kamera pertsonaren gainetik altxa eta behera begira jartzen badugu, pikatu bat egingo dugu. Altuerarik handiena posizio zenitalean lortuko dugu; hala ere, kamera gora begira dugula gure ikuspegia subjektuaren azpira bideratzen badugu, pikatu hori kontrapikatu edo eskortzo bihurtuko da.

Kameraren mugimenduen arabera:

Film batean hainbat eratako mugimenduak ager daitezke:

Kameraren aurrean pertsonak edo gauzak mugitzen dira.

Jendea edo gauzak ez baina kamera bera mugitzen da.

Bi mugimendu horiek aldi berean gerta daitezke.

Hori kontuan izanik funtsezko bost mugimendu ditugu: Dolly-a, Travelling-a, Tilt-a, Panning-a eta Zooming-a. Lehenengo lau mugimenduak berez kameraren mugimenduak dira, eta azkenekoa, berriz, lenteen mugimendua.

. **Dolly-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean (euskarri eta guzti) atzeraka edo aurreraka objektuarengandik urrunduz edo hurbilduz egiten duen mugimenduari esaten zaio Dolly-a; aurreraka baldin bada Dolly-in esaten zaio eta, atzeraka bada, berriz, Dolly-back.

Eskuarki Dolly-a ikuslea ekintzan sarrarazteko erabili ohi da, gure arreta aukeratutako gauza edo pertsonaiarengana eramateko. Dolly-in mugimenduak pertsonaiarengana

hurbildu eta haren emozioak sentiarazten dizkigu, haren hitzak, ekintzak edo keinuak erakusten baitizkigu.

Dolly-back mugimenduak, aldiz, bestelako sentsazioak sorrarazten dizkigu. Kamera objektu edo pertsonaiarengandik urrutiratzean, hura ingurune zabalago batean txertatu eta haren bakardadea senti dezakegu.

Dolly-in batek sorrarazten duen emozioa eta Dolly-back batek sorrarazten duena desberdinak dira; izan ere, batek lehendik ikusia dugun plano batera hurbiltzen gaitu xehetasun handiagorekin, puntu jakin bat nabarmenduz; besteak, berriz, pixkanaka erakusten digu, bizkarrez atzeraka doanaren sentsazioa sorraraziz.

. **Travelling-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean alde batera nahiz bestera egindako mugimenduei esaten zaie Travelling-a. Kamera ezkerraldera mugitzen bada Travel left esaten zaio, eta eskuinaldera bada, berriz, Travel right. Travelling-aren eginkizun nagusietako bat irudiaren dinamismoa adieraztea da; pertsonaren ekintzan sarrarazten gaitu eta aldi berean testuinguruaren deskribapen laburra egiten digu.

. **Tilt-a:** Bai Tilt-a eta bai Pannin-a tripodearen lepoa jiraraziz eta kamera lekuz aldatu gabe egiten diren mugimenduak dira. Tilt-a gora edo behera egiten den mugimendua da, buruarekin bai edo ez esatean egiten dugun bezala. Mugimendua gora egiten denean Tilt-up deitzen da eta behera denean, berriz, Tilt-down. Bi mugimendu horiek oso deskriptiboak dira.

. **Panning-a:** Kameraren azken mugimendu hori buruarekin ezetz esatean egiten dugunaren antzekoa da eta bira-erdi bat da ia-ia. Ezkerraldera egiten denean Pan-left esaten zaio, eta eskuinaldera egiten denean, Pan-right.

. **Zoming-a:** Zooming-a lenteen mugimendua da soil-soilki. Objektura hurbildu edo urrutiratu egiten gara baina kamera lekuz aldatu gabe; hurbiltzeari zoom-in esaten zaio eta urruntzeari zoom-out.

Azkenean, enkoadraketak eta kameraren mugimenduak film-zuzendariaren egitasmoen arabera konbinatzen dira filma egiteko. Sarritan, zuzendariak, kamera-mugimenduez baliatuz, plano batetik bestera pasatzea erabakitzen du hartualdi berean, bere sormen-premiak betetzeko eta historiak berak dituen adierazpen-premiei erantzuteko.

Eszena

Eszena unitate abstraktua da eta klausula dramatiko bat erakusten digu. Elkarri lotutako hainbat hartualdiz osatua dago, eta horri esker pantailan unitate tematikoa sortzen da.

Eszena bakoitzak historiaren une jakin bat irudikatzen du eta bere esanahi berezia du; hala ere, eszenak ezin dira Sekuentziatik bereizi.

Sekuentzia

Sekuentzia, beraz, denbora- eta espazio-unitate bat da, elkarrekin lotuta dauden hainbat esenez osatua; eszena horiek, filmaren beraren barruan film txiki bat kontatzeko ahalmena dutenez, autonomo bihurtzen dira.

Egia esan, plano-sekuentzia delakoa ez da zorrotz-zorrotz hartuta zinema-hizkuntzaren osagai hutsa, zehaztasun teknikoaren eta antzezpenaren emaitza ikusgarria baizik, baina hala ere, bere eduki estetikoa eta funtzio komunikatiboa direla-eta, aipatu beharreko baliabidea da.

Jeneralean eszena oso bat (nekez sekuentzia bat) duen hartualdi bakarra delako esaten zaio horrela. Plano-sekuentziak hartualdi luzeak izaten ditu, eta horien ezaugarri nagusia da plano batetik bestera igarotzea hartualdia eten gabe; hau da, teknikoki hartualdi baten iraupena izaten du, baina narrazioaren aldetik ikusita eszenaren ekintza dramatikoa erakusten du.

Plano-sekuentziak filma ikusteko hainbat abantaila ematen ditu, eszena eteteak dakarren denbora-etena eragozten baitu, baina horrez gainera aukera ematen dio ikusleari denbora-unitate berean, une horretan bertan gertatzen ari den ekintzaren dinamismoa bizitzeko bere xehetasun guztiekin.

5. Zinema, Giza eskubideak eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak

Giza eskubideen hezkuntza prozesu bat da eta horri esker pertsonak beren eskubideei eta besteen eskubideei buruz ikasten dute, ikaskuntza elkarreragilea eta parte-hartzailea oinarri hartuta. Jarrerak eta jokabideak aldatzeko, trebetasun berriak eskuratzeko eta ezagupenen eta informazioaren trukea sustatzeko helburua duen hezkuntza-lanerako eredua ere bada.

Ikaskuntza neurri handi batean bizipenaren bidez lortzen da, eta ez horrenbeste ezagutza-pila bat erdietsiz, eta alde horretatik zinema oso tresna egokia da ikasteko, aukera ematen baitigu munduan dauden eta denongan eragina duten arazoei buruzko kontzientzia zabaltzeko eta ikus-entzunezko baliabide horren bidez errealitatera hurbiltzeko.

Kamera gure begiradaren tresna da eta alde horretatik hezkuntzak errealitateari eta horren zergatiei buruzko begirada sentibera eta kritiko bihurtu behar luke.

Hortxe dago gakoa.

Giza eskubideen adiezazpen unibertsalari buruzko gogoetak

- 1-Zein dira oinarrizko eskubideak edonorentzat?
- 2- Zure ustez zein dira zure eskubideak?
- 3-Zein dira nekez aitortzen dizkizuten eskubideak?
- 4- Besteen zein eskubide kostatzen zaizu gehien aitortzea?
- 5- Zein dira gehienetan urratzen diren eskubideak?
- 6- Adierazpena herrialde askok izenpetu badute ere, praktikan zergatik ez dira onartzen aurrerapen baten bidez?
- 7- Zein eskubide falta dira Adierazpen horretan?

8- Zer nolako zereginak bete beharko lirateke Giza Eskubideak lortzeko?

Metodologia

Jarraian proposatzen dizkizuen jarduera hauek gidaliburuaren amaieran aipatutako liburu edo iturrietan aurkituko dituzue. Beraz, ez kezkatu, baliabide ugari ditugu-eta. Hala ere, gauzak argi eta garbi esanda, jarduera hauek "aitzakia ezin hobea" dira gogoeta eta azterketa pertsonalaren inguruko gaiak lantzeko eta kontzeptu batzuk aztertzeko, hala nola bizikidetza, begirunea, kultura parte-hartzailea eta abar.

Jarduera horiek egiteko ezinbestekoa da gelan giro egokia sortzea, taldeak bere kabuz autogestionatu eta mundu guztiak parte hartzeko modua izan dezan. Arreta handiz joki ezazue kontraesanetan ez erortzeko. Kultura parte-hartzaileaz ari garenean ikasleei parte hartzen uzten ez badiegu, aurpegiratu egingo digute arrazoi osoarekin. Zuek zenbat eta gutxiagotan parte hartu, hainbat eta hobe. Berez, egokiena zera litzateke: taldeak bere kabuz jardun dezala, zuek emango dizkiezuen jarraibideak kontuan hartuta noski.

Saiatu saio malguak egiten; eska iezaiezue kexak azaldu ordez proposamenak egin ditzatela, eztabaida batean elkar aditzen ez dutenean besteak esan duena beste era batera esan dezatela... entzuketara aktiborako tresna egokiak erakutsi ikasleei, jarduera beren eguneroko bizimoduko adibideekin osatu dezatela....

Gelan giro egokia sortu eta ulertarazi behar zaie bizikidetza eta gizalege-arauak eharrezkoak direla, baina ez norbaitek ezartzen dizkigulako, denon artean hitzartzen ditugulako baizik; beren iritzia kontuan hartzen dutela ikusiz gero beste modu batean konektatuko dute taldeko gainerakoarekin.

Unitate didaktikoa

Ariketa	Helburuak	Edukia	Prozedurak	Jarrerak
1. Animaliak piztiak al dira?	Gogoeta: ezagutzen ditugun animalien bizi baldintzak eta izaki bizidunen bizi-espazioa errespetatu beharra.	Bizi-espazioa	Dantza Role-playing Eztabaida	Norberaren eta besteen bizi-espazioa errespetatuz haztea.
2. Azalera handiak	Azalera handien banaketa bideak aztertu eta ulertzea	Azalera handiak	Testu iruzkina eta galdetegia	Gutariko bakoitzak kontsumo arduratsurako dugun erantzukizunaz jabetzea.

3. Suntsipen handiko gurdiak	Kontsumo produktuak banatzeko hiru eredu alderatzea	Saltokiak: Hiperrak, superrak eta bestelako kontsumo-bideak.	Ikerketa kualitatiboa eta bertatik bertarakoa Eztabaida	Ereduak erkatzea, askatasunez aukeratzeko
4. Ez zaitez plastikozkoa izan!	Egunero, behar ez ditugun bilgarri asko eta asko erabiltzen ditugu: horretaz jabetu behar dugu, halakorik ez kontsumitzeko.	Enbalajea, ontziratzea eta salgaien garraioa.	Galdetegia Eztabaida Etxean 10 egunez metatutako materialarekin egindako erakusketa	Hondakinen murrizketa eguneroko jardunean txertatzea.
5. Zer pilula aukeratuko duzu?	Gogoeta egitea eta zure printzipioen arabeko kontsumo eredua aukeratzeko	Ekoizpen ereduak	Galdetegia (E/G) Bisita iruzkindua Eztabaida Erakusketa (aukerazkoa)	Egunero, ekintza kritiko eta arduratsua egiteko konpromisoa hartzea

1. Ariketa Animaliak piztiak al dira?	
Helburuak	Gogoeta: ezagutzen ditugun animalien bizi baldintzak eta izaki bizidunen bizi-espazioa errespetatu beharra.
Ariketa garatzea	Ariketaren helburua da animaliek haztegi intentsiboetan dituzten bizi-baldintzez jabetzea eta, era berean, askatasun ezak eta bizi-espaziorik ez izateak eragiten dituzten gaitzez ohartzea. 1. Taldeari konfiantza emateko eta behar bezalako giroa sortzeko, EN UN SALÓN DANSÉ izeneko dantza proposatzen hasiko zarete: "En un salon dansé la danza del minué, en un salon dansé la danza del minué" 2. Dantza bukatutakoan, sentitu dutenari buruz hitz egiteko eskatuko diezue. Une egokia da bizi-espazioa kontzeptua sartzeko. 3. Ikasgelako txoko batean (zinta itsasgarritz zedarritua), igogailu baten espazioa simulatu eta halako dinamika txiki bati helduko diezue (role-playing): hau da, bi pertsonak igogailu txiki batean elkar topatu, eta hizketan hasten dira. Saiatu nortasuna ematen elkar topatu duten pertsonaiei. Adibidez, emakume oso apaindua eta lodia, laster egitetik datorren mutil izerditsua, lanetik datorren arrain saltzailea... etab. 4. Igogailuan izan dituzten antzeko bizipenen gainean hitz egiteko eskatuko diegu. 5. Aulkiak antolatuko dituzte ikasgela autobusa balitz bezala. Gonbidatu

	ikasleak banan-banan autobusean sartzen, eta haiek berek aukeratuko dute non eseri nahi duten. Behin eserita daudela, jarleku hori zergatik aukeratu duten azaltzeko eskatuko diegu. 6. Dinamika bukatzerakoan, bakoitzak zer ondorio atera dituen azalduko du; izan ere, besteekin partekatzen dugun espazioa bizitzeko manierak erabateko lotura du gure gizartearen ereduarekin, eta gauza hauekin ere bai: nola begiratzen diogun elkarri, nola ukitzen dugun elkar, harremanetan nola sartzen garen.
	
	<i>Argazkia: Ingurumen, Landa eta Itsas Ministerioa.</i>
Materiala	Zinta itsasgarria, mahaiak eta aulkiak, jantziak-mozorroa.
	2 ordu
Oharrak	. Ziurtatu behar duzue dantza bukaeraraino egitea; horrela, dantza bukaeran, parte-hartzaileak elkar ukitzen egongo dira eta espaziorik ez izatearen larritura sentituko dute. Banatu ariketa bi egunetan eta gozatu lasai pertsonaiak eraikitzeke eta rolak aldatzeko prozesua. Garrantzitsua da jardueraren bukaeran ikasleen esperientziak haztegiatoko animalien bizi-baldintzekin lotzea. Hori irakasleak egin behar du. Esteka interesgarriak: Grace (http://www.gracelinks.org/) eta Eatwellguide (http://www.eatwellguide.org/i.php?id=Home)

2. Ariketa Saltegi handiak

Helburuak	Azalera handien banaketa bideak aztertu eta ulertzea
Ariketa garatzea	Kontsumitzaileok egiten dugun eskariaren arabera banatzen dituzte saltegi handiek produktuak. 1. zatia: . Galdetu talde osoari haien ustez zer den saltegi handi bat, supermerkatuetan zer produktu erosten dituzten, zer maiztasunarekin doazen eta zer-nolako informazioa duten kontsumitzen dituzten produktuei buruz. . Christian Jacquiqui-ri egindako elkarrizketaren inguruko eranskina emango diegu eta, era berean, galderei erantzuteko eskatuko diegu.

Materiala	Iturria: http://supermercatsnogracies.wordpress.com/recursos-i-documents/
	Ordu 1
Oharrak	Erakutsi elkarrizketa web gunetik bertatik, eta iruzkindu denen artean.

Eranskina 2. Ariketa Saltegi handiak

Christian Jacquiau-ri egindako elkarrizketa “Saltegi handiak bidegabekeriaren ikurrik handiena dira”

Christian Jacquiau frantses ekonomilariak luze eta zabal aztertu du zer-nolako eraginak dituen saltegi handiak noranahi zabaldu izanak ekoizle txikien gainean eta gizarte-ehunaren gainean. Banaketa eta kontsumo eredu horri supermerkadismoa esaten dio ekonomilariak. Eredu hori zabaldu egin da, jakina; baina, aldi berean, eredu horri aurre egiten dioten ekimenak ere badaude: bidezko merkataritza eta nekazaritza ekologikoa, esate baterako. Oroz gain, berreskuratu behar da ekoizlearen eta kontsumitzailearen artean zegoen harreman zuzena erosketa-zentro handien nagusitasunaren aurrean.

Zer-nolako eragina izaten du supermerkatu bat herri eta auzo batean ezartzeak?

Eragina ikaragarria da. Frantzian, banaketa handiaren ondorioz, hurbileko merkataritza gehiena desagertu da: 36.000 herri daude, eta 18.000k ez dute hurbileko denda bakar bat ere ez. Horrelako dendak desagertzerakoan, merkatariak, langileak eta artisauak ere desagertzen dira. Era berean, nekazaritzan eraginak izaten ditu.

Banatzailleek prezioak alderatu eta gizarte babes txikiena duten herrialdeetara jotzen dute. Produktuari dagokionez, batetik lehengaia ordaindu behar dugu, eta bestetik, giza lana (hau da, soldatak, gizarte babesa, etab.), eta, gaur egun, hori aldaera nabarmena da prezioak doitzeko. Herrialde batzuetan eskulana Europakoa baino askoz ere merkeagoa da. Horren atzean, kolokan jarria dago gure gizarteko aberastasuna birbanatzeko sistema; hau da, nekazari, merkataria, enpresa, enpresa txiki eta ertain... gutxiago badaude, horrek esan nahi du soldata gutxiago ordainduko direla, enpresek gutxiago kotizatuko dutela, soldata-kotizazio gutxiago ere izango direla, eta gutxiago ere izango direla errenta handien gainean bildutako zergak.

Zer esan nahi du “Marge Arrière” terminoak?

“Marge Arrière” terminoa frantses asmakizuna da; banatzailleek hornitzaileen gainean aplikatzen duten gehiegizko etekin-tartea da. Arrakasta handia izan zuen eta, horren eraginez, Frantziako talde handiek esportazioan aritzeko aukera izan zuten, mundua konkistatzeari ekiteko. Saltegi handiek eredu hori kopiazen dute Europako eta munduko toki guztietan. Adibidez, produktu bat 100 eurotan erosten badugu, erosketa-zentralak 90 eurotan ordaintzen du. Beraz, erosketa-prezioaren eta salmenta-prezioaren arteko aldea 10 euro da; horixe da merkataritza-tartea, gainerako merkataritzetan esaten diogun bezala. Merkataria produktu bat erosi, tarte bat aplikatu eta garestiago birsaltzen du; horrek alokairua, elektrizitatea, soldatak, etab. ordaintzeko aukera ematen dio. Banaketa handian gauza bera da, baina merkataritza-tarteaz mintzatu gabe; tartea “avant” da, (aurrera). Hau da, behin 90 euroak negoziatu ondoren, banatzailleek hornitzaileei kopuru gehiago eskatzen dizkiete arrazoi hauek erabilita: produktuak salmenta erakusleihoetako toki pribilegiatuetan ikusgai daudela, katalogoak sustatzen dituztela, etab.

Orain dela 15 urte, “arrière” izeneko tartea merkataritzaren % 10 ziren, eta ordurako esaten zen hura erokeria zela, ondorio kaltegarriak eragin zitzaizkeelako. Gaur egun, eredu frantsesa hartuta, sei erosketa-zentral soilik gelditzen dira eta saltegi handietan dauden kontsumorako produktuen % 90 kontrolatzen dituzte. Hareazko erlojuaren irudia hartzen badugu, goialdean 70.000 hornitzaile-enpresa eta 300.000 nekazaritza-ustategi leudeke, denak 62 milioi kontsumitzailearengana iritsi nahian. Erdian, sei erosketa-zentralak daude, dena kontrolatu, hitzartu eta ordaintzen dutenak. Ordaintzen ez badute, hornitzaileek ez dute aukerarik izango erosketa-zentralen apalategietan sartzeko; beraz, ez dute kontsumitzaileenganaino iristerik izango. Orduan, banaketa munduko enpresak fusionatzearen eta batzuek besteak zurgatzearen ondorioz, “arrière” izeneko tartearen tasa batera iritsiko gara; hau da, produktuaren prezioaren % 40 eta 50 artekoa. Baina 100 eurotan salgai dagoen produkturako, banatzailleek 40, 38 edo 32 euro ordaintzen dute eta, metaketa gero eta handiagoa denez, “arrière” tarte hori gero eta handiagoa da eta, azken kontsumitzaileak ordaintzen du.

Zer iritzi diozu supermerkatuetan bidezko merkataritza eta nekazaritza ekologikoa sartzeari?

Hasieran, bidezko merkataritza gizartea eraldatzeko lanabesa izan zen; kapitalismoaren kontra borrokatzeko bide bat. Hasiera batean, saltegi handiak ez ziren bidezko merkataritzaz interesatu. Frantzian, ekintzaile *altermundistek*, hasieran, eskariak egin zituzten, bidezko merkataritzako produktuak saltegi handian ere sal zitezen; baina saltegiak ez zuten nahi izan. Denboraren joanean, apalategiak horrelako produktuekin bete zituzten; baina ordainez, bidezko merkataritza kontzeptuari bere edukia politikoa kendu zioten.

60.000 erreferentziaren artean, supermerkatuek bidezko merkataritzako produktu batzuk saltzen dituzte; hori ez da ia ezer ere, eta hala ere, saltegiek beren irudia garbitzeko erabiltzen dute. Leclerc etxeak, esaterako, xede horrekin erabiltzen du, bidezko merkataritzako produktuen banaketan lehenbizikoa baita Frantzian.

Batzuek diote bidezko merkataritza dela produktu batengatik zerbaít gehixeago ordaintzea ekoizle txikiari zerbaít gehixeago emateko. Hori Max Havelaar jaunaren ikuspegia da, baina ez dut gustukoena. Beste batzuek diote bidezko merkataritzak aberastasunaren banaketaren gaia jartzen duela mahai gainean; hau da, produktuarengatik ordaintzea eta dirua nork jasotzen duen, ekoizleak, garraiolariak, saltzaileak... zenbat jasotzen duten jakitea. Bidezko merkataritzak merkataritza-kate osoan egin behar da; ekoizlearengandik kontsumitzailearenganaino. Ez litzateke bidezko merkataritzako produktua saldu beharko bidezko merkataritzaren arauekin bat egiten ez duen denda batean. Saltegi handiak bidegabeko merkataritzaren ikurra dira; nola jokatzten duten dakizunean, hau da, merkataritza, nekazaritza, enpresen mundua eta langileak nola tratatzen dituzten jakiterakoan, ohartzen zara huraxe dela bidegabekeriarik handirenaren ikurra.

Bestaldetik, banaketa handia nekazaritza ekologikoaren kontzeptuaz ere jabetu da; izan ere, oso interesgarria zaio merkataritza-esparru hori, eta merkatu hori hartu eta produktu komertzial bilakatu nahi du; baina, prozesu hura, hasiera batean, politikoa izan zen. Orain, produktu ekologikoetan espezializatuta dauden saltegi handiak sortzen ari dira; esaterako, "Nature et Eau". Zehazki, Intermarché izeneko hipermerkatu kateak sortu zituen. 1.000 m²-ko azalera dira; kontsumitzaileek nahi duten guztia eros dezakete; dena, jakina, oso ekologikoa. Baina hobe da produktu horien jatorriari buruzko galdera gehiegi ez egitea.

Lan arloan, kalitatezko lana sortzen al dute azalera handiek? Arduratzen al dira langileen lan baldintzez?

Ez dute kalitatezko lana sortzen; eta hori gutxi delakoan, lanpostu asko eta asko kentzen dituzte. Hasteko eta bat, azalera handiek oso lanpostu gutxi sortzen dituzte; gehienak lanaldi partzialean eta ia beti emakumekeontzat, soldata txarragoak ordaintzen dizkietelako.

Bakarrik bizi diren emakumeengana jotzen dute; bereziki, seme-alabekin bizi diren haiengana, jakin badakitelako ez dutela aldarrikapen handirik egingo. Supermerkatuetako kutxen lanpostuen % 80 emakumezkoen esku daude, lanaldi partzialean ari dira, eta ez dute aukeratzeko biderik. Gero eta gehiago, makinak jartzen ari dira kutxazainen orde. Pixkana-pixkana kutxazain lana ezabatu nahi dute; beraz, 400.000 lanpostu desagertuko dira. Azkenik, gero eta gehiago, supermerkatuetako apalategiak produktuez hornitzeko eskaria egiten die banaketa handiak hornitzaileei: horrela, hornitzaileak berak hartu behar du langileak kontratatzeiko ardura. Banaketa kateek sortzen duten lanpostu bakoitzeko, bost desagertuko dira.

Azkenaldi honetan, langileak zaintzeko kasuak agertu dira; hau da, azalera handiek langileak zaintzen dituzte. Frantzian, esate baterako, supermerkatu batzuetan kamerak jarri dituzte komunetan; langileen atzetik joan dira kalean eta filmatu dituzte, nora eta norekin doazen eta maizenik nora joaten diren jakiteko. Zenbait tokitan, kutxazainek baimena eskatu behar dute komunera joateko, eta ez dute haien artean hitz egiteko eskubiderik, ezta bezeroarekin ere. Errezeta Sbam da; hau da, frantsesez irribarra: *egun on, agur eta eskerrik asko*. Gainera, langileen arteko lehia sustatzen da. Makina erregistratzaileak, esaterako, eskanerretik zenbat gauza igarotzen diren zenbatzen du, eta gutxienez minutu bakoitzeko 22 objektu igaro behar dute; eta sailkapen bat dagoenez, lehia handia sortzen da.

Ba al ditu alternatibak banaketa handiak?

Alternatibak asko dira; esate baterako, bidezko merkataritza eta Japoniako Tekei ekimenak; Frantziako Amap ekimenak Japoniakoetan oinarritu dira. Zuzeneko salmenta egiten duten pertsonen ekimenak dira. Gaur egun, Japoniako etxeen % 25ek ekoizlearen eta kontsumitzailearen arteko harreman zuzeneko sistema horretako nekazaritza produktuak kontsumitzen dituzte; hau da, 50 milioi japoniar inguruk. Tekei-k nekazariaren aurpegia frutan eta barazkietan jartzea esan nahi du; hau da, sagarra ez dela anonimoa, atzean nekazaria baitago. Banaketa handiak zuzeneko harreman hori ezabatu du. Japonian jaio eta EEBetara eta Frantziara iritsi zen; Frantzian, arestian esan bezala, Amap esaten zaio; hots, Nekazariaren Nekazaritzari eusteko Elkartea. Gaur egun, Frantzian 500 Amap inguru daude, eta gehiago ere sortzen ari dira, badira itxaron zerrendak, baina ez dago lurrik, ezta nekazari gazterik ere. Horixe da eraikitzen diren alternatiba sendoen arazoa. Azken finean, alternatibak izan behar du kendu diguten gauzez berriro jabetzea. Kontsumitzaileen eta ekoizleen arteko harremana moztu dute. Horrenbestez, kontsumo-produktuen atzean dagoen ingurumen eta giza edukia ezagutu nahi izateaz arduratu beharra dago. Kontsumitzaileak produktu bat erosketa-gurdian sartzerakoan, boto-txartela bezalakoa sartzen ari dela ohartzea da ideia. Botoa ematen dugu halako edo holako gizartea nahi dugulako; bada, gurdian kilo bat tomate sartzerakoan, botoa ematen dugu edo nekazaritza produktibista, kutsagarri eta bihotz gabearen alde, edo nekazaritza iraunkorraren alde; hau da, nekazariak soldata duina eta osasun eta erretiro zerbitzu duinak jasotzen dituzten nekazaritzaren alde.

Arropa erosterakoan ere, botoa ematen dugu edo Hegoko herrialdeetako lantegietako haur-lanaren alde, edo soldata duina irabazten duen jostunaren alde eta, aldi berean, osasunerako, erretirorako eta beste zerbitzu publikoetarako eskubidea duen pertsonaren alde. Egunero, milioika herritarrok holako edo halako gizarte ereduaren aldeko botoa ematen dugu. Beraz, bestelako gizarte eredurantz jotzeko aukera dugu gure kontsumoaren bidez. Bestelako mundua nahi badugu, huraxe eraiki beharra dago.

Nekazaritzako elikagaietan ari diren enpresa-talde handiek ekonomia-hazkunde eredu zehatz bat sustatzen dute, eta kontsumitzaileen % 1ek edo 2k "hemendik aurrera ez dut halakorik kontsumituko" esatearekin, hazkundeak behera egingo luke, eta hori ekonomikoki oso kaltegarria da banaketa handirako. Ez gara jendetza handiegia izan behar, talde horien maneretan eragiteko.

Iturria: <http://supermercatsnogracies.wordpress.com/recursos-y-documentos/>

Ariketa: Orain pentsatu eta erantzun galderei:

1. Zure ustez, zer eragin du supermerkatu bat herri edo auzo batean jartzeak?
2. Zer esan nahi du "Marge Arrière" terminoak?
3. Zure ustez, zergatik ez du lotzen bidezko merkataritza azalera handiekin?
4. Zer deritzezu supermerkatuetako langileen lan baldintzei?
5. Ba al dute azalera handiek alternatibarik? Ba al dakizu zein diren? Aipa itzazu.
6. Azaldu zer den Tekei bat (Japonia) eta AMAP bat (Frantzia).
7. Christian Jaquiau-ri egindako elkarrizketa irakurri ondoren, ezer aldatu al da zure iritzia azalera handiei buruz? Zer? Ez zenekielako al da? Zure ustez, zergatik ez zenekien?

3. Ariketa. Suntsipen handiko gurdiak

Helburuak	Kontsumo produktuak banatzeko hiru eredu alderatzea
Ariketa garatzea Iturria: www.concienciacreativa.com	Kontsumitzen ditugun produktuak hainbat establezimendu motatan eros ditzakegu, gure beharren arabera. 1. Launakako taldetan banaturik, ikasleek hiru establezimendu mota bisitatuko dituzte: denda txiki bat, azalera handi bat (hipermerkatu bat) eta denda ekologikoa bat. 2. Hauxe da enkargua: eman dezagun 20 euro dituztela establezimendu horietako bakoitzean erosketa bat egiteko. Produktu hauek erosi behar dituzte, zehazki: Kg 1 patata; kg bat sagar; ogi barra bat; ontziak garbitzeko xaboi bat; oilasko bat; pakete bat arroz; hortzetako pasta; kilo bat tomate, pakete bat gailera, litro 1 esne eta laranja-zukua. 3. Sarrera hirukoitzeko taulan, produktuen prezioa eta erosketaren prezio osoa idatziko dituzte. 4. Aldi berean, elikagaien osagaiei erreparatuko diete, bai eta elikagaien formatuari ere; adibidez, hutsean ontziratutak dauden, edo latetan, erretilua ote duten, plastikoa, etab. 5. Ikerketa bukatzerakoan, termino hauen esanahia bilatzeko eskatuko diegu: Interpretatu taula hau eta azaldu kontzeptu hauen esanahia: 1. Ekoizpen intentsiboaren eredia 2. Elikagaien estandarizazioa 3. Plagizidak 4. Gehigarriak 5. Kontserbatzaileak 6. Nutrizio-dibertsitatea 6. Egizue ikasleek izan dituzten esperientzien inguruko eztabaida (zer nolako tratua jaso duten, estetika, erabilitako denbora, etab.)
Materiala	Sarrera hirukoitzeko taula, prezioak idazteko; papera eta bolaluma (aukerazkoa)
	2 egun
Oharrak	Era berean, nahi izanez gero, kamera bat ekarriko dute, produktuei argazkiak egiteko eta itxuran duten desberdintasunari erreparatzeko.

4. Ariketa Ez zaitez plastikozkoa izan!	
Helburuak	Egunero, behar ez ditugun bilgarri asko eta asko erabiltzen ditugu: horretaz jabetu behar dugu, halakorik ez kontsumitzeko.
Ariketa garatzea	Erosketa supermerkatuan egiten dugun aldi bakoitzean handitu ere egiten ditugu (nahita edo nahigabe) elikagaiak eta kontsumitzen ditugun produktuak biltzeko fabrikatzen diren hondakinak. Hona hemen jarduera bat, horrelako bilgarriak ez erabiltzeko. 1. zatia: Ikasleak hiru edo launakako taldetan banatuko ditugu eta galdera hauei erantzungo diete: 1) Zer ontzi edo bilgarri daude supermerkatuan erosten ditugun produktuetan? Zerrenda itzazu eta esan zerez eginak dauden. 2) Erabiltzen al dira ontzi gehiago produktu horiek supermerkaturaino garraiatzerakoan? Zein? 3) Zer eragin sortzen dituzte ontzi horiek ingurumenean? 4) Zer egin dezakegu kontsumitzaileok, ontzi gehiegi ez erabiltzeko? Ikasleen arteko eztabaida antolatuko dugu, bakoitzak bere iritzia eman dezan. Hona hemen zenbait argudio lagungarri: - Gure zaborren % 20 bilgarriak (enbalajeak) dira - Kontsumo arduratsua egin beharra dago, kutsadurarik ez izateko. - Edukiontzia horian uzten ez dugun plastikoa zuzenean erraustegira joan eta erretzen da; errekontzak toxinak sortzen ditu. Gero, jakina, guk ezer jakin gabe, toxinak arnastu eta osasun arazoak izaten ditugu. - Zaborren ibilbidetik kanpo galtzen den plastikoak 100etik 1.000 urtera bitarte behar izaten ditu desegiteko. - Petrolioazko ontzien lehengaiak ez da baliabide berriztagarria. <i>Zer egin dezakegu plastiko gutxiago kontsumitzeko?</i> - Aleka erostea. - Supermerkatuei behar ez diren ontziak eta bilgarriak murrizteko eskatzea. - Auzoko merkatu eta denda txikietan erostea, alekako erosketa eta bilgarririk gabea lehenesten dutelako. 2. zatia: . Behin gaia jorratuta, gorde daitezkeen bilgarri eta ontzi guztiak 10 egunez etxean gordetzeko eskatuko diogu taldeari. . Denek halako egun jakin batean ikasgelara eraman ditzatela eta ikasle bakoitzaren poltsaren lagin bat egingo dugu, izena jarrita. Denok batera, zer-nolako materialak diren ikusiko dugu Behar-beharrezkoak al dira? Behar-beharrezkoak al dira? . Material hori erabiliko dugu arte-jarduera bat egiteko; hau da, objektu horiek erakusketa-pieza bihurtuko ditugu, jendeari halako mezu zehatz bat helarazteko. Eztabaidatu harik eta ideia interesgarri bat edo hainbat adostu arte.
Materiala	Eranskina: mandala
	1. zatia: 45 minutu 2. zatia: 2 ordu
Oharrak	Hondakinak erabilita, erakunde batzuek egiten duten lana erakutsiko dugu: www.drapart.org, www.guixotde8.com
	

5. Ariketa Zer pilula aukeratuko duzu?	
Helburuak	Gogoeta egitea eta zure printzipioen araberrako kontsumo ereduak aukeratzea
Ariketa garatzea 	Eguneroko bizitzan, gure kontsumoari lotuta dauden gai batzuen inguruko informazio kopuru izugarria aurkitzen dugu. Publizitatea, etiketatua, produktuak aurkezteko modua, horrek guztiak produktuei buruzko identitate jakin bat sortzen laguntzen du. Askotan, horrek nahasi egiten gaitu eta Matrix-ari buruzko aukera pertsonal bat hartzea behartzen gaitu. Zer pilula aukeratuko duzu? Jasotzen dugun informazioan zer den egia eta zer gezurra desberdintzea du helburu jarduera honek. 1. zatia: Ikasleei galdera hau egingo diegu: ba al dakizue zer ekoizpen-eredutatik datozen kontsumitzen ditugun animaliak? Gero, behin ikasle bakoitzak eranskinetako galderei erantzunda, beste ikaskide batzuek emandako erantzunekin erkatuko dituzte, 4nakako edo 5nakako taldetan banaturik. 2. zatia: Bisita gidatuak egitea proposatuko diegu: abeltzaintza estentsiboko eta intentsiboko haztegia batera; lan-kooperatiba batera eta enpresa multinazional batera. . Ikasleek honi buruzko datuak hartuko dituzte: - Animalien erosotasun / deserosotasun baldintzak - Lanean ari diren langileen baldintzak - Ekoizpen-prozesua - Gorozkiak eta higie-ne-baldintzak - Instalazioak eta espazioa - Produktu kimikoen erabilera - Ekoizpen-prozesua - Enbalajea. - Garraioa... etab. . Azkenik, ikusitako kontatzeko eta emaitzak erkatzeko proposatuko diegu.
Materiala	Ariketaren eranskina, papera, bolaluma, kartulinak, errotulagailuak
	1. zatia: 45 minutu 2. zatia: 3 ordu
Oharrak	Jarduera ebaluatzerakoan, eszenak antzeztuko dituzte, ikasleek ikusitakoa azaltzeko. Halako espazio komun batean egin daiteke.

Eranskina 5. Ariketa Zer pilula aukeratuko duzu?

E / G

- Pestiziden ondorioz, produktuak garbiagoak dira

- Gehigarriek gustu handiagoa ematen diote janariari, bai eta nutrizio-balio handiagoa ere.

- Nekazaritza biologikoa ezagutzeko, etiketan adierazten den zigiluari erreparatu behar zaio.

- Nekazaritzako industria bidezko merkataritzako produktuak azalera handietan sartzen saiatzen da negozioa egiteko.

- Ongarri artifizialak erabiltzen dira lurra ekologikoagoa izateko.

- Bidezko merkataritzak soldata duina bermatzen die produktua elaboratzen duten nekazari.

- Nekazaritza ekologikoa zerealak aztertzen dituen zientzia bat da.

- Kontsumo-kooperatibak azalera handien alternatiba izan daitezke.

- Nekazaritza ekologikoa zuzenean dago biologiarekin lotua.

Jarduerak

Gida honetan proposatzen dizkizuegun fitxez gainera, badira beste jarduera batzuk Giza Eskubideei buruzko kontzientzia sustatzen lagunduko dizuetenak; era horretan, hezkuntza-lana modu zabalagoan eta osatuagoan egin ahal izango duzue.

Giza eskubideekin zerikusia duten efemerideak

Giza eskubideen inguruko efemerideak didaktika eta hezkuntzarako erabiltzea oso egokia izan daiteke bizikidetzarako bakea behar dela azpimarratzeko; azpimarra itzazue, modu positiboan, giza eskubideekin zerikusia duten eta gaingaitu gabeko egoera batzuk gogorarazteko baliagarriak diren alderdi desberdinak.

Datak:

Haurren Eskubideen Nazioarteko Eguna, azaroaren 20a Giza

Eskubideen Eguna, abenduaren 10a

Bakearen Aldeko Eskola Eguna, urtarrilaren 30a.

...

Ikastetxe arteko ekintzak

Hainbat ikastetxek batera jarduerak egitea oso mesedegarria da ikastetxeetako profesionalen arteko lankidetzarako, eta gainera harremanetan jarriko ditu auzo eta herrietako neska-mutilak.

Elkartasun-kanpainak

Kanpaina bereziak oso baliagarriak izan daitezke gauzak elkarrekin banatzen ikasteko, axolagabeak ez izaten ikasteko, eta ikasleak Hirugarren Munduari laguntzen dieten GGKEekin eta berdintasuna eta justizia sustatzen duten erakundeekin harremanetan jartzeko.

Honako jarduerak egin ditzakezue: GGKEekin elkarlanetan aritzea eta proiektuetan parte hartzen duten boluntarioen lekukotasunak eskaintzea edo Giza Eskubideen aldeko kanpaina eta erakundeetan parte hartzea.

Ikastetxeen arteko korrespondentzia eta trukeak

Ikastetxeen artean korrespondentzia trukatzeari oso egokia izan daiteke beste errealitate batzuei buruzko komunikazio-premiak betetzeko, beste leku eta kultura batzuen inguruko jakin-mina pizteko edo beste hizkuntza eta kultura batzuen ikasketan teknika berezi moduan erabiltzeko.

Aukera ditzakegun harremanak:

Etengabeko korrespondentzia izan dezakezue maila bereko ikasgelen artean, Espainiako erkidego bereko beste ikastetxe batzuekin edo munduko gainerako lekuetako ikastetxeekin. Bereziki interesgarria da zenbait pertsonen "etsaitzat" hartzen dituzten herrialde edo lekuetakoak izatea.

Giza Eskubideei buruzko aldizkariak edo argitalpenak

Giza eskubideen defentsa sustatzen duten aldizkarietan idaztera anima ditzakezue; era horretan ikasleen lanak eta komunikazioak zabaltzen eta ezagutarazten lagunduko duzue. Idazketa oso egokia da ikerketa eta arte arloan ikasleen sormena bultzatzeko eta eskolan bertan kultura-ekoizpenak aurrera ateratzeko.

Antzerkia eta giza eskubideak

Antzerkiak gorputz adierazpena eta hizkuntza dramatikoa lantzeko aukera ematen du, eta aldi berean, ikasleek antzezten dituzten obrak abiapuntu harturik, gai jakin batzuei buruzko sentsibilizazioa ahalbidetzen du.

Antzerki-emanaldiak, txotxongilo-erakustaldiak eta abar proposa ditzakezue. Ikasleek berek sortutako testuak edo berdintasunari eta justiziarri buruzko beste obra batzuetako testuak erabil ditzakezue. Horiei buruz eta horietan agertzen diren sentimenduei buruzko iruzkina egin.

Ikastetxeko liburutegia

Bakea, gatazka eta giza eskubideei buruzko Haur eta Gazteentzako liburu aukeratuak eskaini behar zaizkie ikasleei irakurtzearen plazera eta pentsamendu kritikoa sustatzeko.

Proposatzen dizuegu liburu horietakoren bat irakurtzea eta gero foro bat egitea, edo bestela pertsonen eskubideen aitorpena sustatzen duten testuak sortzea.

Erakusketak:

Erakusketak oso egokiak dira, gai bat norberaren iritziaren arabera eta talde osoaren ikuspegi orokorraren arabera lantzeko aukera ematen baitute.

Beren edukiengatik interesgarriak diren gaiak aukera ditzakezue, eta horien berri emateko neska-mutilen sormena sustatzen duen moduren bat bilatu: adibidez, grafitti bat egin. Gero, sail desberdinetan sortutako lanak ikastetxeko guztiei aurkeztuko zaizkie. Komunikazio-bide gisa eta eskola-inguruneaz kontzientzia hartzeko bide gisa ere erabil daiteke.

Gure proposamenak: Kartelak, collageak, eranskailuak, marrazkiak, ikus-entzunezkoak. Bakea eta giza eskubideen defentsa aldarrikatu duten pertsonen buruzko erakusketak. Bakearen aldeko txiste grafikoaren bilduma

Lankidetza-jolasak

Didaktika eta hezkuntza helburuetarako erabiltzen direnean oso proposamen egokiak dira, jolas egite hutsaren atseginez gozatzen erakusten baitute, eta ez dago galtzailerik. Lankidetza eta komunikazio-modu desberdinak ezagutzen laguntzen dute. Giro aktibo, parte-hartzaile eta komunikatzailea sortzen laguntzen dute. Errealitatea ezagutzeko esperientzia eskaintzen digute.

Pedagogia, jolas, partaidetza eta sormenerako tresna gisa erabiltzen dugu. Giro positiboa sortzen laguntzen du. Jolas ez-lehiakorrek oso esperientzia onuragarria dira taldearentzat.

Jolas motak ¹:

Finkapen, ezagutza, konfiantza, komunikazio, lankidetza eta gatazka-konponbiderako jolasak.

¹ Paco Cascón-en "La alternativa el juego 1 y 2" delakoan begira dezakezue.

Lankidetza-jolasak

Nork bere burua finkatzeko jolasak

Horien helburua da pertsonaren autokontzeptua garatzea eta taldean finkapen hori sustatzea. Pertsonen edo taldearen alderdi positiboak bultzatzen dituzte. Era berean, aukera ematen dute norberaren premiak ezagutzeko eta horiek giro egoki batean adierazteko, taldearen barruan onarpena eta integrazioa areagotzeko. (Ezaugarrien zerrenda, gaitasunen silueta, ondo egiten ditudan gauzak...)

Ezagutza-jolasak

Taldea osatzeko lehenengo urratsetako bat da; elkar ezagutzeko aukera ematen die parte-hartzaileei.

Nork bere burua aurkeztea eta gure gaitasunak eta zaletasunak azaltzea, baldintza jakin batzuk betetzen dituen norbait bilatzea, atsegin zaizkigun gauzen zerrenda aurkeztea, maizterren jolasa egitea gure izenak esanez...

Konfiantza-jolasak

Nork bere buruan eta taldean duen konfiantza probatzeko eta sustatzeko ariketa fisikoak. Aldez aurretik taldeko kideek elkar ezagutu behar dute.

Konfiantza garrantzi handikoa da: elkartasunezko jarrerak sustatzeko, ahalegin handiagoa eskatzen duen talde-lana prestatzeko, gatazkei aurre egin edo erabakiak hartzeko.

Bi baldintzatan oinarritzen dira: Taldearen barruan jarduteak sortzen dituen baldintzak: erreakzioak, bulkadak, beldurrak, esperientzia atsegingarriak. Besteekiko eta ingurunearekiko gure harremanaren ohiko erreferentzia-puntuak aldatzea.

Komunikazio-jolasak

Komunikazioa bizkortzeko helburua dute eta taldean norabide bakarreko hitz-komunikazioa hautsi nahi dute. Entzuketa aktiboa eta hitzeko komunikazioaren mezuaren zehaztasuna sustatzea. Hitzekoa ez den komunikazioa eta harreman estuagoak eta irekiagoak bultzatzea.

Adibidez, marrazkia deskribatzea, mimikaren bidez zerbait asmatzea, mezu bera hainbat laguni ematea, papertxoak ematea...

Lankidetza-jolasak

Harreman lehiakorrek gainditzeko ballabide garrantzitsuak dira. Jolas hauek helburu komuna dute eta sormenezko lankidetzarako espazio bat sortzen dute.

Lankidetzazko aulkiak, talde-antzezpenak...

Gatazkak konpontzeko jolasak eta teknikak

Helburua da horiek deskribatzen ikastea eta zergatiak, elkarreraginak, erreakzioak eta abar ezagutzea.

Gatazkak konpontzeko teknikak, rol-jolasak.

Jolasen ebaluazioa

Jolas bakoitzaren parterik garrantzitsuena da (metodo sozio afektiboa) horrek aukera ematen baitigu ikasleak bere buruarekin eta besteekin nola sentitu den aztertze eta konpartitzeko, jarduera aztertze (erreakzioak, sortu diren egoerak) eta eguneroko bizimoduan gertatzen diren antzeko egoerak balioesteko, nola konpondu diren eta zergatik ikusteko.

6. Egizu zerbait

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Globalizazioaren aurkako mugimenduak
Migrazioak
Giza Eskubideei buruzko baliabideak
Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza
Nazioarteko Elkartasuna
Emakumeak
Sindikatuak

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Giza Eskubideen Aldeko ONUren Goi Komisariaren Bulegoa
Nazioarteko Amnistia Espainia
Marokoko Giza Eskubideen Aldeko Elkartea (AMDH)
Maiatza Plazako Amak Elkartea
Human Rights
Torturaren Aurkako Taldea
Equipo Nizkor: Giza Eskubideak Latinoamerikan
Maiatza Plazako Amonak
Human Rights Watch
Giza Eskubideen Aldeko Nazioarteko Federazioa
FIAN: Elikatzeko Giza Eskubidearen alde
INCHIRI: Giza Eskubideak Merkataritzan eta Inbertsioetan
Rigoberta Menchú Fundazioa
Maghreb des droits de l'Homme
San Pedro Nolasco GKE

Globalizazioaren aurkako mugimenduak

RCADE: Red Ciudadana por la Abolición de la Deuda Externa
Attac Nazioartekoa
Attac Madrid
Maastrich-eko Europaren aurkako mugimendua
Portoalegreko Munduko Gizarte Foroa 2002
Via Campesina
Erresistentzia Globaleko Mugimendua
Sevillako Gizarte Foroa
Europako Gizarte Foroa
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Migrazioak

Zaragozako Abokatuen Elkargoko Atzeritarrei buruzko Web orria
Etorkinen Informazio eta Laguntzarako Taldea (GISTI-Francia)
SOS Racismo Madrid
Andalucía Acoge
IOÉ kolektiboa
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideei buruzko baliabideak

Giza Eskubideei buruzko Baliabideak Interneten Pangea
Zaragozako Unibertsitateko Giza Eskubideei buruzko Zerbitzaria
Pangea: Internet Solidarioa
Kontrainformazioa Nodo50
UNESCOren Bakearen eta Giza Eskubideen Aldeko Katedra
Granadako Unibertsitateko Kulturarteko Ikerlanetarako Laborategia
Bakerako Ikerketa Zentroa
Minesottako Unibertsitateko giza eskubideei buruzko baliabideak (gaztelaniaz)
Behartutako desagertuenak
MoveOnPeace
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza

Edualter
Apdhe-ren Bake Hezkuntza Mintegia
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Nazioarteko Elkartasuna

Intermon
Askapen Nazionalerako Fronte Zapatista
Sodepaz
Arabiar Kausaren Aldeko Elkartasun Batzordea
Kanal solidarioa
Garapenerako GKEen konfederazioa (CONGDE)
Fronte Polisarioaren Espainiako Ordezkaritza
ACSUR Las Segovias
Mugarik gabeko Medikuek
Saharar preso eta desagertuen aldeko elkarteak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Emakumeak

Afganistaneko emakumeak
Emakumeak Sarean
Emakumeen Giza Eskubideen aldeko Plataforma
Espainiako Estatuko Erakunde Feministen Federazioa
Sexu Erasoen Biktimei Laguntzeko Elkarteak
Afganistaneko Emakume eta Haurrentzako Giza Laguntza (HAWCA)
Andaluziako Emakume Progresistak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Sindikatuak

ELA
SOC-MR
USTEA
CC.OO.
UGT
CGT
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Beste zenbait

Ecologistas en Acción

Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Konfederazioa

World Watch

Granadako Kontsumo Arduratsurako Kanpaina

Drogamenpekotasun eta Hiesarako federazioa - Esteka

Greenpeace

Bidezko Merkataritzaren Estatuko Koordinakundea

A pulso

Melillako iruzur eta ustelkeriaren aurkako plataforma

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

7. Gehiago jakiteko...

Sarean dauden hezkuntza-baliabideak

Arrazismoa eta Xenofobia: Kulturartekotasunaren gatazka Orientabideak.

URL: <http://www.pntic.mec.es/revista3/junio/entrecul.htm>

Manuel Méndez Santamaría

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua: Kulturartekotasuna diogunean inguru berean dauden kultura desberdinen arteko bizikidetza gatazkatsua adierazi nahi dugu. Ingurune hori kultura horietako bati dagokio, guk nagusitzat hartzen dugun horri hain zuzen, eta beste kulturak berriz, minoritarioak dira. Hezkuntza arduratsu baterako ondorioak.

Balioetan hezteak: bakerako hezkuntza

URL: <http://www.pntic.mec.es/98/diciembre/paz1.htm>

Manuel Méndez eta Pilar Llanderas

Ikastetxearen ikasketa-proiektuan arrazakeriaren eta jarrera xenofoboaren tratamendua eta aniztasunaren ezagutza sartzeko baliabideak.

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua

Bizikidetza hezkuntza-ingurunean: 1. Kulturartekotasuna. Alderdi Orokorak. 2. Gizarteratzea. 3. Intolerantzia. 4. Intolerantzia II

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/cpr.de.la.latina.carabanchel/convivir/interc.html>

Jesús Marín María Cabeza

Bizikidetza gaia aztertzeko proposamenak; Europako "Convivir es Vivir" deritzan nazioz gaindikotako programaren barruan irakasleak prestatzea, ikastetxeetan bizikidetza hobea lortu ahal izateko.

Unitate didaktikoaren gida: Berdinak gara, desberdinak gara

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/igua-dif.htm>

Madril-Mendebaldeko Hezkuntzako Lurralde Zuzendaritzaren Osabidezko Hezkuntzako irakasleek prestatua.

Kulturartekotasunaren inguruko gogoetak eta kontzeptu-azterketak eta jarduera didaktikoetarako proposamenak. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

D.B.H.ko 4. ikasturteko Etika arloko programazioa.

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/ies.principe.de.asturias/Etica4.htm>

I.E.S. "Príncipe de Asturias". Lorca

Etika irakasgaia prestatzea Aniztasunaren zehar-gala lantzeko.

Geure jostailuak egiten ditugu

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/juguetes.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Gerrakoak ez diren jostailuak egitea hondakinak erabiliz: Haur Hezkuntzarako lan-proposamena. Esperientzia honen bidez zeharkako hiru gai buruzko alderdiak landu daitezke, horien artean bakea.

Indioak gara. Mozorroak hezkuntza-baliabide gisa erabiltzea zeharkako gaiak lantzeko

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/disfraces.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Haur Hezkuntzarako lan-proposamena, Komunikazio eta Antzezpen Arloko Ingurune Fisiko eta Sozialaren Arloan sartua. Era berean, oso gida baliagarria da Zeharkako Gaietako dagozkien alderdi batzuk lantzeko, adibidez: berdintasuna, besteenganako begirunea, tolerantzia, ingurumenaren babesa.

GKEak Eskolan

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/ongs.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Hainbat GKE prestatutako hezkuntza-materialen bilduma hau Haur Hezkuntzako zeharkako gaiak lantzeko erabiltzen da. Material bakoitzarekin batera fitxa bat dator eta bertan haren interes didaktikoari buruzko iruzkinak agertzen dira.

Elkartasunean hezte

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/primaria/transversales/vaquita.html>

Mercedes García Ruiz, Javier Pérez Llorente, Alberto Rodríguez Felipe, Ruth Rodríguez Ríos, Rocío Segura Rodríguez, Ana María Suárez Gea eta Natalia Villalobos Vencelá. Bakerako Hezkuntzari dagozkion gaiak aztertzen ditu eta Jarduera Koadernoan du ikasleentzat. Lehen Hezkuntzarako prestatua.

Film baten azterketa estetiko eta etikoa

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/paz2.html>

Marta Soría eta Pablo Arnau

M. Manchevski-ren "Before the Rain" filma aztertuz, nahi dugu ikasleek hezkuntza zinematografikoaren bidez jaso dituzten balio moralak (tolerantzia, elkartasuna, aniztasuna) bereganatzea, eta espainiar curriculumaren zeharkako gaietako buruzko gogoeta egitea. Material didaktikoen fitxategi trinkotuak ere eskura daitezke: I

Eranskina, filmaren iruzkina egiteko gida. Kontakizun mitikoa genero humanistikoaren barruan, II. Eranskina, filma ikusteko gida: osagai teknikoak, formalak eta estetikoak. .

Desberdintasunen hiria, arrazakeriaren, xenofobiaren eta antisemitismoaren aurkako erakusketa

URL: <http://www.pntic.mec.es/pagtem/babel/>

Baruch Spinoza Fundazioa.

Argazki Erakusketa birtuala; gaiak ikasgelan aztertzeko beharrezko iruzkinak ematen ditu. Bere helburua da intolerantziako jarrerak eta jokabideak erakustea, gogoeta sustatzea eta jarrerak aldatzea. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

Informazioa eta baliabideak beste zerbitzari batzuetan:

“Crecer con Derechos” proiektua

URL: <http://www.ucm.es/info/quiron/crecer.htm>

Hezkuntza Fakultatea – Irakasleen Heziketa Zentroa – Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea

Oso material didaktiko interesgarriak dituen proiektu honen bidez hurrek beren eskubideei buruz kontzientzia handiagoa hartzea lortu nahi da. Ekimen horretan oso kontuan hartu da XXI. Mendeko Hezkuntzarako Nazioarteko Batzordearen Txostenaren gomendioa, aurrerapen teknologiko berriek ematen dizkiguten aukerak hobeto aprobetxatu behar direla baitio.

EDUALTER, Bake, Garapen eta Kulturartekotasunerako Hezkuntza baliabideak sarean

Katalana, galegoa, euskara eta gaztelania.

URL: <http://www.pangea.org/edualter/>

Hainbat eratako materialak (liburu eta artikuluen fitxak, bideoak, dokumentuak) Bakearen, Kulturartekotasunaren eta Garapenaren Hezkuntzarako. Material horien fitxategi trinkotuak eskura daitezke PDF formatuan.

Fundació per la Pau

Katalana, gaztelania, ingelesa

<http://www.pangea.org/perlapau/>

Dokumentuak eta baliabideak sarean, bereziki “Boletín de la Fundación por la Paz” argitalpena. Fundazioak Baliabide eta Dokumentazio Zentroa du eta hainbat mintegi antolatzen ditu, bakearen defentsa, desmilitarizazioa, indarkeria-eza eta elkartasuna aztergai hartuta.

Espainiako Gazteriaren Kontseilua (CJE)

URL: <http://www.cje.org/tolerancia/toleraindex.htm>

Material asko eta oso egokiak ditu eta fitxategi trinkotuak eskuratzeko aukera ematen du. CJEk era askotako edukiak eskaintzen ditu bere zerbitzarian: abian diren kanpainak, Aniztasunaren aldeko Agiria, Kulturarteko Hitzordua, Kulturarteko Jolasa, Albisteak, legegaxedapenak eta abar.

Kulturarteko Hezkuntza

Ingelesa, frantsesa, alemana eta gaztelania

URL: <http://www.solidar.org>

SOLIDAREn Web orria. Erakunde honek Gizarte Ongizatea, Hezkuntza Iraunkorra eta Garapen Iraunkorra bultzatzen duten hainbat GKE elkartzen ditu. Europako Batasunaren laguntza du.

Gizarte Ingurunea

Gaztelania, katalana, euskara, alemana, ingelesa eta frantsesa.

URL: <http://www.entornosocial.es>

Argitalpen elektroniko hau hainbat biztanle-talderekin (adinekoak, ezgaituak, adin txikikoak, emakumea, gaztea, etorkinak, bazterturik dauden pertsonak eta abar) lan egiten duten erakundeentzat eta gizarte-arreta eta zerbitzuak eskaintzen dituzten zentroentzat egina da.

Arrazismoaren aurka lanean ari diren GKEen arteko lankidetzak.

Ingelesa, alemana eta gaztelania.

URL: <http://www.fight-racism.org>

GKEen orrialdea, esteka, iritzi eta albisteekin.

Arrazakeriaren eta Intolerantziaren aurkako Europako Batzordea, Europako Kontseilua.

Ingelesa eta frantsesa

URL: <http://www.ecri.coe.fr>

ECRIren orri ofiziala. Bere jarduerari buruzko dokumentu ofizialak ditu, datu soziologikoak eta hezkuntza-material oso egokiak (hezkuntza-paketeak, baliabide grafikoak eta bideo trinkotuak eskuratzeko moduan).

1997 European Year Against Racism

Gaztelania, ingelesa, alemana.

URL: <http://europa.eu.int/en/comm/dg05/1997/cover.htm>

Glosategia; arrazakeriari buruzko liburu eta filmen kritikak; arrazakeriaren aurkako borrokarako jardunbide egokiak; heziketa-ekimenak, esperientzien zabalkundea, hezkuntza-proiektua; Lehiaketak; Legeria; hori dena Europako eremuaren barruan.

Errefuxiatuentzako Nazio Batuen Goi Komisarioa – Nazioarteko Bulegoa

Ingelesa, frantsesa, alemana

URL: <http://www.unhcr.ch>

Unitate didaktikoak eta jarduerak prestatzeko moduluak, Hizkuntza eta Literatura, Arteak, Historia, Geografia eta Gizarte Hezkuntza arloetan. Lehen Mailako Hezkuntzako Hirugarren Ziklorako (10-12 urte) eta Bigarren Hezkuntzarako: dena ingelesez. Material batzuk frantsesez.

CIPIE, Inmigrazioaren Behatoki iraunkorra

URL: <http://www.eurosur.org/CIPIE/prensa.htm>

Espainiako prentsan, irrati eta telebistetan inmigrazioari buruz diotena aztertzen du. Hedabideei buruzko txosten interesgarriak; sarean argitaratuak.

“Desberdinak Gara, Berdinak Gara” dokumental-baliabideei buruzko gida. -0) Madrid, 1995

URL: <http://www.eurosur.org/RACIS/portada.htm>

Arazakeria, Xenofobia, Antisemitismoa eta Intolerantziaren aurkako Gazteriaren Europako Kanpainaren Espainiako Batzordeak egindako gida da eta gai horietaz arduratzen diren pertsonen, hezitzaileei, ONGei eta oro har elkarte-mugimenduari beren lana egiteko tresna ballagarri bat emateko helburua du.

Secretariado General Gitano Elkarte

URL: <http://www.asgg>

Bibliografia, ikus-entzunezko material eta prentsako berri laburrei buruzko datu-baseak.

United for Intercultural Action European Network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees

Ingelesa

URL: <http://www.united.non-profit.nl/>

Arazakeria eta diskriminazioaren aurkako borrokaren inguruko gaur egungo gaiak aztertzen dituzten informazio-liburuxka interesgarriak.

Errefuxiatuentzako Baliabideen Gida

URL: http://www.eurosur.org/IEPALA/guia_ref

Espainian errefuxiatuentzat lan egiten duten erakunde garrantzitsuenak identifikatu eta horietan eta beren zerbitzuetan jasotako informazioa zorrotz prozesatu ondoren osatutako gida da. Espainian errefuxiatu-egoera legez onartzeko aukera ematen duten tresna juridikoen bilduma eta errefuxiatuen eskubideen babesa bermatzen duten neurrien aplikazioa hartzen du bere barruan.

Revista Internacional de Ciencias Sociales

URL: <http://www.unesco.org/issj>

UNESCOk 1949. urtean sortu eta hiru hilean behin argitaratzen da aldizkari hau sei hizkuntzatan: Ingelesa, frantsesa, gaztelania, arabiera, txinera eta errusiera. Balio handiko datu-baseak ditu.

Manifiesto 2000

URL: <http://www.unesco.org/cpp/sp/index.html>

Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2000. urtea Bakerako Kulturaren Nazioarteko Urte izendatu zuen eta UNESCOk horren inguruko jarduerak koordinatzen ditu mundu osoan. Bakearen Nobel Saridunek proposatu dute Bakearen eta indarkeria-ezaren kulturarako Manifiesto 2000 delakoa egitea, gizakiek dagokien erantzukizuna beren gain har dezaten: ez da deialdi bat, ez da goi mailako erakundeei helarazitako eskaera bat. Gizaki bakoitzak bake-kultura sustatzen duten balioak, jarrerak eta jokabideak benetan gauzatzeko duen erantzukizunari dagokio. Eraikuntza-lanetan.

Balioetan Hezteko materialak

Katalana eta gaztelania

URL: <http://www.xtec.es/recursos/valors/valors.htm>

Kataluniako Hezkuntzarako Informatika Programako zerbitzariaren orria da. Bere Datu Base bibliografikoak honako gaiak hartzen ditu: Kontsumoa, Giza Eskubideak, Garapenerako Hezkuntza, Bakerako Hezkuntza, Moralaren Hezkuntza, Bide Hezkuntza, bi sexuentzako aukera-berdintasuna, Kulturartekotasuna, Ingurumena, Gogoeta etikoa, Osasuna, Sexualitatea eta Tutoretza. SENDERik (Herri Kulturarako Zerbitzuen Fundazioak) prestatu du.

Arrazakeria, xenofobia eta antisemitismoari buruzko eta Arrazakeriaren aurkako Europako Urteari buruzko ebazpena (1997) – B4-0045/97

URL: <http://www.europarl.es/correo/postales/racismo.html>

AFS-Kultura artekoa – Hezkuntza Orokorrerako Programa

URL: <http://www.afs-intercultural.org/index.html>

Moldaketa erraz batzuk eginda erabil daitezkeen material didaktikoak, gai hauek lantzeko: Giza Eskubideetan Heztea, Kulturarteko Hezkuntza, Boluntarioentzako Hezkuntza eta Kontzientzia orokorra.

Averroes, Andaluziako Hezkuntzarako Sare Telematikoa

URL: <http://averroes.cec.junta-andalucia.es/www/inmigrantes/enlaces.html>

Kulturartekotasun eta Hezkuntzari buruzko esteken bilduma interesgarria; informazioa erabili daitezkeen hezkuntza-mailak eta horiei buruzko baliabideak azaltzen dira.

Zeharkako Gaietarako Programa – Hezkuntza eta Kultura Kontseilaritza – Madrilgo Erkidegoa

URL: <http://platea.pntic.mec.es/cam/srp/transversales/Transversales.html>

Funtsean, irakasleen prestakuntzarako ikastaro-eskaintzak dira.

Garapenerako hezkuntza, gatazkak eta era horretako beste gai batzuetan zuzenean lan egiteko eta jarduera zehatzak antolatze materialak.

Teknika eta estrategia didaktikoak

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak HEGOA: Bilbao, 1997. 172, 174, 176 eta 178. or.

Tekniken Koadernoak

"Eta zuk..., zer diozu? Proiektua, ACSUR-Las Segovias, garapenerako hezkuntza-arloa.- Madril, 1995

Nola prestatu gidoi didaktikoak?

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak. HEGOA: Bilbo, 1997. 154. or.

Irudi batekin egin ditzakegun lanen zerrenda

Pedro Saez. Gatazken Gakoak. Garapenerako hezkuntza-gida didaktikoak. CIP: Madril, 1997.76-77 or.

Argazki-erakusketak

Nola prestatu "Mundu bakar bateko astea"

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1977. 11-13 or.

"Munduaren egoera" lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 14-17 or.

Gazteen eskubideen enkantea lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 20-26 or.

Mina-joko polemikoa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril 1997 31-36 or.

Haize-arrosa

Jarduerak

- Albatros. Kultura desberdin batekin topo egitea. Kultura-aurreiritziei buruzko jarduera
- AVE trenak. Indarkeriarik gabeko ekintza-metodoak pentsatzeko jarduera. Roleplaying
- Kulturarteko aniztasunerako jarduera. Kulturartekotasuna
- Jarduera. Marginazio-estereotipoak.
- Ikus-entzunezko Baliabidea: "La clase dividida" bideoaren erreferentzia. Ikuspegi sozio-afektiboa.

Giza eskubideen aldarrikapen unibertsala

Hitzaurrea

Kontuan izanik munduko askatasuna, justizia eta bakea giza familiako kide guztien berezko duintasunean eta eskubide berdin eta ukaezinetan oinarritzen direla;

Kontuan izanik giza eskubideak ez ezagutzearen eta gutxiestearen ondorioz, giza kontzientziari irain egiten dioten basakeriak gertatu izan direla; eta gizon-emakumeek, beldur eta gabezia orotik aske, hitz egiteko askatasuna eta sinesmen-askatasuna izango dituzten munduaren etorrera aldarrikatu dela gizakiaren helburu nagusi;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela giza eskubideak zuzenbidezko erregimen batek babestea, gizakia-tirania eta zapalkuntzaren aurkako azken irtenbidea den matxinadara jo beharrean aurkitu ez dadin;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela, baita ere, herrialdeen artean harreman lagunkoiak bultzatzea;

Kontuan izanik Nazio Batuetako kide diren herriek gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea tinko azaldu dutela Agirian; eta, askatasunaren ikuspegi zabalago baten barruan, gizarte aurrerakuntza sustatzeko eta bizitza-maila jasotzeko erabakita daudela adierazi dutela;

Kontuan izanik Estatu Kideek, Nazio Batuen Erakundearekin elkarlanean, gizakiaren oinarritzko eskubide eta askatasunen begirune orokorra eta eraginkorra ziurtatzeko hitza eman dutela;

Kontuan izanik emandako hitz hori osotasunean betetzeko garrantzi handikoa dela eskubide eta askatasun horiek berdin ulertzea;

BATZAR NAGUSIAK

GIZA ESKUBIDEEN ALDARRIKAPEN

UNIBERTSAL HAU EGITEN DU

Herri eta nazio guztiek izan beharreko jomuga legez, bai norbanakoek eta bai erakundeek. Aldarrikapen honetan etengabe oinarrituta, alde batetik, eskubide eta askatasun hauen begirunea bultzatzea dezaten irakaskuntzaren eta hezkuntzaren bidez eta, bestetik, nazio mailan eta nazioarte mailan arian-arian neurriak hartuz, era eraginkorrean eta orokorrean ezar daitezen ziurtatzeko, bai elkarkide diren estatueta herrien artean eta baita horien eskumenpean dauden lurraldeetan ere.

1. atala

Gizon-emakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela; eta ezaguera eta kontzientzia dutenez gero, elkarren artean senide legez jokatu beharra dute.

2. atala

Gizaki orori dagozkio Aldarrikapen honetan adierazitako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereziko arraza, larri-kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorterrria edo gizarteko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.

Ez zaio begiratuko gainera, pertsona zein herrialde edo lurraldetakoa den; ezta hango politikari, legeei edo nazioarteko egoerari, nahiz eta herri hori burujabea izan, besteren zainpeko lurraldea, autonomiarik gabea edo nola-halako burujabetasun-mugak dituen.

3. atala

Norbanako guztiek dute bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea.

4. atala

Inor ez da izango besteren esklabu edo uztarpeko; debekatuta dago esklabutza eta esklabuen salerosketa oro.

5. atala

Ezin daiteke inor torturatu, ezta inori zigor edo tratu txar, anker eta lotsarazlerik eman ere.

6. atala

Edozein gizon-emakumek du, nonahi, lege-nortasundun dela aitortu diezaioten eskubidea.

7. atala

Gizon-emakume guztiak berdinak dira legearen aurrean eta denek dute, bereizkeriarik gabe, legezko babes izateko eskubidea. Denek dute Aldarrikapen hau hausten duen edozein bereizkeriaren aurka eta bereizkeria horren eragilearen aurka babes berbera izateko eskubidea.

8. atala

Pertsona orok du Konstituzioak edo legeek gizon-emakumeei aitortzen dizkieten oinarriko eskubideak hausten dituzten ekintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegi aginpidedunetan errekurso eraginkorra jartzeko eskubidea.

9. atala

Inor ezingo da arrazoirik gabe atxilotu, preso hartu edo erbesteratu.

10. atala

Pertsona orok eskubidea du, berdintasun osoan, auzitegi burujabe eta alderdikieriarik gabean jendaurrean hitz egin eta zuzentasunez entzun diezaioten, nahiz bere eskubide eta betebeharrak erabakitzeke, nahiz bere aurkako salaketa penalak aztertzeko.

11. atala

1. Delituagatik salatutakoak eskubidea du errugabetzat jo dezaten, errudun dela legez eta jendaurreko epaiketan frogatzen ez den bitartean. Epaiketan bere burua zaintzeko berme guztiak ziurtatuko zaizkio.

2. Egintzak edo behar-uzteak izandakoan, herrialdeko edo nazioarteko legeriaren arabera delitu ez baziren, ezingo da inor kondenatu. Delitua egitean ezargarri den zigorra baino larriagorik ere ezingo zaio jarri.

12. atala

Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatuan, familian, etxean edo postan eskusartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Normahik du eskusartze edo eraso horien aurka legezko babesa izateko eskubidea.

13. atala

1. Pertsona orok du joan eta etorri aske ibiltzeko eskubidea eta Estatu baten lurraldean bizilekua aukeratzekoa.

2. Pertsona orok du edozein herrialdetatik alde egiteko eskubidea, baita norberetik ere, eta norbere herrialdera itzultzekoa.

14. atala

1. Jazarpenik jasanez gero, pertsona orok du edozein herrialdetan babesa bilatu eta izateko eskubidea.

2. Eskubide horretara ezin izango da jo delitu arruntek sortutako auzibideko egintza baten aurka, ezta Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurkako egintzak direla-eta ere.

15. atala

1. Pertsona orok du herritartasuna izateko eskubidea.

2. Inori ezingo zaio arrazoirik gabe herritartasuna kendu, ezta herritartasuna aldatzeko eskubidea ukatu ere.

16. atala

1. Gizonek eta emakumeek, ezkontadinetik aurrera, ezkontzeko eta familia aratzeko eskubidea dute, arraza, herritartasun edo erlijioagatiko inolako mugarik gabe; eta, ezkontzari dagokionez, eskubide berberak dituzte bai ezkontuta jarraituz gero eta bai ezkontza-lotura ezabatuz gero ere.
2. Ezkongaien baimen aske eta osoz ez bada, ez dago ezkontzerik.
3. Familia da gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, eta Estatuaren eta gizartearen babesa izateko eskubidea du.

17. atala

1. Pertsona orok du jabe izateko eskubidea, bakarka nahiz taldean.
2. Arrazoirik gabe, ez zaio inori bere jabegoa kenduko.

18. atala

Pertsona orok pentsamendu-kontzientzi eta erlijio-askatasunerako eskubidea du; eskubide horren barne da erlijio edo sinismena aldatzeko askatasuna eta baita norbere erlijioa edo sinismena bakarka nahiz taldean, jendaurrean edo pribatuan irakaskuntzaz, ihardueraz, kultuz eta aginduak gordez azaltzeko askatasuna ere.

19. atala

Gizabanako guztiek dute eritzi-eta adierazpen-askatasuna. Eskubide horrek barne hartzen du erlijioa eta sinismena aldatzeko askatasuna eta bakoitzaren eritziengatik inork ez gogaitzeko eskubidea, ikerketak egitekoa eta informazioa eta eritziak mugarik gabe eta nolanahiko adierazpidez jaso eta zabaltzekoa.

20. atala

1. Normahik du bakean biltzeko eta elkartzeko eskubidea.
2. Inor ezingo da behartu elkarte bateko kide izatera.

21. atala

1. Pertsona orok du bere herrialdeko gobernuan parte hartzeko eskubidea, zuzenean nahiz libre aukeratutako ordezkarien bitartez.
2. Pertsona orok du berdintasunez norbere herrialdeko funtzio publikoan sartzeko eskubidea.
3. Herriaren borondatea da botere publikoaren agintearen oinarria; borondate hori aldiari-aldiari egingo diren benetako hauteskundeetan adieraziko da. Hauteskundeok bozketak orokor eta berdinez eta isilpeko boto bidez egingo dira, edo boto askatasuna bermatzen duen beste bide batez.

22. atala

Pertsona orok du, gizarteko kide denez gero, gizarte-segurantzaz izateko eskubidea eta, herrialdearen ahaleginaz eta nazioarteko laguntzaz, Estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak kontuan izanik, norbanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren ekonomi, gizarte eta kultura mailako eskubideak asetuta izatekoa.

23. atala

1. Pertsona orok du lan egiteko eskubidea, lana aukeratzeko, lanbaldintza bidezkoak eta egokiak izatekoa, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa.

2. Pertsona orok du, bereizkeriarik gabe, lan beragatik lansari berbera jasotzeko eskubidea.

3. Lanean ari denak bidezko lan-saria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea du, bai bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa. Horretarako aski ez bada lansaria, gizarteko laguntzaren bidez osatuko da.

4. Pertsona orok du, norbere interesen alde egiteko, sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea.

24. atala

Pertsona orori dagozkio atsedenerako eskubidea, aisiarakoa, lanaldiaren iraupen mugatua izatekoa eta aldian-aldian ordaindutako oporrak izatekoa.

25. atala

1. Pertsona orok du bizimodu egokia izateko eskubidea, bai berari eta bai bere familiari osasuna eta ongi izatea bermatuko diena, eta batez ere janaria, jantziak, bizitokia, medikusorospena eta gizarte-zerbitzuak; eta baita lanik eza, gaixotasuna, elbarritasuna, alarguntasuna, zahartzaroa edo bizibidea nahi gabe galtzeko beste kasuren bat gertatzen denerako aseguruia izateko eskubidea ere.

2. Amek eta haurrek laguntza bereziak jasotzeko eskubidea dute. Haur guztiek, senar-emazteengandik nahiz ezkontzatik kanpo jaiotakoek, gizartearen babes berbera izateko eskubidea dute.

26. atala

Pertsona orok du hezkuntza-eskubidea. Hezkuntza dohainekoa izango da oinarritzko ikasketei dagokienez behintzat. Oinarritzko ikasketak egitea derrigorrezkoa izango da; heziketa teknikoa eta lanbiderakoa, orokorra; eta denek izango dute goimailako ikasketak egiteko aukera bera, norberaren merezimenduen arabera.

Hezkuntzaren helburua giza nortasuna guztiz garatzea izango da eta giza eskubideen eta oinarritzko askatasunen errespetua indartzea; herrialde, arraza eta erlijio guztien arteko elkar-ulertze, jasankortasun eta adiskidetasunaren alde egingo du; eta Nazio Batuen iharduna bultzatuko du, bakeak iraun dezan.

Gurasoek lehentasunezko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko.

27. atala

1. Pertsona orok du eskubidea elkarteak kultur ekitaldietan aske parte hartzeko, artelanez gozatzeko, eta zientzi aurrerakuntzan eta horri darizkion irabazietan parte hartzeko.

2. Zientzia, literatura edo arte mailan egindako lanen egille diren pertsona guztiek dute horregatik eskubidea dagozkien interesak eta materialak babes dakizkien eskubidea.

28. atala

Pertsona guztiei dagokien eskubidea da, Aldarrikapen honetan azaldutako eskubide eta askatasunak era eraginkorrean garatzeko dituen gizarte mailako eta nazioarteko ordena ezar dadin.

29. atala

1. Pertsona orok komunitatearekiko betebeharrak ere baditu, komunitatea baita bere nortasuna guztiz eta era askean garatzeko toki bakarra.

2. Pertsona orok, gainontzeko herritarren eskubide eta askatasunen begirunea ziurtatzeko eta gizarte demokratiko bateko moral, ordena publiko eta ongizate orokorreko bidezko eskakizunak betetzeko lege ezar daitezkeen mugak baino ez ditu izango dagozkion eskubide eta askatasunez baliatzeko orduan.

3. Eskubide eta askatasun hauetaz ezingo da inor baliatu Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurka.

30. atala

Aldarrikapen honetan jasotako ezertan ezingo da ulertu Estatuari edo talde edo norbanakoren bati Aldarrikapen honetan bertan adierazitako edozein eskubide eta askatasun deuseztatze ekintzak edo ihardunak burutzeko eskubidea ematen zaionik.

UMEAREN ESKUBIDEEI BURUZKO KONBENTZIOA

Nazio Batuen Batzar Orokorrak 1989ko azaroaren 20an onartua. Xedapen nagusien laburpena (Unicef Espainia).

1. Artikulua: Umearen definizioa

Ume bezala definitzen da gizaki oro bere jaiotzatik hasi eta 18 urte bete arte, adin hori baino lehenago adin-nagusitasuna lortzen ez badu behintzat.

2. Artikulua: Diskriminaziorik ez

Eskubide guztiak ume guztiei aplikatu behar zaizkie, inolako salbuespenik gabe, eta Estatuaren obligazioa da umea era guztietako diskriminazioetatik babesteko beharrezko neurriak hartzea.

3. Artikulua: Umearen interesak lehentasuna dauka

Umeari buruzko neurri guztien oinarrian, haurraren interesak lehentasuna duela hartu behar da kontuan. Estatuari dagokio babes eta zaintza egokia ziurtatzea, gurasoek edota beste pertsona arduradunek horretarako gaitasunik ez dutenean.

4. Artikulua: Eskubideen aplikazioa

Estatuaren obligazioa da Konbentzio honetan onartutako eskubide guztiak eraginkorrak izan daitezen beharrezko neurriak hartzea.

5. Artikulua: Gurasoen gidaritza eta orientazioa

Estatuaren obligazioa da gurasoek eta baita familiartekoek ere umeari bere ahalmen eta gaitasunen eboluzioarekin batera doan orientazio emateko dituzten erantzukizuna eta eskubideak errespetatzea.

6. Artikulua: Bizi-iraupena eta garapena

Ume orok du bizitzeko eskubide intrintsekoa eta Estatuaren obligazioa da umearen bizi-iraupena eta garapena garantizatzea.

7. Artikulua: Izena eta nazionalitatea

Ume orok dauka jaiotzatik beretik izena edukitzeko eta baita nazionalitate bat lortzeko eskubidea ere.

8. Artikulua: Identitatea gordetzea

Estatua behartua dago umearen identitatea babestera eta, behar izanez gero, berrezartzera, baldin eta umeari identitate horren zati bat edo bere osagai guztiak (izena, nazionalitatea eta famili mailako loturak) kendu izan balitzaizkio.

9. Artikulua: Gurasoen banantzea

Umearen eskubidea da bere gurasoekin bizitzea, banantzea umearen beraren interes gorenerako beharrezkoa gertatzen den kasuetan izan ezik. Umearen eskubidea da guraso biek zuzeneko harremana edukitzea, horietako batengandik edo baita biengandik ere banandua edo apartatua egonez gero. Estatuari dagokio alderdi honen erantzule izatea, banantzea berorren ekintza batek eragina gertatzen den kasuan.

10. Artikulua: Familia berriro elkartzea

Umeen eta baita berorien gurasoen eskubidea da atzerriko edozein herritatik irtetea eta bakoitzaren herrialdean sartzea, beti ere familia berriro elkartzeko edota gurasoen eta seme-alaben arteko harremana mantentzeko.

11. Artikulua: Erretentzio eta traslado ez-zilegiak

Estatuaren obligazioa da traslado ez-zilegien kontra eta umeak atzerrian zilegi ez den moduan erretentitzearen kontra borrokatzeko beharrezko neurriak hartzea, bai hori egiten duena gurasoetako bat denean, edo baita hirugarren pertsona batek egiten duenean ere.

12. Artikulua: Umearen iritzia

Umeak bere iritzia adierazteko eskubidea dauka, eta baita iritzi hori kontuan hartua izateko eskubidea ere, haurrari dagozkion arazo guztietan.

13. Artikulua: Adierazpen-askatasuna

Ume orok du era guztietako ideiak eta informazioak bilatu, jaso eta hedatzeko eskubidea, beti ere hori egiten duenean beste batzuen eskubidearen kalterako ez baldin bada.

14. Artikulua: Pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasuna

Umeak pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasunerako eskubide osoa dauka, bere gurasoen gidaritzapean eta legeak ezarritako agindu eta mugen barruan noski.

15. Artikulua: Elkartzeko askatasuna

Ume orok du elkartzeko askatasunaren eskubidea, eta baita bilerak egiteko eskubidea, beti ere hori beste inoren eskubideen kontra ez baldin badoa.

16. Artikulua: Bizitza pribatuaren babesa

Edozein umek dauka bere bizitza pribatuan, bere familian, bere helbidean eta bere korrespondentzian beste inork muturrik ez sartzeko eskubidea eta baita bere ohorean erasotua ez izateko eskubidea ere.

17. Artikulua: Informazio egokia jasotzeko eskubidea

Komunikabide sozialek zeregin oso garrantzitsua betetzen dute umeei zuzendua dagoen informazioa, helburu bezala haurraren ongizate morala sustatzea duen informazioa, hedatzeko orduan. Herrien elkar-ezagutza eta elkar-ulermena, umearen kultura errespetatuz. Estatuaren obligazioa da puntu honen inguruan neurri sustatzaileak hartzea, eta umea, bere ongizaterako kaltegarria gerta daitekeen informazio eta material orotatik babestea.

18. Artikulua: Gurasoen erantzukizuna

Guraso bien erantzukizunik behinena umeen hazkuntza da eta Estatua beren eginkizun horretan beharrezkoa duten asistentzia ematera behartua dago.

19. Artikulua: Tratu txarren aurkako babesa

Estatuaren obligazioa da gurasoek edo haurren zaintzaz arduratzen den beste edozein pertsonak emandako tratu txarretatik umeak babestea eta horri buruzko neurriak, prebentzio-mailakoak nahiz tratamendukoak ezartzea.

20. Artikulua: Beren famili girotik aldenduak dauden umeen babesa

Estatuaren obligazioa da beren famili girotik aldenduak dauden umeei babes berezia eskaintzea, atentzio familiarra ordeztuko duten zaintzen mesedea jasoko dutela ziurtatuz edota etxe edo egoitza egoki baten ezarriak izango direla ziurtatuz, beti ere umearen jatorri kulturala kontuan hartuz.

21. Artikulua: Adopzioa

Adopzioa edo umeordetza ezagutu, onartu eta/edo baimentzen duten Estatuetan, beti ere umearen interes gorenak edukiko du lehentasunezko kontsiderazioa, adopzioa onargarria dela ziurtatzeko beharrezko garantia guztiak bertan biltzen direla segurtatuz, hala nola baita agintari eskudunen baimena ere.

22. Artikulua: Ume errefuxiatuak

Babes berezia eskainiko zaie errefuxiatutzat jotzen diren umei edota errefuxiatuaren estatutua eskatzen dutenei, eta Estatuaren obligazioa da erakunde eskudunekin lankidetzan aritzea, aipatu babes eta asistentzia hori garantizatzeko.

23. Artikulua: Ume ezinduak

Mentalki edo fisikoki ezinduak diren umeek, beren autoaskitza eta erabateko gizarte-integrazio aktiboa lortzera bideratuak dauden zaintzak, hezkuntza eta trebakuntza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

24. Artikulua: Osasuna eta zerbitzu medikoak

Umeek ahalik eta osasun-mailarik altuena gozatzeko eskubidea dute, zerbitzu medikoetara eta errehabilitazioko zerbitzuetara irispidea edukitzeko eskubideaz gain, arreta berezia jarriz osasunaren lehen mailako atentzioarekin, zaintza prebentiboekin eta haur-hilkortasunaren beherakadarekin zerikusia dutenengan. Estatuaren obligazioa da umearen osasunarentzat kaltegarriak izan daitezkeen usadio eta ohitura tradizionalak desagertzera bideratuak dauden neurri egokiak hartzea.

25. Artikulua: Internamenduaren aldizkako ebaluazioa

Osasun fisiko edo mentalaren atentzio, babes edo tratamendurako agintari eskudunen aginduz internatua izan den umeak bere internamendu hori eragin zuten baldintza eta xehetasun guztien aldizkako berrikuspen eta ebaluazioa egiteko eskubidea dauka.

26. Artikulua: Gizarte-segurantzaz

Ume orok dauka gizarte-segurantzaren mesedea jasotzeko eskubidea.

27. Artikulua: Bizi-maila

Ume orok dauka bere garapenerako egokia den bizi-maila bat jasotzeko eskubidea eta gurasoen erantzukizun behinenetako bat da hori haurrari eskuratzea. Estatuaren obligazioa da erantzukizun hori asumitua izan dadin neurri egokiak hartzea, eta egiaz asumitua izan dadila egikaritzea, baita janarizko pentsioa ordainduz ere hori beharrezkoa gertatuko balitz.

28. Artikulua: Hezkuntza

Ume orok du hezkuntzarako eskubidea eta Estatuaren obligazioa da gutxienez ere lehen mailako hezkuntza doakoa eta derrigorrezkoa ziurtatzea. Eskolako diziplina aplikatu arren ere umearen duintasuna errespetatu egin beharko da, gizakia den heinean.

29. Artikulua: Hezkuntzaren helburuak

Estatuak onartu behar du hezkuntza umearen nortasuna eta gaitasunak garatzera bideratu behar dela, haurra bizitza heldu aktiborako prestatu ahal izateko, oinarritzko giza eskubideenganako errespetua sustatuz umearengan, eta norberaren balio kultural eta nazional propioenganako nahiz bereaz bestelako zibilizazioenganako errespetua garatuz.

30. Artikulua: Gutxiengoetako edo populazio indigenoetako umeak

Gutxiengo jakin bateko umeek nahiz populazio indigenoetako umeek beren bizitza kultural propioa edukitzeko, beren erlijio berezia praktikatzeko eta beren hizkuntza propioa erabiltzeko eskubidea dute.

31. Artikulua: Aisia, jolasa eta kultur jarduerak

Umeak aisiarako eta jolaserako eskubidea dauka, eta baita jarduera artistiko eta kulturaletan parte hartzeko ere.

32. Artikulua: Adin txikikoen lana

Estatuaren obligazioa da umea bere osasun, hezkuntza edo garapenarentzat kaltegarria gerta daitekeen edozein lan egikaritzetik babestu edo begiratzea; baita enplegu batean onartua izateko gutxieneko adinak ezarri eta berorren baldintzak arautzea ere.

33. Artikulua: Estupefazianteen erabilera eta trafikoa

Umearen eskubidea da estupefazianteen eta substantzia psikotropikoen erabileratik babestua izatea, eta substantzia horien produkzioan edo banaketan nahasiak egon daitezen eragozteak.

34. Artikulua: Esplotazio sexuala

Umeak esplotazio eta abusu sexualetatik babestua izateko eskubidea du, eta eskubide horren barruan sartzen dira prostituzioan edota usadio edo praktika pornografikoetan erabiliak izatea.

35. Artikulua: Umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa

Estatuaren obligazioa da umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa galarazteko eta prebenitzeko beharrezko neurri guztiak hartzea.

36. Artikulua: Bestelako esplotazio-forma batzuk

Umearen eskubidea da 32, 33, 34 eta 35. artikuluetan kontuan hartuak izan ez diren bestelako esplotazio-forma guztien kontrako babesak jasotzea.

37. Artikulua: Tortura eta askatasun-gabetzea

Ezein ume ez da torturatua izango, ezta tratu krudel, anker edo bihotz-gabekorik jasango, heriotza-zigorrik, betirako presoaldirik edota atxilotze nahiz gartzeleratze legez kontrako edo arbitrarioz ezarriko ere. Askatasun-gabetua izan den ume oro gizatasunez tratatua izango da, helduengandik aparte mantendua egongo da, bere familiarekin harremanak edukitzeko eskubidea gordeko du eta asistentzia juridikoa eta bestelako laguntza egokiak berehala eskuratuko zaizkio.

38. Artikulua: Gatazka armatuak

15 urte bete aurretik umeak ezingo du zuzenean inolako liskarretan parte hartu ezta indar armatuek erreklutatua izan ere. Gatazka armatuen eragin eta erasanpean dauden ume guztiek babes eta zaintza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

39. Artikulua: Errekuperazio soziala eta bergizarteratzea

Estatuaren obligazioa da torturaren, gatazka armatuen, abandonuaren, tratu txarren edota esplotazioaren biktima diren umeek tratamendu berezia jaso dezaten neurri egokiak hartzea, haur horien errekuperazio soziala eta bergizarteratzea ziurtatzeko.

40. Artikulua: Adin txikikoen justizia administratzea

Akusatua den edozein ume, edota legeak hautsi edo urratzeagatik errudun deklaratu den edozein ume bere oinarrizko eskubideak errespetatuak izan daitezen eskubidea dauka, eta batez ere ekitatezko prozedura baten garantia guztiak aprobetxatzeko eskubidea, eta baita bere defentsa prestatu eta aurkeztu ahal izateko asistentzia juridikoa edota bestelako laguntza egokiak edukitzeko eskubidea ere. Posible denean, prozedura judizialetara ez jotzeko eta instituzio berezietan ez inportatzeko ahaleginak egingo dira.

41. Artikulua: Indarrean dauden arauen errespetua

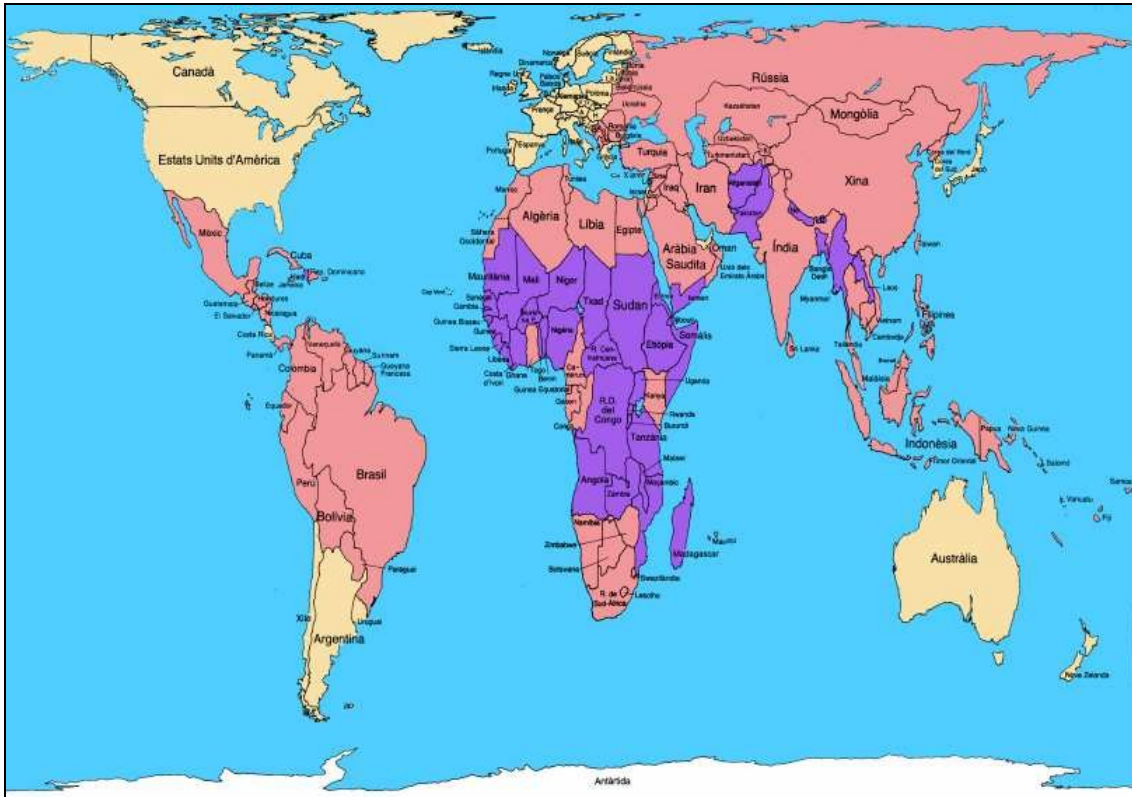
Nazioko lege batek edota Estatu horretan indarrean dagoen bestelako nazioarteko xedapen batek ezarritako arau bat Konbentzio honetako xedapen analogoa baino umearentzat faboragarriagoa gertatzen den kasuan, aipatu xedapen edo arau faboragarriago hori aplikatuko da.

Haurren Eskubideen gaineko Deklarazio Unibertsala

Laburbilduta eta modu errazean

1. Berdintasunerako eskubidea, arraza, erlijioa edo nazionalitatea edozein dela ere.
2. Babes berezi baterako eskubidea, osasuntsu eta libre hazi daitezen fisikoki, mentalki eta sozialki.
3. Izena eta nazionalitatea edukitzeko eskubidea
4. Elikadura, etxebizitza eta medikuen zaintza egokia izateko eskubidea.
5. Fisikoki edo mentalki ezinduak diren haurrek eskubide izan behar dute hezkuntzarako, eta laguntza bereziak eman behar zaizkie.
6. Ulertuak eta maitatuak izateko eskubidea gizartearen eta familiaren aldetik.
7. Hezkuntza doan jasotzeko eskubidea. Dibertitzeko eta jolasteko eskubidea.
8. Arreta eta laguntza eskubidea arrisku kasuetan.
9. Lan-esplotaziotik abestu behar dira haurrak eta ezin dira abandonatu.
10. Solidaritatea, adiskidetasuna eta justizia sustatzen dituen hezkuntza jasotzeko eskubidea dute haurrek.

8. Peters-en Mapa

A ze mapamundi arraroa, ezta? Esan liteke irudia dokumentuan sartzean “desitxuratu” egin dela. Bada ez, mapa ondo dago; izan ere, munduaren itxura ondoen erakusten digun plano da. Orduan, zergatik ikusi ohi dugu zapalago? Normalean Mercator-en Mapa erabiltzen delako.

Mercator-en proiektzioa

Mercator-en mapa 1569. urtean sortu zen; garai hartan marinelek belaz lagundurik zeharkatzen zituzten ozeanoak, egurrezko itsasontzietan, izarrak gidari zituztela. Proiekzio horren arrakasta honela azal daiteke: bertan egindako edozein lerro zuzenek egiazko ibilbidea erakusten du, eta mapan markatutako angeluari itsasorratzaren bidez jarraituz, ondo nabiga daiteke. Herrialdeen itxura egiazkoa da, baina horien azalera berezkoa baino askoz handiagoa da latitude altuetan, Europan eta Iparramerikan, munduko aberastasun osoaren %80 kontzentratzen den herrialdeetan hain zuzen.

Peters-en proiektzioa

Mapa hau Arno Peters historialari eta kartografoak proposatu zuen Alemanian 1974an eta sekulako eztabaida piztu zuen. . Peters-en proiektzioa proiektzio zilindrikoa eta konformea zen, Mercator-ena bezala. Baina, aurrekoak ez bezala, matematikoki zuzentzen du altitude altuen distorsioa. Peters-en proiektzioak munduaren **irudi eurozentrikoa** bazterten du. Eskalak gutxien desitxuratzen dituen proiektzioa da. Dauden proiektzio guztietatik bera egokitzen da ondoen munduaren benetako neurrietara.

